CUVIOSUL PAISIE AGHIORITUL

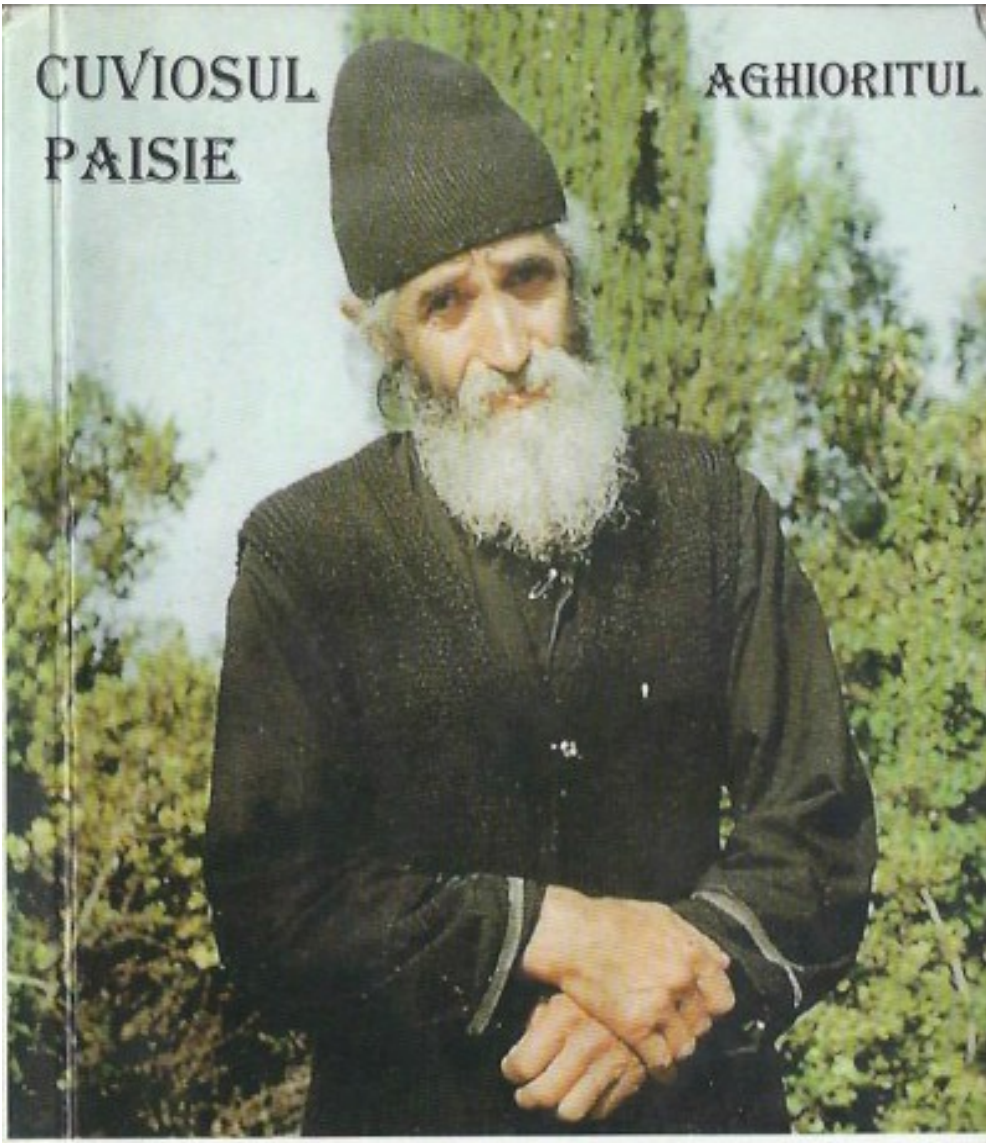

EPISTOLE

CALE către CER

CUVIOSUL PAISIE
AGHIORITUL

EPISTOLE

© Copyright
Pentru ediţia de faţă Chilia „Bunei-Vestiri”, Schitul Lacu, Sf. Munte Athos, care mulţumeşte Sfintei Sihăstrii a Sf. Evanghelist Ioan Teologul, de la Suroti (Grecia), pentru generozitatea cu care i-a fost acordat dreptul traducerii şi editării în limba română a acestei cărţii.

CALE către CER

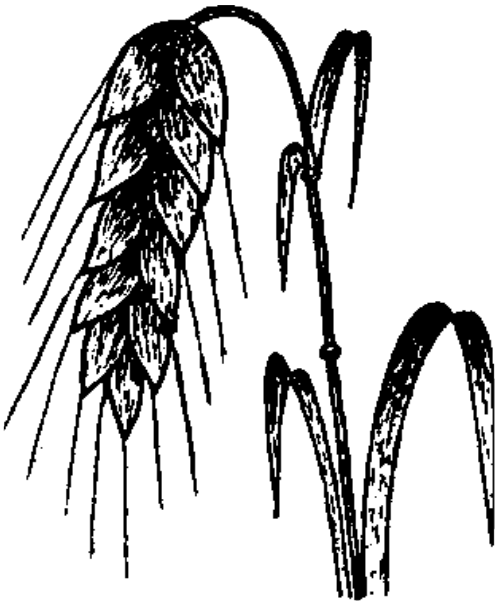

CUVIOSUL PAISIE
AGHIORITUL

CALE către CER

EPISTOLE

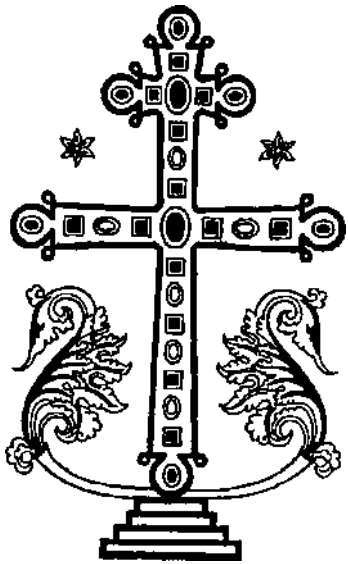

Traducere din elenă de ieroschim. Ştefan Lacoschitiotul

Chilia „Bunei Vestiri”,
Schitul Lacu, Sf. Munte Athos

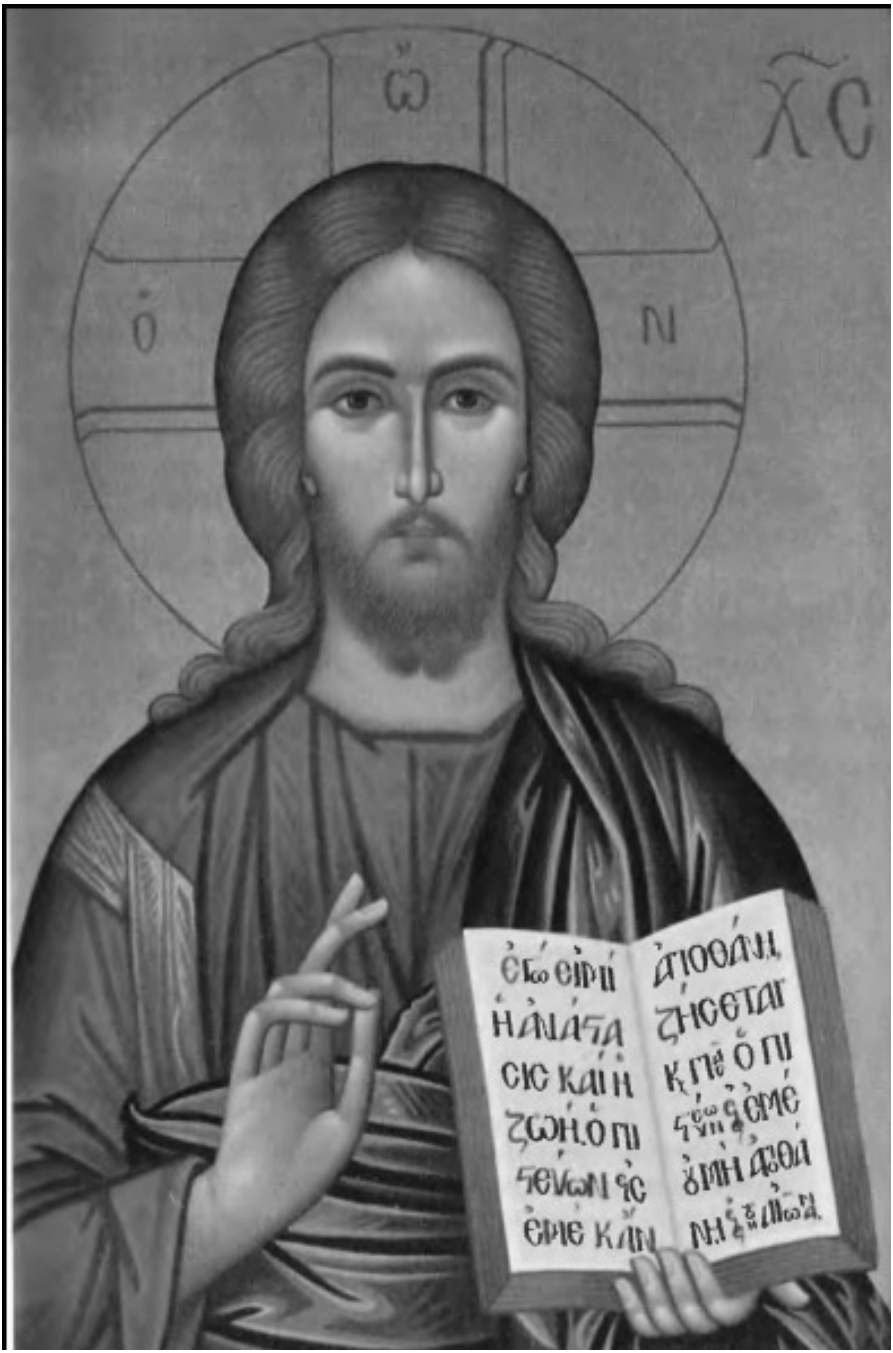

Icoana Domnului nostru Iisus Hristos a fost pictată de surorile Sihăstriei Sfântul Evanghelist Ioan Teologul, cu îndrumarea Bătrânului Paisie, după o întâmplare dumnezeiască ce s-a petrecut cu Bătrânul la 26 mai 1977.

În loc de prefaţă

„O inimă ca soarele de mare şi de strălucitoare, şi tot este puţin, dacă ar da-o cineva lui Hristos drept recunoştinţă pentru darurile Lui cele mari, şi în chip deosebit pentru cinstea aparte ce ne-a făcut-o nouă, monahilor, înrolându-ne în tagma Sa îngerească prin chemări personale”.

Din cuprinsul „Epistolelor” de faţă am ales apoftegma de mai sus în dorinţa de a da, dintru început cititorului român, în strălufgerarea câtorva cuvinte, o cât de mică „fotografie duhovnicească” a Marelui Bătrân, contemporanul nostru — Cuviosul Paisie Aghioritul (1924-12 iunie 1994). Am ales-o nu pentru că aceasta ar fi mai importantă decât altele, căci întregul cuprins, până la ultima prepoziţie, conjuncţie şi virgulă „curge de sus” deopotrivă ca un fluviu de har, fiecare apoftegmă având, în contextul respectiv, unicitatea ei valorică de folos sufletesc; ci pentru că parcurgând, cu atenţia şi evlavia cuvenită, prezentul text până la sfârşit ne este cu neputinţă să nu înţelegem că din însuşi oceanul smeritei cugetări şi negrăitei sale milostiviri a răsărit un asemenea soare minunat, inima sa mult şi curat iubitoare, ale cărei raze binefăcătoare (cuvintele sale), tuturor celor ce le primesc şi le ascund în inima lor, monahi şi mireni deopotrivă, li se fac pline de dorite şi dulci tămăduiri.

Pentru cuvântul ascultării vom aşterne câteva smerite rânduri despre scrierea ce ne stă înainte, deşi cu totul nevrednice de neasemuita ei frumuseţe, după ce trebuie să mărturisim şi aceasta: nu puţină vreme am fost stăpâniţi de o sfială temătoare, cam asemănătoare celei ale unei nechibzuite furnici dornice să urmărească zborul unui vultur; dar şi de o ameţeală cutremurătoare, încercarea îndrăzneaţă de a scruta, fie şi câtuşi de puţin, înălţimile ascetice şi mistice în care se află şi din care adesea grăieşte Cuviosul, nefiind nicidecum lesnicioasă unei minţi întunecate de griji şi preocupări lumeşti. Dacă nu ar fi fost marea milostivire a Bătrânului de a întinde mâna, şi aleasa sa ştiinţă de a crea lesne legături personale prin pogorământ chiar şi cu cei mai neputincioşi dintre începători, am fi renunţat la temerara noastră tentativă, oricum cu mult mai presus de puterile noastre.

***

Grupate în 6 părţi, sub titluri emanând o nespus de delicată smerenie, epistolele ascund şi totodată − celor ce vor să-şi redobândească vederea duhovnicească − le dezvăluie experienţa, trăirile şi bogăţia gândită a unui păstor, doctor,

dascăl şi părinte duhovnicesc ajuns la sfinţenie şi întemeiat în ea. După ce le-au primit, între 13-1-1971 şi 21-11-1975, în împrejurări duhovniceşti şi cronologice potrivite Cuvioşiilor lor, destinatarele, maicile şi surorile sinodiei „Sihăstriei Sfântului Ioan Teologul" de la Suroti (lângă Tesalonic), le-au oferit apoi cu mărinimie tuturor, schimbându-le însă ordinea cronologică şi, spre un cât mai mare folos sufletesc obştesc, preferând să ni le prezinte în succesiunea lor metafizică. Într-adevăr, adresate mai întâi începătorilor care am fost şi care − înaintea staturii de titan al Duhului a Bătrânului Paisie − rămânem mai toţi, epistolele arată omului trupesc, pătimaş, vândut păcatului, pe parcursul a 6 capitole (etape), calea suitoare de pe pământul văii plângerii şi ispitirii la raiul cel preafrumos al desfătării dumnezeieşti.

Cu o simplitate uimitoare, Bătrânul face referiri, asemănări şi comparaţii cel mai adesea imprevizibile, uneori între războiul văzut şi cel nevăzut, evocând figuri istorice (Diocleţian, Mussolini), alteori ridicându-ne de la observaţii asupra florei şi faunei terestre şi maritime, la înţelegeri anagogice de mare însemnătate şi profunzime duhovnicească. Ne aminteşte despre şerpi şi despre mersul pe lună, despre atletism şi despre astronautică, despre telegrafie şi operaţiuni bancare, despre modă şi despre fotbal. Dar despre toate, în cel mai tradiţional sens al Filocaliei şi Patericului, căutându-se, pentru toţi şi pentru fiecare în parte, cel mai curat, adânc şi real folos duhovnicesc.

***

Rugăciunile sale, fie uneori chiar şi foarte scurte, au deopotrivă minunate imprevizibilităţi ale vredniciei sale personale şi străluminări asemănătoare cu cele ale slăvirilor Părinţi mai vechi şi mai noi ai Ortodoxiei. Dar să-l auzim cum se roagă pentru sine: „Trebuie zis lui Dumnezeu zi şi noapte: «Slavă lui Dumnezeu pentru că trăiesc. Slavă lui Dumnezeu pentru că voi muri»". Şi cum se roagă pentru alţii: „Dumnezeule, ajută mai întâi pe cei care au mai mare nevoie, fie vii, fie adormiţi fraţi ai noştri". Rugăciunea este socotită de Bătrân cheia indispensabilă pentru orice reuşită, bună agonisită şi biruinţă duhovnicească: „Rugăciunea, prin lipsa somnului, hrăneşte sufletul, dăruindu-i şi trezvia duhovnicească, şi-l păzeşte pe suflet precum este ocrotit copilul în braţele mamei. În mod firesc este mai înţelept pruncul ce aleargă cu sete în braţele mamei sale, suge şi se hrăneşte cu dragostea şi afecţiunea ei cele atât de dulci, decât noi cei mari, când evităm unirea cu Dumnezeu prin

rugăciune, pe care de multe ori o considerăm o corvoadă”.

***

Stăruitor ne învaţă Bătrânul smerenia, străduindu-se să ne aducă şi să ne ţină în hotarele ei nehotărnicite şi desfătate, prin numeroase apoftegme asemănătoare cu acestea: „Cel ce se bucură când este lăudat de oameni este batjocorit de draci”. „Dacă nu eşti luptat de draci să nu crezi că ai ajuns la măsuri mari şi se tem de tine, ci să ştii că Bunul Dumnezeu te păzeşte (deoarece eşti slab duhovniceşte) ca pe puiul de găină de uliu”. Cât de limpede şi de frumos ne spune că nu se poate dobândi şi păstra adevărata fericire fără adevărata smerenie, prin care vine viaţa prin şi în harul Sfântului Duh: „Fericiţi sunt acei oameni care au izbutit să imite smeritul pământ care, deşi se calcă de toţi, totuşi pe toţi îi rabdă cu dragostea sa şi îi hrăneşte cu afecţiune, ca o mamă bună, el, care şi-a dat şi materie pentru trupul nostru la creaţie. El primeşte de asemenea cu bucurie orice i-am arunca, de la roade bune până la gunoaie necurate, pe care le transformă fără zgomot în vitamine, şi le oferă cu îmbelşugare, neîncetat, prin roadele sale, oamenilor buni şi răi”.

***

Cine este Bătrânul înţelepţit de sus, din capitolul al treilea al lucrării, care nu mai vorbeşte nimic de la mintea sa, ci numai ceea ce îi insuflă dumnezeiescul har spre folosul cât mai deplin al celor ce îl cercetează la coliba sa din „grădina Maicii Domnului”, lăsăm pe cititor să ghicească.

Acesta a fost întrebat odată de un monah (începător):

− Când eram în lume, Părinte, eram mai bun; acum, de când am venit la mănăstire, de ce sunt mai rău?

A răspuns:

− Acesta e adevărul, frate, deoarece în lume te comparai cu mirenii; în mănăstire te compari cu sfinţii.

A fost întrebat altădată (de un altul aflat mai pe la mijloc):

− Ce să fac, Părinte, căci pizmuiesc şi mă bucur când fraţii mai sporiţi fac greşeli?

A răspuns:

− Să spui: „Dumnezeule, Te rog să-i ajuţi pe fraţi, ca fiecare să ajungă la măsura sfântului al cărui nume îl poartă, iar pe mine să ajung la măsura fraţilor”. Fă aşa şi vei vedea lucrarea lui Dumnezeu.

A fost întrebat de un monah foarte sporit:

− Părinte, mintea mea se mişcă singură la rugăciune nu numai ziua, ci chiar şi când doarme. De multe ori mă trezesc şi într-adevăr, continuă fără întrerupere şi cealaltă rămăşiţă a rugăciunii. Nu cumva e o înşelare?

A răspuns:

− Înşelare nu e, frate, dar nici al tău nu e. E darul lui Dumnezeu şi va trebui să-I mulţumeşti, dar şi să-L rogi să-l dea şi altora care sunt mai buni ca tine. Să spui lui Dumnezeu: „Dumnezeul meu, dacă astăzi nu Te-ai îngreţoşat de mine şi mi-ai dat darul Tău cel dumnezeiesc, va trebui să-l dai tuturor făpturilor Tale care sunt cu mult mai bune decât mine".

Nodul gordian al problemei visurilor şi tâlcuirii lor, acest adevărat Alexandru Macedon al bătăliilor gândite îl taie cu sabia Duhului şi cu ascuţişul minţii sale îndumnezeite în modul următor înaintea unuia care l-a întrebat oarecând:

− Părinte, trebuie să credem în visuri şi să le explicăm?

A răspuns:

− Frate, dacă ai ajuns la măsura lui Iosif, trebuie. Dacă nu, nu.

Cu aceeaşi sabie, cu acelaşi tăiş şi cu aceeaşi nonşalanţă, bătrânul taie şi un al doilea nod gordian, al ecumenismului, printr-un argument-retezătură de o imparţialitate, obiectivitate şi echitate desăvârşită:

„Dacă am fi trăit după Sfinţii Părinţi, am fi dobândit toată sănătatea duhovnicească, pe care ar fi invidiat-o toţi heterodocşii şi astfel şi-ar fi lăsat înşelăciunile lor bolnăvicioase şi s-ar fi mântuit fără piedică. Aceasta deoarece ei acum nu se mai mişcă de tradiţia noastră patristică, ci vor să vadă şi continuitatea noastră patristică, înrudirea noastră adevărată cu Sfinţii noştri."

***

Asemeni altor doi uriaşi ai ortodoxiei contemporani lui − Gheron Iosif Isihastul († 1959) şi Părintele Arhimandrit Sofronie († 1993) − pentru Bătrânul Paisie numai teologia practică însuşită prin osteneli ca ale Părinţilor, teologia ca stare de har poate fi numită ca atare în chip nemincinos:

„Toţi cei ce se nevoiesc patristic se fac teologi practici prin cercetarea lor de către harul Sfântului Duh. Iar acei dintre aceştia care au ştiinţa de carte exterioară, precum şi pe cea lăuntrică, a sufletului, pot descrie tainele dumnezeieşti

şi le pot explica în mod corect, precum au făcut mulţi dintre Sfinţii Părinţi”.

Cu condeiul său de foc ceresc şi ca unul ce fiind învăţat şi înţelepţit de Dumnezeu ***are învăţătura sa proprie*** *− asemeni Sfinţilor Maxim Mărturisitorul şi Ioan Scărarul − el demască impostura, cabotinajul, plagiatul până la limita furtului de cele sfinte al celor ce prin abuz de citate patristice vor să se legitimeze, prin acest vicleşug ieftin, ca următori autentici ai Sfinţilor Părinţi:*

„Iar dacă nu se înrudeşte cineva cu Sfinţii Părinţi şi vrea să traducă sau să scrie, va nedreptăţi şi pe Sfinţi, şi pe sine, şi lumea prin duhovnicia sa tulbure.

Iarăşi nu e bine ca să teologhisească cineva cu teologii străine, deoarece unul ca acesta seamănă cu omul sterp care înfiază copii străini şi îi prezintă apoi ca pe ai lui proprii, apărând ca un tată cu mulţi fii. Sfinţii Părinţi au scos din inima lor cuvântul dumnezeiesc sau experienţele lor din luptele lor duhovniceşti împotriva răului şi din focurile ispitelor, lucruri ce le-au mărturisit sau scris smerit, ca să ne ajute pe noi, cei născuţi după ei, din dragoste; dragoste pe care n-au ţinut-o niciodată pentru ei înşişi, precum şi smerenia şi toate harismele lui Dumnezeu au recunoscut că sunt ale lui Dumnezeu”.

Mulţi lupi îmbrăcaţi în piei de oi, sau papagali, iar nu urmaşi ai Părinţilor din vechime, ucigaşi tăinuiţi mai vechi sau mai noi, ucigând cu litera tradiţiei, pe care au trâmbiţat-o cu neruşinare ca fiind Duhul ei, care nefiind născuţi de sus nu pot duce decât până la împotmolirea în mlaştina idolatriei duhovniceşti pe cei amăgiţi şi orbiţi de ei, au fost şi sunt veştejiţi şi înfieraţi astfel de Bătrân.

Din rădăcina şi tulpina unei teologii înţelese, însuşite şi asimilate în modul de mai sus, nu este de mirare că în viaţa Cuviosului s-a ivit şi floarea cea rară şi inestimabilă a sfinţeniei ortodoxe: ***mistica****. Din zeci de apoftegme care îl „trădează” ca ajuns la măsura dumnezeiască a omului ceresc şi îngerului pământesc o redăm numai pe aceasta:*

„Mirenii îi numesc norocoşi pe astronauţii care se mişcă în spaţiu, câteodată în jurul Lunii, alteori pe Lună.

Însă fericiţi sunt nematerialnicii lui Hristos, „zburătorii prin rai”, care urcă la Dumnezeu şi regulat umblă prin rai, în locuinţa lor permanentă, cu mijlocul cel mai rapid şi fără mult combustibil, ci cu un posmag”.

Să nu ne lăsăm derutaţi de simplitatea şi uşurinţa cu

care minunatul Bătrân sugerează sau vorbeşte despre trăiri şi experienţe mistice mai presus de fire, socotind expresii ca „decolări spre rai" sau „zboruri prin rai" ca simple figuri de stil ale unei exprimări retorice care se vrea atrăgătoare.

În Sfântul Munte, în Grecia, în mănăstirea Părintelui Arhimandrit Sofronie din Anglia (care dădea binecuvântare ucenicilor săi să-l cerceteze pe pustnicul athonit) am auzit zeci de istorisiri despre fapte, lucrări, întâmplări şi descoperiri puternice să dovedească marea înrudire duhovnicească a Bătrânului cu Sfinţii Cuvioşi Maxim Cavsocalivitul şi Eufrosin Bucătarul, Sf. Andrei cel Nebun pentru Hristos, Sf. Simeon Noul Teolog şi Sf. Isaac Sirul, ca să dăm numai câteva nume dintre cele mai reprezentative ale misticii ortodoxe, deşi enumerarea acestora ar putea continua nestânjenit fără să ne temem că am exagera câtuşi de puţin. În numeroase împrejurări Bătrânul ar fi putut răspunde ca şi Sf. Ambrozie de la Optina, care fiind întrebat de creştini veniţi de la sute sau mii de km: „Ai fost în cutare zi şi în cutare loc şi ai făcut cutare lucru (minunat)?" − răspundea: „Nu eu, ci îngerul meu".

Dintre multele auzite de la oameni vrednici de crezare, frumos întocmiţi şi bine întemeiaţi prin teorie şi practică duhovnicească deopotrivă, iarăşi nu vom reda decât una. Ea este publicată în SYNAXIS (cateheze vatopedine) nr. 1, octombrie 1996, fiind intitulată „Puterea rugăciunii" şi are „girul" a doi mari contemporani ai Cuviosului Paisie: PS Iacov, Episcop de Argolida, în Peloponez, ierarh plin de har, amintind de măreţia şi râvna primilor creştini, şi Gheronda Iosif, încercatul şi iscusitul ucenic şi biograf al lui Gheron Iosif „cel din peşteră", binecunoscut de acum cititorilor români.[1]

„Când eram tânăr, ne-a spus Episcopul nostru, (P.S. Iacov de Argolida − n.ed.) pe atunci un simplu preot, am mers odată în Sfântul Munte pentru a cere cuvânt de folos de la Părintele Paisie, cel din Kareia. Fiind primit cu dragoste şi cunoscându-l destul de bine, îndrăzni să-l întrebe pe monahul athonit care îi este pravila de rugăciune. Acesta, declarându-i că, de obicei, nu prea vorbeşte lumii despre asta, dar, fiind vorba de un tânăr preot, îi spuse următoarele: „Încep citind canoanele şi acatistele Sfinţilor zilei respective, precum şi Paraclisul Maicii Domnului. Apoi mă rog pentru tot clerul,

[1] Prin lucrarea sa de curând apărută în limba română „Bătrânul Iosif Sihastrul", mult îndrăgită de cititorii români.

pentru monahi, pentru ierarhi, pentru cei cu familii, pentru cei cunoscuţi şi pentru rude, pentru cei în nevoi şi necazuri, apoi, între 2 şi 3 noaptea, mă rog", zice, „pentru toţi tinerii şi tinerele care, la ora aceea, îşi pierd vremea prin baruri ori păcătuiesc". Şi viitorul episcop fu uimit de nevoinţa Bătrânului.

Apoi, într-o zi, un tânăr îi povesti cum, într-o noapte, pe la ora două şi jumătate, venea cam ameţit de la restaurant, gonind pe motocicletă. Bineînţeles, avu loc un accident. „Nu-mi amintesc, zice, decât că am intrat într-un camion, că motocicleta s-a făcut zob, însă pe mine, lucru tare ciudat, m-a ţinut în braţe un monah şi n-am păţit nimic!" Venind acasă şi povestind cele întâmplate, fu îndrumat de părinţi către Sfântul Munte, „de vreme ce ai văzut un monah", îi ziseră.

Aşadar, plecând împreună spre Grădina Maicii Domnului, nu mică îi fu mirarea Episcopului nostru când, la Kareia, tânărul se opri deodată şi îi arătă un călugăr, zicând: „Acesta este!".

Era chiar Părintele Paisie! Vedeţi, spune Episcopul, aceasta este puterea rugăciunii".

Ei bine, trebuie să mărturisim şi aceasta: multcuprinzătorul în dragoste Bătrân are „investiţii „duhovniceşti şi în ... România, şi încă făcute în urmă cu mai bine de 20 de ani.

Să istorisim, spre a dovedi aceasta, o altă întâmplare minunată:

Dar..., să încetăm cu istorisirile, spre a nu abuza mai mult de timpul, bunăvoinţa şi răbdarea cititorilor, noştri, căci două cuvinte din Pateric din cele „Pentru Avva Pimen" parcă ne stau înainte mustrându-ne cu asprime. Pe unul parafrazându-l vom spune: „Paisie sus, sus în cer, iar noi jos, jos pe pământ!"; iar celuilalt îi vom adăuga numai un cuvânt şi acela între paranteze: „Nu vin la măsură de povestire (toate) cele despre dânsul!".

Celor lucrători şi care deja ştiu mai multe şi mai mari despre Cuviosul decât noi, pentru că în locul unui teleferic util spre mai grabnica şi mai deplina cunoaştere a persoanei şi operei Bătrânului le-am oferit o călătorie ostenicioasă, pe o serpentină obositoare şi plictisitoare, le cerem smerit iertare şi să se roage pentru noi, jalnici şi mai morţi de foame (duhovnicească) neguţători de grâu străin.

Vom încheia, nu înainte de a menţiona apostolatul făcut

de Bătrânul ajuns la fericita nepătimire, după o îndelungată luptă ascetică de o asprime prin care s-a vădit multora că a mers până mucenicie pentru împlinirea poruncilor dumnezeieşti, despre care atât de minunat scrie Sfântul Isaac Sirul, cel atât de mult iubit şi urmat de Bătrân. El a primit dintru înălţime duhul înţelegerii, al înţelepciunii şi al cuvântului ca haruri prin care a hrănit, a adăpat, a odihnit, a mângâiat, a luminat şi a întărit duhovniceşte ani în şir, zi-lumină, mulţimi nenumărate de credincioşi greci şi străini, pentru care se ruga stăruitor, prin privegheri adesea de toată noaptea, asemenea marilor Stareţi ai Ortodoxiei de pretutindeni şi din toate vremurile.

Ştiind că dragostea niciodată nu cade, şi crezând cu neîndoire că Iubitorul de oameni Dumnezeu − Care i-a dat atâtea daruri şi l-a slăvit încă de pe pământ pe cel ce L-a slăvit zi şi noapte, în şi prin toată viaţa sa −, acolo sus, i-a sporit harismele celui ce necontenit a vărsat pâraie de lacrimi, şi-a vărsat sângele inimii şi şi-a pus sufletul în rugăciune pentru mulţi, luând îndrăzneală vom striga cu smerită îndurerare de inimă către Marele Bătrân:

Cuvioase Părinte Paisie, roagă-te pentru noi, pentru Ortodoxie şi pentru toată lumea lui Dumnezeu!

ÎNSEMNARE CA PROLOG

Aceste epistole s-au scris de fericitul Bătrân Paisie şi au fost trimise către Sfânta Sihăstrie a Sfântului Evanghelist Ioan Teologul.

Epistolele au fost pregătite pentru această editare cu puţine luni mai înainte de adormirea Bătrânului, dar el ne-a spus ca ele să se editeze după adormirea sa şi să cuprindă şi testamentul său, care legalizează şi asigură curăţia şi neschimbarea epistolelor.

Sfânta Sihăstrie
a „Sfântul Evanghelist Ioan Teologul”
Adormirea Maicii Domnului, 1994

Ὁ Ὢν
ΙC
ΧC

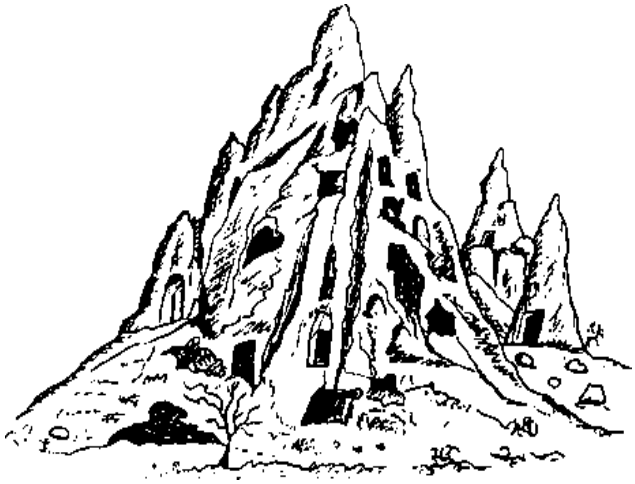

Epistolă − testament

Către Sfânta Sihăstrie
a Sfântului Ioan Evanghelistul de la Suroti

Astăzi, 2 februarie 1988, Întâmpinarea Domnului, am socotit că este bine să scriu şi să trimit această scrisoare Sihăstriei Evanghelistului Ioan de la Suroti, către obştea stareţei Filoteia, pentru a o avea într-un fel ca un testament, deoarece nu ştiu când voi muri şi nu vreau să se creeze probleme după moartea mea.

1. Sfintei Sihăstrii a Sfântului Evanghelist Ioan de la Suroti, acestei obşti a stareţei Filoteia, aparţin sfintele moaşte ale Cuviosului Arsenie Capadocianul, precum şi drepturile tipăririi celor două cărţi ce le-am scris: „Părintele Arsenie Capadocianul" şi „Cuviosul Hagi-Gheorghe Athonitul".

2. Aceeaşi Sihăstrie a Sfântului Evanghelist Ioan de la Suroti are dreptul să editeze toate caietele needitate ce le am, fie scrisori ce le-am trimis de-a lungul timpului, fie însemnări pe care surorile le-au păstrat de la sinaxele ce le-am făcut. Deci, pentru toate acestea, netipărite din 1967 până acum, în 1988, şi până la moartea mea, numai obştea stareţei Filoteia, care locuieşte la Sfânta Sihăstrie a Sfântului Evanghelist Ioan de la Suroti are drepturile de care am spus mai sus. Celelalte surori care au plecat la Alexandropoli cu Părintele Policarp nu au drepturi, deoarece nu mi-au ascultat sfatul şi, precum se vede, nu s-au folosit de toate acestea, deşi le-am sfătuit ani întregi. De aceea, de acum înainte mă rog numai să le ajute Hristos. Amin.

Astăzi deci, de Întâmpinarea Domnului, fiind prezenţi Părinţii care s-au semnat, şi în prezenţa nevăzută a lui Hristos, scriu şi trimit această scrisoare a mea şi vă rog să fie respectată şi să ţineţi cele ce le-am spus în ea. Şi mă rog să vă învredniciţi de răspuns bun în ziua Judecăţii lui Dumnezeu şi de Împărăţia veşnică a lui Hristos. Amin.

Cu multă dragoste în Hristos, Monahul Paisie

Sfântul Munte,
Chilia Mănăstirii Cutlumuşiu „Panaguda"

Părinţii martori,

Ieromonahul Paisie,
Ieromonahul Arsenie,
Monahul Isaia

EPISTOLA I

Către începători

Chilia Cinstitei Cruci 19-03-1973

Maică Stareţă Filoteia, binecuvântaţi!

Această epistolă scrisă pe caiet[2] am alcătuit-o pentru ca să o trimit unor tineri din Atena (care vor să se călugărească), care mi-au cerut mereu ajutorul. Am purces la aceasta deoarece, în afară de greutăţile venite de la mediul lumesc cel vrednic de plâns şi de la cugetul lumesc al părinţilor lor, mai mare rău le-au pricinuit nişte duhovnici iero(ne)monahi, cu ideile lor protestante, precum şi ciudăţeniile unor mănăstiri moderne şi ale unor monahi ai epocii noastre. Totuşi, în cele din urmă n-am trimis-o, unul din cele mai serioase motive fiind acela de a nu pricinui turism duhovnicesc în Kapsala.

Am vrut s-o ard, dar mi-a părut rău, căci m-am ostenit trei zile s-o scriu şi am văzut în ea unele lucruri bune, care, poate, vor ajuta pe surori în nevoinţa lor zilnică.

Cred că mă veţi înţelege, şi nu în mod greşit, pentru praful ce-l fac, deoarece trebuia să prezint în ce constă monahismul ortodox, astfel încât unii ca aceia să-şi vadă halul în care sunt şi să se ruşineze, şi altă dată să nu mai grăiască nerozii protestante.

Bucură-te,
Fratele vostru, Monahul Paisie

[2] „Epistola către în[illegible] de Bătrânul pe un caiet confecţionat de

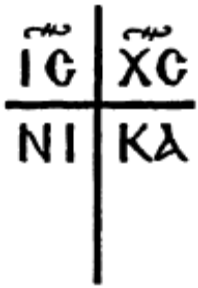

Prima săptămână a Sfântului
şi Marelui Post al anului 1973

„Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh…”

Înainte ca mâna mea cea ţărănească să înceapă a scrie, este bine să cer iertare de la toţi cititorii evlavioşi, că eu, analfabetul, încerc să scriu, nici limba greacă neştiind-o bine. Alcătuirea aceasta de acum arată poate că ceva nu merge bine, dintr-o pricină pe care, din păcate, nu o cunosc. În gândul meu o spun că scriu acestea cu durere către monahii începători, dar de unde să ştiu dacă pricina n-a fost egoismul meu cel mare şi ascuns, pe care eu singur nu l-am putut deosebi? De aceea, vă rog, rugaţi-vă să mă miluiască Dumnezeu, dacă aşa stau lucrurile.

Faptul că există durere şi interes pentru monahii începători este adevărat, deoarece şi eu mult m-am chinuit ca începător, până să aflu ceea ce doream. Fireşte, nimeni n-a fost vinovat pentru că m-am chinuit, decât numai multele mele păcate (ca să-mi curăţ unele dintre ele), precum şi starea mea de ţăran, care a fost a doua pricină a chinuirii mele, căci mă încredeam în tot omul pe care îl întâlneam. Mulţumesc mult lui Dumnezeu pentru toate, deoarece toate m-au folosit mult, căci în afară de rugina omului meu vechi, curăţată de loviturile acestea şi de experienţa ce mi-au adus, ele mi-au înmuiat şi inima mea cea aspră. Iar acum mă rog cu durere pentru începători, ca ei să-şi afle îndată condiţiile cele mai potrivite cu chemarea lor şi să izbândească.

Aşadar, unul din cele mai serioase motive din pricina căruia se chinuiesc începătorii este că nu găsesc stareţii potriviţi ca să-i ajute, deoarece cei mai mulţi suntem, din păcate, bătrâni, iar nu Bătrâni. Fireşte, criteriile de judecată ale începătorului sunt copilăreşti, de aceea şi face greşeli.

Adică un începător va fi impresionat îndată de un monah, văzându-l slab, deoarece îl va considera foarte nevoitor. Sau, dacă are barbă mare şi albă, îi va părea că este foarte cuvios. El îndată se încrede în aceştia pe baza acestor criterii, dar, deşi a început bine, este îndrumat strâmb. Deşi a scăpat de marea cea furtunoasă a lumii şi ajunge la liman, însă, neputând distinge bine, de multe ori intră în vreo corabie stricată şi se scufundă. Sau se încrede pe sine vreunui căpitan neexperimentat, care îl afundă în adânc.

Iertaţi-mă că vorbesc urât, ca şi pentru orice cuvânt aspru pe care îl veţi întâlni în continuare, precum şi pentru orice indiscreţie pe care, poate, o veţi întâlni, deoarece singur nimănui nu îi este uşor să le vadă, ci alţii din afară de obicei le văd mai curat. De asemenea, aş vrea să vă rugaţi să mă miluiască Dumnezeu, ca să pot lucra câteva din cele ce le scriu, pe care doar le-am cunoscut. Ca Dumnezeu să mă întărească să pun început, deoarece, din păcate, însumi mă aflu în categoria bătrânilor, iar nu a Bătrânilor. Cu toate acestea, nu-mi pierd nădejdea, deoarece am mulţi cunoscuţi care se roagă, şi Bunul Dumnezeu mă va ajuta pentru rugăciunile lor.

Misiunea monahului

Înainte de a expune micile mele experienţe monahilor începători, este bine să rostesc câteva sfaturi, pentru ajutorare prin ele, dacă se află încă în lume, dintr-un motiv sau altul. Iar acest mic ajutor poate îi va întări pentru tot parcursul călătoriei lor monahale.

Deci, lucrul cel mai de temei al începătorului care se află încă în lume este să afle un duhovnic iubitor de monahi, deoarece cei mai mulţi duhovnici ai epocii noastre sunt luptători de monahi şi, în multe feluri, se luptă cu monahismul, mai ales folosind pe Marele Vasile cu Vasiliadele sale şi lucrarea socială etc.

Nu vreau să aduc de faţă viaţa Marelui Vasile înainte de a începe Vasiliadele, ci, simplu, să-mi spun gândul meu referitor la ceea ce ar face Marele Vasile dacă ar trăi în epoca noastră. Mi se pare că ar lua din nou peştera şi metaniile, văzând flacăra dragostei (de la Vasiliade şi de la alţi Sfinţi Părinţi) că s-a întins peste tot, nu numai la cei credincioşi, ci chiar şi la cei necredincioşi, care toţi împreună constituie Pronia Socială, care cuprinde chiar şi membri ai Asociaţiilor Filantropice Duhovniceşti (prea adesea numai pe hârtie eficiente). În puţine cuvinte, Pronia Socială strigă în fiecare

zi: „Sfinţi Părinţi ai epocii noastre, lăsaţi-ne filantropia nouă, mirenilor, care nu putem face altceva, iar voi căutaţi de vă ocupaţi cu ceva mai duhovnicesc.”

Din păcate însă, unii clerici nu numai că nu fac asta, pe care nici nu o înţeleg, ci, mai rău, împiedică pe cei ce înţeleg şi vor să se dăruiască în întregime lui Hristos, simţind puternic chemarea plecării (din lume). Nu ajung cele ce le aude un monah începător de la mireni, ci aude încă o grămadă şi de la clericii care au pretenţia nesăbuită ca monahii să lase pustia şi să vină în lume şi să se ocupe cu lucrarea socială a filantropiei. E bine să citez şi câteva „cununi” pe care le împletesc acelora care părăsesc lumea, numindu-i „leneşi, individualişti, laşi etc.” şi asta deoarece se consideră pe ei înşişi eroi, care se nevoiesc în mijlocul societăţii păcătoase, iar pe monahi nişte fricoşi, care fug să-şi mântuiască numai sufletul lor.

Mă minunez cum de nu pot înţelege ei marea misiune a monahului! Monahul fuge departe de lume nu pentru că urăşte lumea, ci deoarece iubeşte lumea, şi în modul acesta o va ajuta mai mult prin rugăciunea sa în lucruri care nu se fac omeneşte, ci numai prin intervenţia dumnezeiască. Aşa mântuieşte Dumnezeu lumea. Monahul nu spune niciodată: „Să mântuiesc lumea”, ci se roagă pentru mântuirea întregii lumi, ca şi pentru a sa. Când Bunul Dumnezeu a auzit rugăciunea sa şi a ajutat lumea, iarăşi el nu zice: „Eu am mântuit lumea”, ci „Dumnezeu”.

Aşadar, în câteva cuvinte, monahii sunt telegrafiştii Maicii Biserici şi, prin urmare, dacă fug departe de lume, aceasta o fac din dragoste, deoarece fug de paraziţii lumii, pentru a putea avea o legătură mai bună cu ea şi a ajuta mai mult şi mai bine lumea.

Fireşte, pretenţia nesăbuită ce o au unii clerici, precum am spus, ca monahii să coboare în lume, o au şi unii soldaţi neghiobi, când unitatea lor este în primejdie. Adică pretind ca telefonistul să lase aparatul său şi să ia şi el puşca, ca şi cum astfel s-ar salva situaţia, dacă ar adăuga încă o armă alături de alte două sute. În timp ce telefonistul se speteşte să ia legătura, strigând: „M-auzi, m-auzi? etc”, ceilalţi cred că spune cuvinte multe în aer. Însă telefoniştii inteligenţi nu îi ascultă, chiar dacă aceia îi insultă, ci se nevoiesc până prind legătura, după care cer ajutor imediat de la Statul Major (suflet). Şi aşa vin mari puteri aeriene, de uscat, marine etc., salvând situaţia, iar nu puşcociul lor. Tot astfel şi monahii se mişcă cu puteri dumnezeieşti prin rugăciunea lor, iar nu cu

multele lor puteri personale. În epoca noastră, când răul şi-a ieşit din limitele sale, avem nevoie de intervenţia lui Dumnezeu şi pentru acest motiv în plus.

Altceva este dacă monahul se află în lume, când o cere nevoia, pentru o perioadă mai mică sau mai mare, spre a ajuta şi cu puterea sa duhovnicească personală pe care i-a dăruit-o Dumnezeu. Această lucrare el o consideră de altfel ca secundară, pe lângă lucrarea sa de totdeauna, care este rugăciunea. Aceasta o face în mod firesc şi monahul care stă în chilia sa şi care foloseşte rucodelia sa ca pe o a doua lucrare. Căci văzând pe cineva alături de el că suferă, îl ajută cu ce are. De asemenea, când îl cercetează cineva care are vreo nevoie, le lasă pe toate şi încearcă să-l ajute şi omeneşte cu ce poate.

Scopul monahului nu este deci să se ocupe de multe rucodelii şi să adune bani mulţi pentru a ajuta pe cei săraci, deoarece aceasta este o cădere duhovnicească. Căci el poate să ajute cu tone, nu numai cu kilograme (când, de pildă, este secetă, prin rugăciunea sa el putând să umple hambarele lumii). Astfel, Dumnezeu „ridică pe cel sărac din pulbere şi din gunoi pe cel lipsit”.[3] Să nu uităm ce a făcut prorocul Ilie.

Aşadar, monahii nu părăsesc pustia pentru a merge în lume să ajute vreun sărac, nici să cerceteze vreun bolnav la spital, oferindu-i o portocală sau o altă mângâiere (lucru care se face de obicei de către mireni şi pe care îl va cere Dumnezeu de la ei). Monahii se roagă pentru toţi bolnavii, pentru a-şi câştiga îndoita lor sănătate, şi Bunul Dumnezeu Se milostiveşte spre zidirea Sa şi-i ajută să se facă bine, ca şi aceştia să ajute pe alţii, lucrând ca nişte creştini buni.

Monahii nu cercetează nici pe cei din închisoare, deoarece ei înşişi sunt închişi de bunăvoie din multa iubire ce o au faţă de Făcătorul de bine şi Mântuitorul lor Hristos, iar Hristos dăruieşte iubirea Sa îmbelşugată acestor fii ai Săi, monahilor. Căci fiind ei în labirintul Cetăţii (Mănăstirii), prezenţa şi iubirea lui Hristos o preface în rai. Toată această bucurie paradisiacă, pe care o simt monahii, ei o cer de la Hristos, ca El să o dea tuturor fraţilor noştri celor închişi, care se află în toate închisorile lumii. Astfel, Bunul Dumnezeu este mişcat de dragostea fiilor Săi celor buni şi revarsă mângâierea Sa asupra sufletelor tuturor celor închişi şi de multe ori chiar îi eliberează.

În afară de aceşti închişi, monahii ajută şi pe alţii, mai

[3] I Regi 2, 8.

greu închişi; nu pentru zece sau douăzeci de ani, ci pentru veşnicie, şi care au mai mare nevoie de ajutor. Aceştia sunt fraţii noştri cei adormiţi pentru o vreme, pe care monahii îi cercetează în felul lor şi le oferă multe răcoritoare duhovniceşti. Bunul Dumnezeu îi ajută pe cei adormiţi şi-i înştiinţează în acelaşi timp şi pe monahi, printr-o bucurie de nedescris, pe care le-o dăruieşte în urma rugăciunii lor celei cu durere pentru fraţii noştri cei adormiţi, ca şi cum le-ar spune: „Nu vă necăjiţi, fiilor, i-am ajutat şi pe cei adormiţi!”

Poate va spune cineva: „Oare este de trebuinţă să ne rugăm pentru ca să-i ajute Dumnezeu?” Desigur, trebuie să-L rugăm. Şi foarte mult Se înduioşează Dumnezeu când ne doare pentru aproapele nostru şi-L rugăm ca să-l ajute, căci atunci intervine Dumnezeu, fără ca să se silească libertatea. Aici se poate vedea şi marea nobleţe duhovnicească a lui Dumnezeu, Care nici măcar diavolului nu-i dă dreptul să protesteze. De aceea vrea ca să-L rugăm pentru a interveni. Şi Dumnezeu vrea să intervină imediat, ca să ajute făptura Sa. Fireşte, dacă Dumnezeu ar vrea, şi acum l-ar aduna pe diavolul ghem în iad, dar ni-l lasă pentru binele nostru, deoarece prin loviturile răutăţii lui, pe care ni le dă, tot praful patimilor noastre se risipeşte.

Prin toate acestea ce le-am arătat şi le voi arăta mai jos vreau să subliniez marea misiune a monahului, care este cea mai serioasă dintre toate lucrările filantropice omeneşti. Aceasta deoarece mai înainte ca cineva să devină monah, a făcut datornica lui filantropie dându-le pe toate, precum a spus Hristos tânărului[4], ba încă şi pe sine însuşi s-a dat lui Hristos (Părintelui său Celui bogat). De aceea acum, ca fiu al Său (ca monah necâştigător), el are parte în avuţia lui Dumnezeu şi cere câte vrea de la Părintele său Cel milostiv. Iar Părintele său îi dă cu îmbelşugare milele Sale, când vede că nu se vatămă, nefericiţilor Săi fii.

Aşadar, un începător aude multe de la unii clerici, care încearcă să-l îndepărteze de la această măreţie a monahismului. Dar multe şi de la mireni. În afară de acelea ce nu se spun (nu se spun de către oamenii serioşi), spun că monahul este ca un lucru mort, căci nu face copii etc.

Nu vreau să-i cercetez pe cei ce spun acestea, dacă ei au copii, deoarece acesta este scopul căsătoriei, şi atunci viaţa lor are sens. În timp ce monahul are altă misiune, Fecioria, o „altă existenţă”. Dar şi pe cei ce au copii aş vrea să-i întreb:

[4] Mt. 19, 21.

„I-au ajutat să dobândească raiul sau i-au ajutat numai materialiceşte?” Prin urmare, monahii care se îngrijesc de mântuirea sufletelor oamenilor sunt părinţi cu mai multă dragoste decât părinţii cei după trup şi au mai mulţi copii chiar şi decât cel care are cel mai mare număr de copii, deoarece toate făpturile lui Dumnezeu ei le consideră fiii şi fraţii lor şi se roagă cu durere ca toţi oamenii să ajungem la menirea noastră, alături de Dumnezeu. Deoarece pentru unii nu este uşor să înţeleagă renaşterea duhovnicească ce o pricinuiesc monahii oamenilor, voi arăta modul cum contribuie ei chiar la naşterea trupească de copii. Deşi ei înşişi se înfrânează chiar şi de la gânduri trupeşii, atunci când au îndrăzneală către Dumnezeu ei rezolvă sterpiciunea multor mame, fie că sunt în viaţă, fie ei şi adormiţi. Prin urmare, monahii nasc şi morţi fiind, atunci când sunt sfinţi.

Fireşte, monahii nu ajută predicând Evanghelia de pe amvon, pentru luminarea celor mici şi celor mari, deoarece monahii trăiesc Evanghelia. Astfel, ei propovăduiesc Evanghelia prin modul cel mai pozitiv, al exemplului, lucru de care însetează lumea, mai ales astăzi, deoarece toţi, mai puţin sau mai mult, s-au cultivat în epoca noastră şi astfel pot spune şi adevăruri mari − din cele ce au citit −, dar care n-au nicio legătură cu mulţi care, de la înălţimea amvonului, prea adesea nu fac altceva decât să se văicărească. Pe scurt, monahii nu sunt simplu nişte felinare ce luminează pe străzile oraşului, ca să nu se poticnească oamenii, ci faruri aflate la depărtare, sus pe stânci, ce îndreaptă corabia lumii prin licăririle lor. Şi corăbiile din larg se orientează prin ele pentru a ajunge la destinaţia lor. De aceea, nici chiar părinţii n-ar trebui să împiedice pe copiii lor, când Dumnezeu îi cheamă să devină monahi (telegrafiştii Bisericii), deoarece misiunea aceasta este foarte mare şi mai înaltă decât aceea pe care ei înşişi o fac pentru Dumnezeu, prin propria lor misiune. Mirenii merg regulat la biserică şi dăruiesc o lumânare sau o lampadă[5], monahul însă sălăşluieşte în Biserică în fiecare zi şi s-a dăruit pe sine în întregime lui Hristos, arzând de dragostea Lui, îl slăveşte şi-I mulţumeşte pentru sine şi pentru toată lumea.

Acestea toate fiind spuse, nu pot înţelege ceea ce fac unii clerici şi mireni, care se luptă cu monahismul. Precum Armata consideră Transmisiunile arterele Corpului de armată, aşa şi Biserica noastră la fel consideră monahismul.

[5] Lumânare mai groasă pentru policandru.

Aş vrea să aflu de care Biserică aparţin aceşti oameni binecuvântaţi care se luptă cu monahismul?

Pregătirea în lume

De aceea, iubiţii mei fraţi, voi, care aţi primit chemarea personală de la Hristos pentru Tagma Sa îngerească (a telegrafiştilor Bisericii), încercaţi să aflaţi mai întâi de toate un duhovnic iubitor de monahi care să vă ajute şi să vă supravegheze atâta vreme cât vă mai aflaţi încă în lume. La nevoie, se poate să fie şi căsătorit, dar să fie iubitor de monahi, iar nu iero(ne)monah, atunci când este luptător de monahi. De asemenea, luaţi aminte şi la ceea ce voi spune, împreună cu toate celelalte, în intervalul cât va mai aflaţi încă în lume.

Despre păstrarea nevinovăţiei sufleteşti şi trupeşti

Ar fi de preferat să ai legături cu copii mai mici de vârstă decât tine, care sunt îngeraşi, şi nu cu cei mai mari sau de vârsta ta, când sunt drăcuşori.

Mai bine e să trăieşti înstrăinat de mediul lumesc şi să te afli alături de Dumnezeu, decât să ai legături cu mediul lumesc, ca să nu te considere, chipurile, nesociabil, şi să te înstrăinezi de Dumnezeu fără să-ţi dai seama.

Mai bine e să fii considerat chiar prost de către femei (sau tânăra de către băieţi), din pricina cuminţeniei şi nevinovăţiei tale duhovniceşti şi să ridici această cruce grea, deoarece în ea se ascunde toată puterea şi înţelepciunea lui Dumnezeu, şi atunci vei fi mai puternic decât Samson şi mai înţelept decât înţeleptul Solomon.

Când mergi pe jos este mai bine să rosteşti rugăciunea şi să nu priveşti la dreapta şi la stânga, chiar dacă vei fi luat în nume de rău de rudele tale, deoarece, chipurile, le dispreţuieşti şi nu le vorbeşti, decât să le cercetezi cu deamănuntul şi să te vatămi şi să fi luat în nume de rău chiar şi de oamenii mireni care gândesc în mod viclean.

După slujba din biserică este de mii de ori mai bine să fugi ca o sălbăticiune de oameni, ca să-ţi păstrezi înţelepciunea duhovnicească şi orice ai câştigat de la biserică, decât să stai să caşti gura la cravate (sau la blănuri, tânăra) şi să te sălbăticeşti duhovniceşte din pricina zgârieturilor ce ţi le va face vrăjmaşul în inimă.

Când nu ai de lucru şi nu poţi valorifica vremea în cele duhovniceşti, este de preferat să mergi la cocină, să muţi

porcii şi să te tăvăleşti în nămolul lor şi apoi să te întorci la casa ta, să te speli, să te schimbi şi să simţi uşurarea băii, decât să te înşeli şi să mergi la bar, lăsând apoi sufletul tău să se tăvălească în noroiul plăcerilor, iar întorcându-te acasă neliniştit, să simţi apoi acestea ca pe un iad prin chinuirea inimii tale.

Mai bine este să mergi la coteţ şi să vezi cum cotcodăcesc găinile deodată, decât să te înşeli şi să mergi în casa vecină ca să spui cele duhovniceşti la femei (sau cea tânără la bărbaţi), deoarece oricât de duhovnicească ar fi lucrarea aceasta, ascunde totuşi o mulţime de curse ale vrăjmaşului. De aceea, e mai bine pentru tinerii care vor să-şi păstreze fecioria să se depărteze de femei ca de diavolul (precum şi cele tinere de băieţi) − şi cred că Hristos nu-i va lua în nume de rău, deoarece fac aceasta din neputinţa vârstei lor −, decât îndrăznind, să fie ciuntiţi, ca şi copăceii de capre, şi să se facă nefolositori.

Mai bine este pentru tânăr să se nevoiască cu asprime, când trupul îi este vioi sau moale, pentru a dobândi bărbăţie, decât să fie rănit de trupul său cel dezordonat, sau cel molatec de caracterul său femeiesc slab, adică de simţămintele şi moleşelile femeieşti.

Fratele meu, aceste cuvinte aspre ale mele să le consideri absolut necesare, ca pe o sârmă ghimpată pentru îngrădirea micului tău copăcel duhovnicesc, până ce se vor înălţa ramurile tale, deoarece Mama Biserica aşteaptă roadele tale.

Aşadar, dacă acum iei aminte, mai târziu, în afară de roadele tale, vei oferi şi umbra ta cea deasă şi răcoroasă, şi sub umbra ta vei adăposti nu numai oi, ci chiar şi capre chinuite, care nu te vor mai putea vătăma, ci pe care, prin harul lui Dumnezeu, le vei putea ajuta.

Încearcă să faci astfel ca şi munca ta şi mediul să te ajute oarecum, câtă vreme mai eşti în lume, pentru a ţi se da prilej ca şi în munca ta să te ajuţi puţin pe tine, ca să mergi apoi la casa ta cu linişte şi să te concentrezi mai bine. Atunci nevoinţa ta îţi va fi mai uşoară.

Studiul duhovnicesc

Pentru concentrarea ta, în general, şi mai ales în rugăciune, precum şi pentru întărirea sufletului tău, îţi este absolut necesară citirea Noului Testament şi a cărţilor ajutătoare ale Sfinţilor Părinţi pentru a-l înţelege. Nu citi încă Vechiul Testament, ca să nu te vatămi, deoarece nu te afli

încă într-o stare duhovnicească bună şi te vei sminti. Mai târziu însă, când vei ajunge la nepătimire, toate te vor ajuta şi uimi, dar nu acum, când vârsta ta nu te ajută.

Ajută foarte mult Vieţile Sfinţilor, Patericul, Everghetinosul, Scara, Războiul nevăzut, Sfântul Efrem şi Lavsaiconul. Încă este bine să cercetezi pe Avva Isaac, cu toate că e considerat necesar mai ales pentru cei sporiţi, căci ajută şi pe începători pentru a prinde sensul cel mai adânc al vieţii şi să alunge orice fel de complex, dacă există.

Cercetând deci toate aceste cărţi ale Sfinţilor Părinţi, ele îţi vor încălzi sufletul şi te vor ajuta să te căieşti mult, ca să imiţi pe Sfinţi şi, în paralel, îţi vor aduce o mare smerenie, când te vei compara pe tine cu Sfinţii. Lucrul acesta, fireşte, îţi va alunga şi orice simţământ fals ce ţi s-ar fi născut mai înainte, prin care te considerai oarecum sfânt, comparându-te cu hippy etc., deoarece numai Dumnezeu cunoaşte inimile oamenilor, în timp ce noi judecăm „după înfăţişare”.[6]

Să nu iei în mâinile tale reviste murdare; ele nici măcar să nu fie aruncate prin camera ta. Nici măcar o dată, împins de vârtejul vârstei tale, să nu te îndemne vrăjmaşul să le iei în mâini, deoarece nu numai că te vei răni, ci vei avea şi pe vrăjmaşul batjocorindu-te pe tine, pentru care lucru te vei căi şi te va durea.

De asemenea, să nu citeşti cărţi şi tipărituri revoluţionare, care se referă la teme bisericeşti, ca să-ţi păstrezi liniştea, deoarece tu nu eşti competent pentru aceste probleme serioase. Ai nevoie de cărţi care să te ajute la pocăinţă. Dacă vrei să ajuţi Biserica, îndreaptă-te pe tine însuţi, şi imediat se îndreaptă o părticică a Bisericii. Şi dacă aceasta ar face-o toţi, Biserica ar fi îndreptată.

De aceea, rezumă-te la cărţile Sfinţilor Părinţi despre care am spus, şi îndepărtează-te şi de orice carte îndulcitoare a unor scriitori contemporani, care pun numai titluri mari, pentru a mişca interesul duhovnicesc, dar care te obosesc citindu-le. Precum şi vaca, ce are ieslea plină de paie, se oboseşte mestecând şi rumegând toată ziua, dar nu dă niciun pahar de lapte.

Înainte de a începe citirea din Sfinţii Părinţi, fă cel puţin două minute rugăciune, ca să te lumineze Dumnezeu să înţelegi noimele dumnezeieşti. Dacă nu-ţi ajunge timpul de studiu, nu e nevoie să te grăbeşti să termini capitolul, deoarece scopul nostru nu este să terminăm capitolele, ci să

[6] In. 7, 24.

intre ceva în capul nostru.

Iarăşi, să nu-ţi placă numai să citeşti şi să rămâi cu admiraţia faţă de Sfinţi, deoarece aceasta o fac mirenii, care citesc cu sufletul la gură noile peripeţii ale lui Tarzan şi se mulţumesc cu atât. Scopul nostru însă este duhovnicesc şi trebuie ca, încet-încet, să ne hrănim cu nevoinţele din vieţile Sfinţilor Părinţi. De aceea, când citim, să imităm vaca ce preferă trifoiul în locul paielor şi care, după ce mănâncă, rumegă mâncarea, în felul acesta făcând hrana lapte.

Când spun „ca să-ţi rumegi studiul tău", nu înţeleg să cercetezi coaja, precum de obicei fac unii, care cercetează culoarea frumoasă a cojii de portocală, numărând cu atenţie porii ei, dar nedând atenţie rodului, ca să se hrănească din vitaminele cele multe ale Părinţilor. Adică, ei nu cercetează pe Sfânt, viaţa sa sfântă în isprăvile sale sau în ce a spus, ci la ce dată le-a spus sau dacă barba Sfântului a fost toată albă, sau sură, sau neagră. Acest fel de rumegare a citirii seamănă cu cel al vacii sterpe, care nu dă nici lapte, nici nu fată, ci îşi adaugă sieşi grăsime cu multe toxine, sfârşind la casap.

Pe cât poţi, caută ca în casa ta să ai pentru citit o linişte corespunzătoare şi, dacă e cu putinţă, o cameră separată, ca să simţi atmosfera de chilie. Deoarece aceasta te va ajuta mult ca să te afli pe tine însuţi şi, în paralel, îţi va da puteri duhovniceşti ca să treci orice fel de greutate cu linişte, fără enervare.

Pregătirea părinţilor şi fraţilor

Împreună cu toate pregătirile tale, este absolut necesar să-ţi pregăteşti şi părinţii, încet-încet, spunându-le scopul tău dumnezeiesc (că vrei să devii monah), ca să nu fie surprinşi mai târziu şi să intre la multe gânduri. Ca să nu devii, poate, pricină să păţească ceva rău de la auzul neaşteptat, dacă suferă de ceva, şi să-ţi pricinuiască istorii în mănăstire. De aceea, încearcă pe cât poţi ca toate încâlciturile tale lumeşti să le descâlceşti în lume, ca în mănăstire să fii gata să te integrezi în frăţime şi să te rogi liniştit.

Pe părinţi încearcă să-i pregăteşti cu un înţeles pe care să-l poată înţelege, unul care să nu fie din Evanghelie sau din Sfinţii Părinţi − dacă sunt neştiutori sau nu vor să-l înţeleagă − , ca să nu te faci pricină ca ei să hulească pe Sfinţii Părinţi şi să păcătuiască.

În tot timpul cât mai stai în lume să ai ochii în patru. Şi aceasta deoarece atunci când părinţii tăi vor afla că te vei face călugăr îţi vor aduce chiar unele persoane, cu scopul ca

să te încurce şi să te însoare, pentru ca să nu le pleci şi să te piardă de lângă ei. (Oare pe cei pe care îi căsătoresc îi au aproape de ei?)

De aceea, fratele meu, fugi departe de ospeţe etc., chiar şi de cele familiale, deoarece ele îţi vor pune piedici. Şi dacă te-ai prins o dată, nu e nevoie să te prinzi şi a doua oară, deoarece te-ai prins pentru totdeauna. Iar dacă îi vei întreba cu binişorul pe părinţii tăi dacă sunt mulţumiţi de viaţa lor lumească, cu toate că au dorit-o ei înşişi, sigur îţi vor spune că se căiesc, dar, cu toate acestea, încearcă să încurce în această viaţă şi sufletele care sunt chemate de Dumnezeu la viaţa îngerească şi folosesc, unii dintre părinţi, şi mijloace satanice pentru împlinirea scopului lor. Înţelegeţi desigur cât de nefericiţi pot să-i facă pe copiii lor, afară de păcatul pe care îl săvârşesc ei înşişi.

De aceea fugi de ospeţe etc., ca să fii mai sigur. De altfel, ce treabă avem noi cu asta? Nu suntem de acord nici cu bucuriile lor lumeşti, dar nici cu scârbele lor lumeşti, deoarece ei altfel le suportă. Prin urmare?

În genere, să te depărtezi şi de orice împrejurare care irită (fie chiar şi puţin) pe omul tău cel vechi, dacă vrei să păstrezi sănătatea sufletească şi trupească, care îţi va fi absolut necesară în mănăstirea unde vei merge mai târziu. Fiecare rană din lume, pricinuită din neatenţia ta, fie mică, fie mare, trebuie să ştii că îţi va pricinui întârzierea intrării în mănăstire şi îţi va trebui un doctor duhovnicesc experimentat ca să te supravegheze, iar tu, fireşte, vei suferi în schimbările tale.

Obligaţii familiale

În cazul în care vrei să devii monah, dar ai părinţi bolnavi sau bătrâni, fără sprijin, sau fraţi mai mici, sau surori nemăritate, ia aminte să nu pleci înainte de a te sfătui (cu duhovnicul), deoarece şi tu vei fi chinuit de conştiinţa ta în mănăstire, şi ceilalţi care vor rămâne fără ocrotire poate vor cârti.

Dacă eşti foarte sensibil din fire, e un motiv în plus să nu pleci, în cazul acesta, fără de sfătuire, deoarece vrăjmaşul te va lupta atunci printr-o sensibilitate exagerată, ca să te subţieze mai mult şi să te rupă. (Adică să-ţi aducă o melancolie, sau o nebunie, sau altceva mai rău. Doamne, fereşte!) Atunci când, după cuvenita sfătuire şi cercetare, nu te va mai frământa nimic, vei avea şi binecuvântarea duhovnicului tău, care se va îngriji ca orice problemă

familială a ta să o aranjeze el, în cazul acesta el asumându-şi întreaga răspundere.

Dacă în cazul acesta nu te sfătuieşti (cu duhovnicul), ci pleci cu credinţa în Dumnezeu că este atotputernic şi poate ridica toate piedicile tale familiale, asta, fireşte, este bine, fiindcă Dumnezeu, fiind atotputernic, şi cincisprezece surori nemăritate de ai avea, le poate aranja bine într-o zi. Dar deoarece nu ştim dacă plecarea noastră se face din această credinţă mare în Dumnezeu sau ca să ne aranjăm noi ca persoană, în timp ce, de fapt, avem mare lipsă de dragoste, de aceea în acest caz să nu ne încredem în noi înşine, ci să ne sfătuim. Fireşte, dacă într-adevăr avem această mare credinţă în Dumnezeu, acesta e un semn foarte bun de însănătoşire duhovnicească.

Deci, în cazul că există într-adevăr nevoie de ocrotire, precum am spus, iar credinţa ta nu este mare, să nu faci lucruri mai presus de puterile tale, ci stai liniştit şi ajută, cât timp e nevoie de sprijinul tău, şi fă cu râvnă câte poţi din cele duhovniceşti, deoarece şi aceste puţine au mare valoare în ochii lui Dumnezeu, şi Dumnezeu nu Îşi va opri harul Său, văzând dragostea ce o arăţi celorlalţi şi că suferi în această atmosferă.

Trebuie să ştii, fratele meu, că Dumnezeu este şi foarte drept, şi nu te va nedreptăţi de vei merge mai târziu la mănăstire. Ci El te va împinge cu mâna Sa cea dumnezeiască să urci câte două scările virtuţii, chiar dacă nu poţi merge deloc la mănăstire, din pricina datoriilor tale binecuvântate, şi îţi va pregăti una din bunele mănăstiri ale raiului.

De aceea, în cazul acesta să ajuţi cu bucurie şi să-ţi păstrezi liniştea, fără să murmuri împotriva celorlalţi, pentru că, chipurile, ţi se fac piedică. Fratele meu, nu foloseşte când pe de o parte le oferim puţină pâine, iar pe de alta îi adăpăm cu otravă, deoarece nimeni nu este vinovat faţă de noi. Se poate ca şi piedicile acestea să fie spre binele nostru, ca să ne pregătim mai bine şi, prin urmare, lipsa noastră de coacere duhovnicească este pricina pentru care trebuie să rămânem la datoriile noastre familiale.

Slăveşte deci pe Dumnezeu, linişteşte-te şi pregăteşte-te cât poţi mai bine, socotindu-te în gândul tău frate începător şi nevoindu-te fără zgomot pe cât poţi.

În cazul în care ai surori nemăritate, ia aminte să nu cârteşti, nici să le spui că mai stai în lume din pricina lor, ci să le spui că nu eşti încă pregătit. Altfel, săracele vor fi nevoite să se mărite de nevoie, ca să te elibereze. Asta va fi

robie şi pentru ele, şi pentru conştiinţa ta mai târziu, căci sufletul tău se va afla neîncetat rob.

Dacă din pricină binecuvântată rămâi pentru părinţii tăi bătrâni şi fără sprijin, iar ei au pofta să te însoare, dar tu simţi chemarea de monah, ia aminte să nu te înduioşezi în privinţa asta, deoarece te vei chinui.

Fratele meu, să nu te mâhneşti dacă ei vor şi plânge vreodată, deoarece te vor face nefericit printr-o viaţă pe care nu o doreai, şi tu însuţi vei plânge toată viaţa ta. În afara de aceasta vei chinui încă o persoană, care nu este vinovată întru nimic.

Cred că pentru aceşti părinţi care insistă să-şi căsătorească copiii cu sila, fără să ia în considerare chemarea lor de la Dumnezeu pentru ceata îngerească, n-ar fi rău să fie închişi în mănăstiri separate şi siliţi, chiar şi pentru puţin timp, ca la bătrâneţe să-şi păzească fecioria prin viaţă ascetică: post, priveghere, rugăciune. Aceasta mult le-ar ajuta ca să înveţe astfel să respecte libertatea omului, pe care o respectă Însuşi Dumnezeu şi să-şi ajute copiii potrivit cu chemarea pe care le-a hărăzit-o Dumnezeu, iar nu să-i facă să se chinuiască.

De asemenea, acelaşi canon trebuie să fie pus unor mame care făgăduiesc pe copiii lor de mici pentru mănăstire, în timp ce lor li s-a părut grea călugăria ca să o trăiască, şi îşi fac copiii nefericiţi, fie că merg la mănăstire, fie că nu merg şi se căsătoresc (când sunt sensibili şi îşi chinuie astfel conştiinţa lor).

Fireşte, unele mame se îndreptăţesc oarecum (ca mame), când într-o boală a copilului lor îşi pierd cumpătul şi în durerea lor făgăduiesc pe copil mănăstirii. Cred că Bunul Dumnezeu nu ia în considerare acest fel de făgăduinţe şi n-ar trebui ca tinerii să aibă remuşcări în cazul când, crescând, văd că nu pot deveni monahi. Cu conştiinţa liniştită, unii ca aceştia să îşi întemeieze familii şi să trăiască, pe cât pot, alături de Hristos. Nici pentru mama lor care a făcut făgăduinţa să nu se mâhnească, deoarece Dumnezeu a ştiut durerea mamei în cazul acesta.

Acestor maici le trebuie puţină temniţă, şi să stea închise numai cu puţin posmag, căci din egoism femeiesc se laudă altor femei care, dorind să aibă fiu cleric, constrâng pe copiii lor să devină arhimandriţi (fireşte, aceste cazuri sunt puţine), fără să gândească dacă temperamentul copilului este pentru feciorie sau nu. Dacă copilul este râvnitor, se va nevoi cu asprime ca să corespundă, încununându-se cu cununi

mucenicești de către Hristos. Iar dacă nu e râvnitor − ferească Dumnezeu! − își va face rău sieși și Bisericii.

Așadar, chestiunea fecioriei nu o aranjează mama, ci ea numai își va îngriji copiii, când sunt mici, să-și păzească fecioria. Iar când sunt mari să-i ajute pe cei ce vor să-și păstreze fecioria și apoi să se facă monahi. Atunci li se cuvine cinste, când au colaborat ca să se împlinească chemările lui Dumnezeu.

Plecarea din lume

Deci, când va veni acea clipă binecuvântată să pleci din lume și să devii călugăr, cercetează-te mai întâi pe tine însuți, dacă inima îți este întreagă, dacă îți aparține sau dacă ți-a luat vreo oarecare persoană vreo părticică din ea. Fratele meu, să nu îndrăznești să pleci la mănăstire mai înainte de a-ți aduna toată inima ta, deoarece altfel nu vei reuși. Chiar și unul la mie dacă o ai dăruită vreunei persoane, vrăjmașul îți va da de lucru mai târziu, căci se va întări în acea una la mie bucățică a inimii tale și te va război când cu trupul, când cu gândurile, fie prin război combinat. Iar răul cel mare este că după aceea, când vei deveni monah, îți va stăpâni toată inima și atunci se face „înainte adânc și înapoi torent”.

A fi cineva luptat numai de trup nu constituie o piedică să devină monah. Este suficient ca problema căsătoriei să nu-l fi preocupat sau, dacă l-a preocupat, de mulți ani să fi tăiat lanțul căsătoriei și inima să și-o aibă adunată în el însuși.

Fireşte, un suflet care este luptat mai mult de trup din pricina temperamentului energic, desigur că se va nevoi mai mult ca să-l îmblânzească. Și, fără îndoială, mai multă plată va avea de la Dumnezeu cel ce se va nevoi mai mult, numai să unească cu postul său și smerenia, iar la priveghere rugăciunea. Atunci Bunul Dumnezeu va ajuta și va semăna îndată liniștea și pacea în suflet, împreună cu toată dragostea și afecțiunea Sa, în fiii care se nevoiesc să țină poruncile Sale și vor să se mântuiască.

O altă problemă serioasă la care trebuie să iei aminte înainte de a porni să devii călugăr, astfel ca tu să ai pace în mănăstire, iar părinții tăi să aibă toate binecuvântările lui Dumnezeu și aici, și în viața de dincolo, după ce vei fi plecat cu binecuvântarea duhovnicului tău, este să-i încredințezi pe toți și toate problemele lor lui Dumnezeu. Desăvârșita încredere în Dumnezeu este o rugăciune continuă pentru ei. Prin urmare, nu ai niciun motiv nici să te gândești la ai tăi, dar nici chiar să te rogi pentru ei, deoarece pe toate le-ai

încredinţat lui Dumnezeu, împreună cu tine însuţi.

Dacă faci aceasta, fratele meu, mult te va ajuta să dobândeşti dragostea cuprinzătoare, adică o astfel de dragoste aşa cum are Dumnezeu. Ieşind din mica dragoste a micii tale familii, în felul acesta intri încet-încet în marea familie a Bisericii, dobândind astfel marea dragoste cuprinzătoare şi iubind pe toţi oamenii deopotrivă. Faţă de unii, dragostea ta se va exprima în bucurie, iar faţă de alţii în durere. Pe toţi îi vei considera fraţi, deoarece toţi suntem fiii Evei (ai marii familii a lui Adam − a lui Dumnezeu). Atunci şi în rugăciunea ta vei spune: „Dumnezeule, ajută mai întâi pe cei ce au mai mare nevoie, fie vii, fie adormiţi fraţi ai noştri.” Atunci inima ta se va împărţi întregii lumi, iar tu nu vei avea nimic decât numai dragostea cea mare, care este Hristos.

Alegerea mănăstirii

După ce ai pornit cu bine să devii monah şi ai lăsat patria ta „de aici”, ia aminte ca nu cumva să te entuziasmezi îndată de persoane şi lucruri în prima mănăstire pe care o vei întâlni şi să te închinoviezi imediat.

Ci mai întâi cercetează şi află mănăstirile cele mai duhovniceşti, caută să vii în contact cu părinţi duhovniceşti şi să te sfătuieşti cu ei. Apoi, după ce vei nota două-trei mai duhovniceşti şi după ce le vei vizita ca un simplu închinător, reţinând şi impresiile despre fiecare mănăstire, cercetează după aceea care dintre toate are cele mai bune recomandări duhovniceşti şi atunci mergi de te închinoviază. Însemnările impresiilor tale despre mănăstiri ţine-le până ce te vei întări, deoarece vrăjmaşul se poate să-ţi aducă aminte de celelalte mănăstiri, ca să te scoată şi să te facă să umbli fără rânduială. Astfel vei avea şi tu material ca să lupţi cu cele „pentru” mănăstirea ta şi „împotriva” celorlalte, care erau mai multe.

Deci, în acest mod (ca un simplu vizitator şi începător) vei căuta să afli locul care să te odihnească şi modul corespunzător vieţii monahale, fie ea de obşte, sihăstrie sau chilie etc. Când spun „sihăstrie” nu înţeleg pe cele din lume, ci pe cele din Sfântul Munte, în care locuiesc unul sau doi nevoitori într-o colibă. Cele mai multe colibe nu au bisericuţă.

Sihăstriile din lume în esenţă sunt tot mănăstiri de obşte, însă unii arhierei evlavioşi le recunosc ca Sihăstrii, în felul acesta asigurându-le că au Stăpâni (Episcopii) în veacul acesta, care intră în ele ca nişte „soacre mari”, creând probleme, cu toate că au binecuvântaţii atâtea şi atâtea alte

probleme ale Mitropoliei de care să se ocupe. Adică sihăstriile acestea sunt tot vieţi de obşte, dar sunt ocrotite de unii episcopi, începând a fi recunoscute ca sihăstrii.

Pe lângă toată această alegere bună a mănăstirii, ia aminte şi la climă, dacă eşti bolnăvicios. Cele nordice şi expuse soarelui totdeauna sunt sănătoase, precum şi locurile care n-au multă vegetaţie. Unde vezi loc însorit, piatră albă şi arbuşti mici, locul acela este foarte sănătos şi apele foarte bune. Unde sunt melaga şi comora[7] este umezeală, afară numai dacă mănăstirea este în pantă şi o vede soarele. Văgăunile şi locurile fără soare, deşi au brad, totuşi au şi umezeală. De asemenea, unde se află castanul, acolo este şi multă umezeală, fără numai dacă este rar şi aşezat spre soare.

Fireşte, este bine să iei aminte şi la clima mănăstirii, dacă eşti bolnăvicios şi nu ai mare râvnă, ca nu cumva mai târziu să murmuri sau să fii nevoit să pleci la altă mănăstire. Dacă însă nu iei aminte de la început şi te afli într-un loc oarecum nesănătos, este de preferat să te iconomiseşti puţin în privinţa ascezei, ca să nu uzezi păturile pe pat şi să nu fie nevoiţi şi alţii să-şi rupă încălţările cu vizitele lor, ba făcând pe oameni şi să cheltuiască şi să se mâhnească.

Fratele meu, dacă n-ai reuşit să te închinoviezi într-un loc bun, în cel mai rău caz îţi vatămi trupul. Dar ceea ce va trebui să cauţi mai mult este ca clima duhovnicească a mănăstirii tale să fie sănătoasă, aşa fel ca să nu se vatăme sufletul tău, mai ales atunci când şi tu însuţi eşti puţin bolnăvicios duhovniceşte. Când spun „bolnăvicios duhovniceşte” nu mă refer numai la micile sau marile neputinţe trupeşti, ci la bolile virtuţii. Adică, atunci când firea omului e vicleană gândeşte totdeauna viclean, viclenind încă şi cele nevinovate. (Cu toate că aceştia sunt consideraţi deştepţi, demonizaţii de către duhul lumii; dar, deoarece sunt demonizaţi, de aceea sunt şi bolnăvicioşi duhovniceşte.)

Acest fel de oameni au mare nevoie de un mediu sfinţit ca să se sfinţească. Au nevoie de hrană foarte tare ca să pună început duhovnicesc. În timp ce tinerii, care nu au viclenie şi sunt sănătoşi duhovniceşte, în simplitatea lor copilărească, cu toată sărăcia lor duhovnicească (smerenia), seamănă cu copiii cei săraci, dar sănătoşi, care fac pâinea proaspătă în întregime sânge.

De aceea, ia aminte atât la clima duhovnicească, în cazul

[7] Copaci din zona mediteraneeană.

că eşti bolnăvicios duhovniceşte, cât şi la doctorul tău duhovnicesc, ca să fie iscusit să te vindece.

Caută pe cât poţi ca: a) Stareţul tău să fie om duhovnicesc, cu virtuţi, mai mult lucrător decât numai dascăl. Este bine ca el să fi devenit din marinar căpitan, ca să nu aplice pe spate străin toată călugăria ce a învăţat-o citind. Ci să aibă din fire dragoste mare, cu dreaptă socoteală, ca să-l doară de fiii săi şi să nu-i trimită îndată în rai, în felul lui Diocleţian. Stareţul trebuie să fie foarte aspru numai cu sine însuşi; în timp ce faţă de alţii trebuie să aibă dragoste mare (nu falsă), de asemenea şi mare discernământ, deoarece când lipseşte discernământul va pricinui rele fiilor săi chiar prin dragoste (dragoste de tipul lui Eli)[8], atrăgând urgia lui Dumnezeu şi asupra lui, şi asupra fiilor lui.

Mult îl ajută încă pe ucenic dacă stareţul este mai mare cu cel puţin optsprezece-douăzeci de ani decât el, deoarece aceasta aduce şi un respect firesc ucenicului.

b) Bătrânul să petreacă o viaţă simplă, fără griji lumeşti de prisos, şi să nu caute deloc la interesele sale (să fie eliberat duhovniceşte), ci la cele ale sufletului ucenicului şi în general la interesele Maicii noastre, Biserica. Aceasta, fireşte, va ajuta mult pe ucenic ca să nu asculte niciodată de gândul său şi să meargă în lume, chipurile ca să mântuiască suflete, ci îşi va pune toată încrederea în stareţul său care, dacă va vedea ceva bun, îl va trimite el însuşi, cu binecuvântarea sa, să ajute lumea.

c) Stareţul să fie prietenul liniştii şi al rugăciunii, în aşa măsură ca să te alipească şi pe tine de Dumnezeu prin rugăciune şi să afli adevărata bucurie a mângâierii dumnezeieşti, deoarece această dulceaţă cerească îţi va aduna mintea şi inima din lume în cer. Pentru că atunci când monahul nu simte în chilia sa dulceaţa dumnezeieştii afecţiuni prin mângâierile lui Dumnezeu şi prezenţa cea vie a Sa, şi când nu simte pe Maica Domnului ca pe mama sa, căreia să-i vorbească ca un copilaş mic, uneori spunându-i nemulţumirile sale, alteori bucuria sa, atunci cu ce se deosebesc monahii de nenorociţii copii ai orfelinatului?

De aceea, însuşirile de mai sus sunt absolut necesare stareţului, ca să te ajute, mai ales la început, aşa încât să nu-ţi aduci aminte de bucuriile false ale lumii şi să ţi se mărească şi mai mult deşertăciunea din tine.

Mult ajută ca mănăstirea să fie depărtată de lume, de

[8] I Regi 1, 3.

locuri arheologice şi de zgomote lumeşti. Chiar şi marile locuri de închinare duhovnicească de multe ori se îndepărtează de adevăratul lor scop, pentru că ajung din mănăstiri doar surse de venituri. De aceea, unii episcopi pe bună dreptate ar vrea să le aibă ei înşişi, şi nu monahii, deoarece monahii trebuie să iubească neagoniseala pe care au făgăduit-o lui Dumnezeu. Din păcate însă, aceşti monahi nu se opresc la cele absolut necesare, la cele simple, atât pentru ei înşişi, cât şi pentru mănăstire, în general, aşa fel ca să nu primească de la credincioşi şi să-i îndemne să ajute ei înşişi pe fraţii noştri săraci care suferă. Dar ce fac? Adună chiar şi sudoarea săracilor, îngrămădind un număr mare de candele şi de clopote, şi crezând că astfel Se slăveşte Dumnezeu. Acest fel de evlavie este ca evlavia pe care au avut-o mulţi clerici ruşi, care au devenit fără să vrea pricina ca chiar candelele, policandrele şi clopotele să devină tunuri, cu care au lovit în însăşi Biserica lui Hristos.

Ia aminte, fratele meu, să nu te impresionezi de cele ce ţi-am spus, nici de evlavia lumească ce o vei vedea, nici de dragostea lumească, nici de înlesnirile lumeşti ce ţi se vor oferi, nici de orice lucru lumesc ce-l vei vedea în mănăstire, deoarece orice lucru lumesc în mănăstire este şi o mare neorânduială.

Deci, toate faptele cele lumeşti existente în mănăstire consideră-le drept laţuri care, încet-încet, te vor sugruma cu neliniştea pricinuită de ele, deoarece deşi te vei afla în mănăstire, nu te vei putea folosi de ele precum ai vrea şi vei suferi. Iar dacă te vei folosi de ele, dându-ţi-se prilejul, îţi vei mări deşertăciunea şi vei rămâne complet golit de Hristos. Iar în marele tău gol se va afla şi o mare nelinişte, aceea care chinuie şi pe cel mai mare bogătaş în cele materiale.

Cine este sigur că, având toate înlesnirile, mănăstirea poate lucra mai uşor? Dacă fiecare călugăr ar fi avut pe mama sa ca să-l îngrijească, fireşte că şi aceasta ar fi fost o bună înlesnire. Dacă au băgat în biserică magnetofoane ca să spună cuvintele rugăciunii, fireşte că şi aceasta e o odihnă. O şi mai mare odihnă ar fi fost dacă strana s-ar transforma în pat. Cu siguranţă, şi pentru un pustnic ar fi o înlesnire dacă ar avea un mic mecanism special pentru a întoarce metaniile şi un pustnic de paie care să se plece şi să se ridice şi să-i facă metaniile şi închinăciunile, iar el să-şi procure o saltea moale pe care să se întindă şi să-şi odihnească trupul lui cel ticăloşit. Fireşte, toate acestea odihnesc trupul, dar pe suflet îl lasă gol şi nefericit, fără să mai socotim simţămintele

femeieşti şi neliniştea lumească pe care ele o aduc.

De aceea, fratele meu, dacă ai început bine pentru ceva mai înalt, ia aminte să nu sfârşeşti iarăşi la cele lumeşti, deşi ai fugit de cele lumeşti. Nu uita de ce ai ieşit din lume şi urmăreşte viaţa cea mai presus de lume, pentru ca să aibă sens şi plecarea ta, şi viaţa ta ca monah. Altfel, păcat de ostenelile şi investiţiile tale. Nu spun „păcat că ai mâhnit pe părinţii tăi", deoarece aceştia vor avea plata lor de la Dumnezeu.

Un alt lucru, de asemenea foarte serios, la care trebuie să iei aminte, sunt criteriile care te fac să iubeşti pe stareţul tău, care trebuie să fie curate, iar nu bolnăvicioase. Adică: să nu te înduioşezi fiindcă este din aceeaşi regiune cu tine (asta mai mult decât toate). Să nu te impresioneze barba lui mare. Sau din pricina bărbii lui albe să ţi se pară foarte cuvios. Sau fiindcă e foarte slab să crezi că e foarte înfrânat (în timp ce el poate fi slab din firea sa). Sau deoarece are nume mare să devii ucenicul lui, lucru ce pricinuieşte cea mai mare boală duhovnicească, dacă tânărul monah e mare de vârstă, iar nu un copilaş cu cugetare copilărească.

Dacă eşti tânără, să te cercetezi şi tu pe tine, nu cumva să te impresioneze stareţa deoarece e foarte învăţată sau foarte frumoasă, sau fiindcă prezintă însuşiri bărbăteşti, deoarece şi acestea toate sunt stări bolnăvicioase. Şi este nevoie de mult ajutor pentru sufletele bolnăvicioase ca să filtreze dragostea lor, izgonind toate toxinele duhovniceşti, pentru a nu cultiva seminţe lumeşti în pustie.

Monahism şi gând lumesc

Toţi monahii ar trebui să evite, pe cât pot, mijloacele moderne în funcţionarea mănăstirii şi să respectăm pustia adaptându-ne ei, pentru ca şi pustia să ne hărăzească sfânta sa linişte, ca să ne ajute în pustiirea sufletului nostru de patimile noastre. Nu este drept să vrem să adaptăm pustia cu sinea noastră lumească, deoarece este păcat să necinstim astfel pustia.

Cine vrea, dintre monahii moderni, poate construi o mănăstire pe un bloc, pentru ca să aibă toate înlesnirile lumii; să se folosească de lumini sau să urce în al treilea cer cu ascensorul, dar să lase pustia în pace. Din păcate, există astfel de monahi care, împreună cu întreg gândul lor cel lumesc, cară şi întreg duhul lor lumesc în pustie, cu toate mijloacele lumeşti, mereu ocupându-se de schimbări şi reforme, de înfrumuseţări exterioare cu cărămizi şi o

grămadă de glastre, iar de metanii nu ştiu ce vor să însemne. Ei sunt fără de nicio frică, gândul fiindu-le doar la mâncare bună şi la „cărămizi”. Toate acestea arată pe oamenii cei trupeşti, care sunt cărămidă-lut, iar nu duh al lui Dumnezeu. (Nu mă refer la mănăstirile noi care se străduiesc să se acopere.)

Deci, când monahul n-a aflat lucrarea duhovnicească şi nu este ajutat nici de stareţi, ci se ocupă numai cu cele exterioare, cu siguranţă slăbeşte duhovniceşte, iar în chilie nici legat nu poate sta. Totdeauna îi vor plăcea contactele cu oamenii, să povăţuiască şi să vorbească despre cupole şi arheologie, să le arate glastrele cu diferite flori, să le facă o cină lumească bogată şi să-i odihnească numai prin cele de dinafară. Dacă însă ar cerceta cineva ce fel de odihnă este aceasta, va vedea că aceasta nu este odihnă, ci prin aceste preocupări oamenii uită de mâhnirile lor numai pentru puţin, apoi iarăşi revin la stresul lor, deoarece gândul lumesc este precum cariul ce lucrează.

Prin urmare, scopul mănăstirilor este duhovnicesc şi n-ar trebui să existe elementul lumesc, ci cel ceresc, ca să inunde sufletele cu dulceţi paradisiace. Nu putem concura cu mirenii în cele lumeşti, deoarece, orice am spune, mirenii au mai multe mijloace. Deci, ce vom face? Bieţii mireni vor de la noi, monahii, ceva mai înalt, dar ca să reuşim în aceasta va trebui să ne depărtăm de orice mângâiere lumească. Deoarece este cu neputinţă să simţim mângâierea dumnezeiască (dulceaţa raiului), dacă nu ne îndepărtăm de cea lumească şi dacă nu moare cu desăvârşire gândul nostru cel lumesc. După ce va muri gândul cel lumesc, va trebui să se facă pământ roditor, ca să se dezvolte în noi gândul cel dumnezeiesc, deoarece desfătările dumnezeieşti nu se nasc din desfătările trupeşti, ci din dureri trupeşti, care se săvârşesc în nevoinţele cu cunoştinţă şi discernământ pentru dragostea lui Hristos ale fiilor Săi iubiţi, pentru omorârea omului lor celui vechi (lumesc). Părintele Cel bun Îşi hrăneşte pe fiii Săi, încă de pe pământul unde se află, cu hrană cerească, şi saltă cântând: „Ziua Învierii...”, fireşte, după ce au trecut Postul Mare cu nevoinţe, Vinerea Mare pe Cruce şi au înviat duhovniceşte trăind mereu Săptămâna Luminată. Adică nu prăznuiesc doar o dată pe an Învierea, ci continuu ei sărbătoresc Paştile Domnului, Paştile.

Bunul nostru Dumnezeu a făcut viaţa omului foarte dulce, în sensul ei bun, duhovnicesc, dar unii dintre noi o facem iad prin ticăloşiile noastre, căci nu alungăm de la noi

gândul cel lumesc, ca să facem faţă lucrurilor duhovniceşte. Astfel ne facem viaţa noastră dulce, în înţelesul ei rău, nevrând să murim vreodată. Şi cu cât trec anii noştri se măreşte şi „of”-ul agoniei, umplându-ni-se sufletul de nelinişte. Adică de multe ori unii oameni nenorociţi ajung la punctul că vor să-şi ţină sufletul în istovitul lor trup de o sută de ani cu perfuzie, zicând: „Viaţa e dulce” şi tremurând de frică să nu moară. În vreme ce pentru acela care a murit lumii şi a înviat duhovniceşte nu există deloc agonie, niciodată frică sau nelinişte, deoarece şi moartea el o aşteaptă cu bucurie, fiindcă va merge alături de Hristos şi se va bucura. Iar dacă va trăi, iarăşi se bucură, deoarece trăieşte iarăşi alături de Hristos, simţind în parte bucuria raiului încă de pe pământ şi întrebându-se dacă există o bucurie mai înaltă în rai decât aceea pe care o simte pe pământ.

Aşadar, aceasta este viaţa cea dulce, în adevăratul şi bunul ei sens. Cu toate că adevăraţii monahi înţeleg că ceea ce primesc în această viaţă este doar o parte a bucuriei raiului şi că în rai va fi mai multă, totuşi, din multa dragoste către aproapele, vor să trăiască pe pământ ca să ajute pe oameni cu rugăciunea, ca Dumnezeu să intervină şi lumea să fie mântuită. Fericiţi sunt aceşti monahi şi pentru rugăciunile lor să mă miluiască Dumnezeu şi pe mine, cel, din păcate, încă nenorocit. Mult aş vrea ca Bunul Dumnezeu să învrednicească pe toţi monahii care urmăm viaţa îngerească să ajungem la măsurile acestor monahi şi să zicem cu toţii mereu, zi şi noapte: „Slavă lui Dumnezeu pentru că trăiesc! Slavă lui Dumnezeu pentru că voi muri!” Aceasta este viaţa îngerească pe care monahii încep să o trăiască încă de pe pământ, îmbrăcaţi cu o schimă îngerească (fie el tânăr sau tânără), schimă îngerească care preface cele două părţi ale ei în două aripi îngereşti urcând sufletele foarte sus, prin dragostea curată, nemaiexistând deosebire trupească: „Nu mai este parte bărbătească şi parte femeiască.”[9]

Deci această viaţă pe care monahii o trăiesc încă de aici o vor trăi şi toţi cei ce se vor învrednici de rai, deoarece în rai nu se vor mai căsători, ci vor fi ca îngerii. Aşa a spus Hristos saducheilor.[10] De aceea noi, monahii, ar trebui zi şi noapte să mulţumim şi să slavoslovim pe Dumnezeu pentru această mare cinste ce ne-a făcut-o, să ne cheme în cinul Său îngeresc şi să ne dea toate posibilităţile duhovniceşti ca să ne facem

[9] Gal. 3, 28.
[10] Mt. 22, 30.

îngeri încă de pe pământ.

Fratele meu începător, toate acestea să le ai în vedere şi să încerci să izbândeşti în ceea ce doreşti. Fiindcă ai început bine, ia aminte la toate cele ce le-am spus, ca să şi sfârşeşti bine.

Deci, în afara tânărului care va trebui să fie îndatorat lui Dumnezeu printr-o mare recunoştinţă, căci i-a făcut această mare cinste de a fi primit în cinul îngeresc, precum am spus, bine ar fi şi dacă toţi părinţii acestor tineri ar putea înţelege marea cinste ce le-a făcut-o Dumnezeu, Care a primit să Se înrudească cu ei.

Începutul petrecerii monahiceşti

După ce ai ales cea mai bună mănăstire (sau chilie, sau sihăstrie etc.) şi ai aflat cele mai bune condiţii duhovniceşti şi te-ai înştiinţat lăuntric despre stareţul tău, va trebui să arunci ancora, punând metanie de începător, prin care încerci şi eşti încercat în acelaşi timp.

Dacă vrei să-ţi pui o rânduială bună şi să sporeşti duhovniceşte sănătos în călătoria ta monahicească, ca să nu oboseşti şi să oboseşti (pe alţii), mai întâi de toate să-ţi deschizi inima ta stareţului tău şi să-i faci o mărturisire generală. Lucrul acesta consideră-l absolut necesar, fratele meu, precum fiecare bolnav care intră în spital îşi spune istoria sa pentru ca să fie ajutat mai bine de medic. Ia aminte ca nu cumva să ascunzi vreun plan de-al tău (chipurile duhovnicesc), deoarece vei fi chinuit tu însuţi mai târziu de însuşi planul tău, aflându-te afară de planul lui Dumnezeu şi nevoindu-te cu ale tale netrebnice puteri omeneşti, şi nu cu cele dumnezeieşti.

Dacă vrei să intri în planul sfânt al lui Dumnezeu, întoarce-le pe toate spre Dumnezeu şi leapădă toate planurile tale, aruncă-te în spatele stareţului tău, precum copilul cel cuminte, fără să te loveşti şi să loveşti, fiindu-i recunoscător că te duce în spate în rai, alături de Dumnezeu, dând seama lui Dumnezeu pentru tine.

Afară de mărturisirea generală, e bine să-i spui şi toate gândurile tale zilnice, până ce te vei întări într-o stare sănătoasă. Consider şi lucrul acesta absolut necesar, precum şi bolnavul care la început este sub observaţie în fiecare zi, pentru a scăpa şi de cea mai mică temperatură.

Ascultarea

Este adevărat că la început, pentru un începător de

multe ori nu ajunge un stareţ până ce „va intra apă pe jgheab”, dacă stareţul va vrea să facă o lucrare bună, ştiind marea responsabilitate ce a luat-o pentru sufletul ucenicului său. De aceea, fratele meu, ajută-l şi tu pe stareţul tău în problema mântuirii sufletului tău prin ascultarea ta cea oarbă.

Ca să nu oboseşti în problema ascultării şi să nu răneşti, va trebui să intri în noima ascultării, ca să o simţi ca pe o necesitate. Numai atunci ascultarea te va elibera, deoarece ascultarea nu e robie, ci eliberare.

Deci, când ai înţeles că stareţul răspunde pentru tine şi că el se îngrijeşte de mântuirea ta şi că orice face o face pentru binele tău, iar nu ca să te chinuie, atunci să te bucuri când îţi spune: „nu face aceea”, sau „nu face aceasta”, sau „vino aici”, sau „mergi acolo”, căci ai înţeles că toate se fac pentru binele tău, ca să te ferească de orice rău prin experienţa ce o are, din întâmplările sale sau din ale altora.

Atunci te vei bucura când faci ascultare sau când întrebi, şi vei dori să nu faci nimic după capul tău, nici măcar în cele mai mici lucruri, ca să nu faci gafe. Iar dacă din delicateţe faţă de stareţul tău, ca să nu-l oboseşti, vei face orice te va lumina Dumnezeu, iarăşi, înlăuntru, inima va fi supusă.

Din păcate, această mare taină a ascultării, care este libertatea, vrăjmaşul o ascunde şi o prezintă complet invers ucenicului, în felul acesta chinuind şi pe ucenic prin a se considera pe sineşi rob, dar şi pe stareţ, care nu-l poate ciopli ca un meşter. Atunci, ucenicul consideră toate uneltele făcătoare de bine şi loviturile ce i le dă stareţul său, ca şi chinurile mucenicilor, precum şi pe stareţul său de multe ori ca pe Diocleţian.

De multe ori ucenicul le primeşte cu bucurie, dar are impresia că va lua două cununi de la Dumnezeu pentru răbdare, a cuviosului şi a mucenicului, lucru ce nu are sens, ci este o mare înşelare ce i-o face vrăjmaşul.

Ce bine este pentru ucenic când intră în noima ascultării şi se eliberează, şi când stareţul lucrează liber în sufletul ucenicului! Atunci se bucură amândoi şi se veselesc, şi acolo e Hristos − „unde sunt adunaţi doi sau trei”.[11] Căci se poate să fie doi sau trei, dar să fie vrăjmaşul acolo.

În perioada când eşti încercat, dacă vreodată îţi vine greu, smereşte-te înaintea stareţului tău şi spune-i greutatea ta. Dacă iarăşi îţi vine greu, smereşte-te iarăşi, deoarece sau

[11] Mt. 18, 20.

a uitat, sau vrea să-ţi măsoare pulsul, ce rezistenţă ai. În acelaşi timp, să te rogi ca Dumnezeu să te întărească şi să lumineze şi pe stareţul tău.

Legăturile cu străinii şi cu fraţii

Unul din cele mai serioase lucruri la care va trebui să iei aminte, mai ales ca începător, este problema străinilor. În afară de faptul că va trebui să te depărtezi de ei, va trebui să ceri cu smerenie de la stareţ ca să fi departe de arhondaric, ca să poţi uita lumea cu toate cele lumeşti. Dacă ar fi cu putinţă, ar fi bine ca stareţul tău să te aşeze între părinţii sporiţi, ca să vezi lucrarea sfinţilor nevoitori, deoarece nu te vor putea ajuta citirile în faptele cele multe ce le vei face precum te va ajuta exemplul bun.

Trebuie să ştim că începătorul (tânărul) este ca magnetofonul, putând să înregistreze şi răul, şi binele în mintea sa curată. De asemenea, începătorul seamănă şi cu un aparat de fotografiat, imprimând orice lucru vede. Dacă acel lucru e rău, vrăjmaşul îi va aduce în somn scene nepotrivite şi-l va întina din pricina vârstei sale.

De aceea, îngrijeşte-te să te afli departe de cei străini şi de arhondarice până ce vei uita cele ale lumii şi se va schimba lumea ta lăuntrică prin lucrarea duhovnicească a dragostei dumnezeieşti ce se va aprinde în inima ta, după aceea putând să arzi orice gunoi (gând rău) pe care ţi-l va arunca vrăjmaşul.

Ia aminte să nu te înşele gândul tău, fiind începător, ca să vii în contact cu cei străini, chipurile, pentru ca să-i ajuţi, deoarece lucrul acesta vădeşte boală. Dacă vezi în sine-ţi chiar şi virtute, trebuie să ştii că şi această virtute a ta este plină încă de toxine lumeşti. De aceea fugi de străini, ca mai întâi să te dezintoxici.

Dacă vreodată simţi puţină dulceaţă, să nu crezi că ai câştigat-o prin marile tale nevoinţe, deoarece aceasta este doar o ciocolată dăruită de Părintele Cel bun unui copilaş, ca să te îndulcească şi să te îndemne să lucrezi şi să te hrăneşti din cofetăria paradisiacă ce ţi-a arătat-o. Mai târziu, când nu îţi va mai da daruri mici, ci tot darul Său cel mare şi dulceaţa cea neîntreruptă, nici atunci să nu îţi spună gândul că acestea sunt din faptele tale, ci de la Dumnezeu. Faptele noastre au fost păcatele şi marea noastră nerecunoştinţă faţă de Hristos, Făcătorul nostru de bine. Fireşte, toţi oamenii au păcate şi nerecunoştinţe. De aceea va trebui drept recunoştinţă să-I oferim cel puţin pocăinţa noastră şi să nu ne depărtăm de

Hristos.

Cred că ar fi foarte dureros ca după toată jertfa ce a făcut-o Hristos pentru noi să sfârşim iarăşi în iad şi să-L întristăm. Aşadar, ceea ce ar trebui să ne reţină de la păcat, ca să nu mergem în iad, bine ar fi ca să nu fie focul iadului ce ne înfricoşează, ci râvna cea bună şi multa dragoste către Hristos, Făcătorul nostru de bine, pe Care ar trebui să-L iubim cu o dragoste înflăcărată. În puţine cuvinte, din iubire ar trebui să nu mergem în iad, ca să nu-L mâhnim pe Hristos.

Fratele meu, va trebui deci să luăm aminte să nu ne îndepărtăm niciodată de Hristos şi să avem o legătură continuă cu El prin rugăciune. Iar atenţia este bine să meargă înaintea rugăciunii, ca să nu se întâmple precum zice David: „Iar rugăciunea lui să se prefacă în păcat.”[12]

Ia aminte şi când te afli în vremea rugăciunii, dar mai mult înaintea rugăciunii, la discuţiile de prisos ale ascultării tale, căci aşa te vei ruga mai târziu nerăpit şi nerănit, deoarece cuvintele multe pricinuiesc şi multe interpretări rele. Dacă vrei să vorbeşti, Hristos cu bucurie vrea ca să-i asculte pe copiii Lui. Nu pune temei nici pe discuţiile duhovniceşti, când nu există sfinţenie, deoarece se va începe de la cele duhovniceşti şi se va termina prin clevetire. Dacă ceilalţi discută sau judecă etc., aceasta nu trebuie să te intereseze pe tine, ci să te intereseze păcatele tale şi să ceri mila lui Dumnezeu prin neîntrerupta ta convorbire cu El: „Doamne, Iisuse Hristoase...”

Totdeauna să ai gânduri bune faţă de toţi, deoarece, deşi ceilalţi judecă etc., poate că nu au alte păcate afară de acesta, şi astfel aceste clevetiri vor deveni pricina să se smerească şi să plângă înaintea lui Dumnezeu şi să se unească cu El, în timp ce noi, fratele meu, avem multe păcate şi ne ajunge subiectul acesta pentru ca să plângem.

Bine este, pe cât poţi, să eviţi aceste adunări, precum şi curiozitatea, deoarece astfel adunăm zgura gândurilor, iar apoi ne vom osteni mult ca să o lepădăm. Totdeauna să aducem de faţă gânduri bune şi să nu primim telegrame viclene dacă vrem să ne curăţăm inima şi să schimbăm mecanismele viclene ale fabricii inimii noastre cu mecanisme bune. Atunci ea aurul îl va face Sfinte Potire, clopotele sparte le va face policandre, ba chiar şi hârtiile vechi aruncate le va preface în şerveţele curate. Când însă inima este vicleană, atunci şi aurul cel bun îl va socoti bronz şi-l va face gloanţe

[12] Ps. 108, 6.

sau tunuri. De aceea, inima va trebui să se cureţe prin a avea gânduri bune pentru toţi şi prin a nu primi telegramele celui viclean, deoarece „din inimă ies” toate cele rele, şi iarăşi „din prisosinţa inimii vorbeşte gura”.[13] Deci, atunci când omul va înceta să gândească şi să lucreze rău, atunci se apropie de el bunătatea lui Dumnezeu şi îi vine nevinovăţia copilărească în maturitatea duhovnicească cu discernământ de la Dumnezeu, şi cunoaşte inimile oamenilor, neluând în seamă socotelile omeneşti. Şi atunci lucrul cel mai minunat este că, deşi deosebeşte pe Sfânt de criminal, totuşi îl are ca mai bun pe criminal decât pe sine şi-l iubeşte cu durere şi se roagă pentru mântuirea fratelui său. Se roagă şi pentru pocăinţa lui, cu gândul că deşi ar fi putut face mai multe rele, s-a silit şi s-a limitat la mai puţine. Are în vedere condiţiile în care a crescut, moştenirea şi toate pricinile rele ce i s-au dat, pe care le va avea în vedere Dumnezeu Cel drept. În acelaşi timp se mustră pe sine că poate n-a răspuns cum trebuia la prilejurile bune şi multe pe care i le-a dat Dumnezeu şi se roagă cu smerenie şi durere; iar Bunul Dumnezeu îl ajută şi pe criminal şi-l miluieşte, îndoind în acelaşi timp harul Său în robul Său cel recunoscător: „Bine, slugă bună…”[14]

Din păcate, unii dintre noi, pentru că nu vrem să vedem lucrurile cu ochi dumnezeiesc, ne facem şi pe noi nefericiţi şi goi de harisme, şi mâhnim şi pe Dumnezeu prin nefericirea noastră, punându-L într-o situaţie dificilă. Adică, dacă ne-a dat vreo harismă îndată ne mândrim, şi mai rău este că rănim şi alte suflete prin purtarea noastră mândră. Dacă nu ne dă ne vede în mâhnire şi Îl doare, ca pe un Părinte bun, pentru că are bogăţie din belşug, pe care vrea să ne-o dăruiască.

Ce bine este când ne cunoaştem pe noi înşine! Atunci smerenia ne va deveni o stare de fapt şi Dumnezeu ne va reîmpropietări cu darurile Sale dumnezeieşti. Atunci vor înceta să funcţioneze legile duhovniceşti − „oricine se înalţă pe sine se va smeri”[15] deoarece vom păşi numai pe jos şi nu vom cădea; şi vom primi continuu harul lui Dumnezeu care, în mod neschimbat, se dă celor smeriţi.

Punerea în valoare a chiliei

Încearcă, pe cât poţi, ca pe lângă contactele cu oamenii să eviţi şi orice mângâiere lumească, dacă vrei să o simţi pe

[13] Mt. 15, 19; Mt. 12, 38.
[14] Mt. 25, 21.
[15] Lc. 14, 11.

cea dumnezeiască, care nu se compară cu nimic omenesc. De aceea, să iubeşti chilia, stupul tău, deoarece ea te va ajuta în concentrarea ta şi vei face mierea virtuţilor, care te vor îndulci mai mult ca mierea.

Chilia te va face să urci la înălţime prin înţelegerea ce ţi-o va oferi şi prin dumnezeiasca dragoste ce îţi va umple inima. Chilia ta îţi va fi casa ta cea iubită, dar şi casa lui Dumnezeu, unde te vei mişca liber şi simplu, ca şi copilul cel mic în casa sa părintească, unde simte siguranţa părinţilor săi şi afecţiunea lor îmbelşugată.

Deci, merită osteneala să ne facem chilia ca o bisericuţă cu icoane şi cu orice altceva ne va ajuta ca să o avem la evlavie, astfel ca ea să ne dea evlavia şi să aibă puterea să ne atragă în ea, ajutându-ne chiar şi mintea să ne-o concentrăm în rugăciune şi, în general, la datoriile noastre duhovniceşti, către care ne va da buna dispoziţie să le facem cu bucurie.

Fireşte, se întâmplă şi zile în care, sau din pricina ostenelii, sau din a bolii, să nu le putem face pe toate precum trebuie. Dar e rău dacă le lepădăm cu desăvârşire, pentru că astfel vrăjmaşul câştigă teren şi ne stăpâneşte inima. În aceste cazuri va trebui să facem ceva, fie şi puţin, precum fac bunii soldaţi care, atunci când nu pot ataca, trag câteva rafale de mitralieră şi vrăjmaşul nu se apropie; iar mai târziu, când află primul prilej bun, atacă pe vrăjmaş cu arme grele şi-l biruiesc.

Atenţia afară din chilie

Fratele meu, când vei ieşi afară din chilia ta, ai în vedere pe vrăjmaş, care e gata de atac. Şi răul este că cel rău nu numai caută pretext, ci şi creează pretexte şi te prinde în focurile tirului său, rănindu-te.

Imită iarăşi pe bunul soldat care, ieşind din locaşul său, are „în mână” arma automată. Aşa şi tu să ţii metaniile şi să fii treaz, ca să nu-ţi risipeşti, dintr-o mică neatenţie, bogăţia pe care ai adunat-o cu multă osteneală în chilia ta.

Metaniile să nu-ţi lipsească niciodată din mână, deoarece ea e sfoara de care tragem o dată, de două ori, de cinci şi de zece ori, şi astfel se înmoaie, în cele din urmă, uleiul duhovnicesc, făcând să pornească maşina noastră duhovnicească a rugăciunii neîncetate. Chiar şi când a pornit maşina ta, nu părăsi metania, ca să nu se îndemne şi alţii s-o părăsească, deşi lor încă nu le-a pornit maşina rugăciunii.

Ieşind din chilia ta, pentru ca să eviţi orice rău (în afară de curiozitate) să-ţi limitezi cuvintele tale cele multe la

„Binecuvântează” şi la „Să fie binecuvântat”[16], şi atunci vei fi binecuvântat şi de Dumnezeu şi iubit de toţi. Astfel procedând, nici în ispită nu vei cădea vreodată, pentru că diavolul va fi dezarmat şi va fi nevoit să fie el însuşi totdeauna căzut, cinstindu-te fără să vrea.

Dacă întâlneşti vreun flecar nu te întoarce din cale, ci fă pe grăbitul şi îndepărtează-te cu smerenie. E bine să fii nepăsător înainte de a te pricepe ce vrei să faci. Dacă totuşi l-ai întâlnit, nu-l evita brusc, ca să nu-l răneşti. Şi dacă vezi că începe să judece, spune-i cu dragoste: „Frate, pe mine ar trebui să mă judeci, care sunt vrednic de plâns, şi nu pe ceilalţi, care sunt mai buni ca mine.” Ia aminte să nu-l mustri, mare sau mic de ar fi el, deoarece lucrul acesta este o neruşinare. Nici să-l dojeneşti, deoarece Se va scârbi şi Dumnezeu de tine şi nu numai că nu te va ajuta ca să-ţi tai multele tale greşeli, ci va îngădui, luându-ţi harul Său, să devii mai flecar ca acela. Poţi, dacă vrei, să nu auzi cele ce-ţi spune şi să te rogi neîncetat, în scurta vreme ce-l vei suporta pe fratele tău, ca să nu se vatăme, fiind el fără dispoziţie duhovnicească.

Rugăciunea neîncetată şi cunoaşterea de sine

Pentru rugăciunea neîncetată foloseşte, dacă vrei, un mod simplu, în cazul că eşti simplu şi nu poţi intra în adevărata înţelegere a Sfinţilor Părinţi trezvitori ai Filocaliei, şi nu te vei înşela. Deoarece unii, din păcate, nu-şi pun ca scop omorârea omului vechi, pocăinţa şi smerenia, având ca mijloc ajutător asceza pentru sfinţirea sufletului, ca să simtă profund păcătoşenia lor şi nevoia milei lui Dumnezeu, rostind „Doamne, Iisuse Hristoase, miluieşte-mă” cu durere dulce, ci încep cu o asceză seacă şi urmăresc plăcerile dumnezeieşti şi luminile şi înmulţesc mereu rugăciunile cu metania, de aceea se sfinţesc după gândul lor, după socotelile matematice ale rugăciunilor făcute. Fac ei, fireşte, şi scăunel exact după măsură şi toate celelalte, adică aplecarea capului şi respiraţia, exact cum scriu Sfinţii Calişti şi Grigori ai Filocaliei − dar acestea sunt mijloace ajutătoare −, şi încep să socotească că se află undeva aproape de sfinţi şi trag la aţe.

Şi când cred că s-au sfinţit, îndată vine vrăjmaşul şi

[16] În tradiţia monahală athonită există expresia „Să fie binecuvântat” (lucrul la care m-ai trimis de ascultare), care se foloseşte de ucenic ori de câte ori este trimis să îndeplinească vreo ascultare.

aprinde televizorul, făcându-i să urmărească în continuare prorociile diavoleşti etc.

De aceea, fratele meu, în rugăciunea ta nu cere nimic altceva afară de pocăinţă; nici lumini, nici minuni, nici prorocii, nici harisme, nimic afară de pocăinţă. Pocăinţa îţi va aduce smerenie, smerenia îţi va aduce harul lui Dumnezeu, iar Dumnezeu te va avea în harul Său, dăruindu-ţi orice îţi trebuie pentru mântuire şi orice altceva în cazul că îţi va trebui ca să ajuţi un alt suflet.

Lucrurile sunt foarte simple şi nu avem motiv să le încurcăm. În felul acesta rugăciunea o vom simţi ca pe o necesitate, spunând-o de multe ori, şi inima noastră va simţi o durere dulce rostind rugăciunea, iar Hristos ne va dărui şi El mângâierea Sa cea dulce în inima noastră.

Aşadar, rugăciunea nu oboseşte, ci odihneşte. Oboseşte numai atunci când nu intrăm în înţelesul ei şi nu înţelegem sensul ei descoperit nouă de Sfinţii noştri Părinţi. Dar când înţelegem nevoia milei de la Dumnezeu, atunci, fără să ne forţăm în rugăciune, această nevoie a foamei ne va sili să deschidem gura asemenea unui prunc, ca să sugem, şi ne vom afla, în acelaşi timp, în toată siguranţa, ca şi pruncul în braţele maicii sale, duios îmbrăţişat fiind de dânsa.

Ca telegrafişti, aşa cum suntem noi, monahii, va trebui să ne aflăm în permanent contact cu Dumnezeu şi, pe cât posibil, şi „în continuă ascultare”, pentru mai multă siguranţă, astfel ca, în fiecare clipă, să avem îmbelşugate puteri dumnezeieşti. Vrăjmaşul, fireşte, nu se linişteşte, ci totdeauna lucrează în multe feluri. Cu toate acestea putem să-l valorificăm şi pe el, prin a-l face lucrător fără plată, ba chiar să ne ajute în rugăciunea neîncetată. De pildă, atunci când ne aduce gânduri rele sau hule să începem rugăciunea şi să-i spunem lui michiduţă: „Bine că m-ai brodat, căci Îl uitasem pe Hristos.” Când facem asta nici michiduţă nu mai stă, căci nu e prost să lucreze degeaba şi să facă şi un bine sufletului nostru.

Iarăşi, dacă vrem să trecem la o lucrare mai fină, să luăm cele mai mari patimi ce le avem la rând şi greşeala săvârşită în ziua respectivă şi să cerem mila lui Dumnezeu cu smerenie, ca să ne eliberăm, cu: „Doamne, Iisuse Hristoase...” În felul acesta se dezrădăcinează patimile şi în acelaşi timp ne rămâne şi buna obişnuinţă a rugăciunii, neurmărind numai obişnuinţa exterioară a ei, care ne aduce simţăminte false şi înşelări.

Deci, când cineva vine întru cunoştinţa de sine şi îşi dă

seama de marea sa păcătoşenie şi de marile faceri de bine ale lui Dumnezeu, atunci inima se înmoaie, oricât de împietrită ar fi ea, şi adevăratele lacrimi curg singure, iar omul nu se sileşte nici în a se ruga şi nici în a plânge. Deoarece smerenia şi râvna lucrează în inimă mereu ca nişte burghie, şi izvoarele se înmulţesc, iar mâna lui Dumnezeu mângâie neîncetat pe copilul Său cel râvnitor care lucrează.

Când te ocupi cu păcătoşenia ta şi săvârşeşti lucrarea cea fină, dintru început să ai totdeauna nădejdea în Dumnezeu, pe care s-o ţii strâns, ca să n-o pierzi niciodată. Păcatele care nu sunt ale firii trupeşti le poţi analiza în amănunt, ca să te smereşti. Însă cele care sunt ale firii trupeşti nu le cerceta deloc, ci numai să te socoteşti pe tine însuţi un burduf necurat şi plin de murdărie. Nici să îndrăzneşti să faci rugăciune pentru persoane cu istorii trupeşti, deoarece, pe lângă faptul că aceasta se consideră neobrăzare, căci tu însuţi încă nu te-ai împăcat cu Dumnezeu, dar pe deasupra vrăjmaşul te va şi murdări cu gânduri necurate ziua, iar noaptea îţi va aduce năluciri nepotrivite şi te va întina.

Dacă în somnul tău ţi se va întâmpla aşa ceva, nu cerceta nimic, de asemenea nici vreo întâmplare din viaţa ta trupească de mai înainte, din care te-a izbăvit Dumnezeu ca pe puiul de cloşcă din ghearele uliului, căci este periculos. Precum vrăjmaşul de multe ori aruncă grenade ca să omoare pe soldat, dar Dumnezeu îl păzeşte făcând să nu se producă explozia şi deci soldatul se izbăveşte de moarte; dacă însă după aceea el stă şi examinează grenada, scormonind-o, ea explodează şi îi aruncă creierii în aer. La fel poate păţi şi un tânăr când scormoneşte păcatele firii trupeşti. De aceea, atunci când ne înfăşurăm într-un burduf murdar suntem în mai mare siguranţă.

Studiul duhovnicesc

Să citeşti, pe cât poţi, vieţile sfinţilor, care accentuează pocăinţa, ca să te foloseşti.

Nu citi cărţi dogmatice, deoarece nu sunt pentru începători. Dar chiar şi mai târziu, dacă nu ştii carte, să nu le citeşti, deoarece precum din pricina Filocaliei unul lipsit de carte cade în înşelare, înţelegând-o anapoda, la fel şi cărţile dogmatice te pot duce la o altfel de înşelare. Înşelarea din Filocalie va pricinui o linişte diavolească a simţământului fals că nu eşti decât cu puţin mai jos (în smerenie) decât Sfântul Grigorie Sinaitul. Iar erminia dogmei îl face pe cel fără carte,

deşi este o fiară sălbatică şi plin de invidie înfricoşată, să creadă că este Sfântul Marcu Eugenicul.

Fireşte, şi studiul potrivit este şi el o problemă a stareţului, dar, în mod simplu, voi spune şi în aceasta gândul meu. La început un capitol pe zi din Evanghelie este absolut necesar şi pentru sfinţirea noastră, deoarece alungă toate cele rele. De asemenea, cărţi patristice, prin care să poţi înţelege Evanghelia, deoarece toate cele patristice sunt râuri ce izvorăsc din Evanghelie. Când mergem pe cursul râurilor aflăm izvorul, şi nu cădem ca protestanţii în văgăuni.

Sinaxarul ajută mult deoarece în el fiecare poate afla orice fel de vitamină de care are nevoie sufletul său. Este bun şi sinaxarul zilei. De asemenea, Sfântul Ioan Scărarul este absolut necesar pentru fiecare monah (ca prototip), precum şi Everghetinosul (sau Patericul), Lavsaiconul, Limonariul, Sfântul Efrem, Războiul nevăzut, Filocalia (dacă eşti cu carte) − afară de tomul IV, „Despre rugăciunea minţii”, deoarece acolo este nevoie să ai şi nevoinţă ca să înţelegi, şi nu-ţi va ajunge numai faptul că eşti învăţat (de nu vei avea şi un povăţuitor experimentat, care este foarte necesar). Deoarece este primejdios, precum am spus, să nu amestece cineva lacrimile sale ieftine cu cele preţioase ale Sfinţilor Părinţi şi să se înşele. Iar aceasta este cu atât mai periculos pentru caracterele sentimentale.

Acelaşi pericol, poate şi mai mare, poate veni din lucrările Sfântului Simeon Noul Teolog, deoarece unii ca aceştia amestecă, afară de lacrimi, şi dumnezeiasca dragoste a Sfântului cu propriile lor simţăminte, precum şi dragostea Sfântului ce o avea către Stareţul său cu sentimentalismul lor, de multe ori bolnav şi plin de toxine duhovniceşti, lucru pe care este greu să-l înţeleagă.

De asemenea, şi femeile au nevoie de atenţie (din pricina caracterului); să nu citească pe Sfântul Simeon dacă încă n-au dobândit bărbăţia sufletească. Este nevoie de ajutor atât de la stareţă, pentru a filtra dragostea lor şi a se îmbărbăta duhovniceşte, cât şi de la ele însele, pentru a întoarce toată nevoinţă lor împotriva moliciunii care pricinuieşte acest mucegai. Fireşte, medicamentul necesar aici este viaţa aspră, precum şi limitarea la absolutul necesar al băilor. Din viaţa aspră va veni îndoita însănătoşire, a sufletului şi a trupului, iar din această sănătate se vor naşte dulceţile dumnezeieşti (din petrecerea aspră trupească care se face cu cunoştinţă şi discernământ).

De aceea, fratele meu, nu te ruşina să tai orice se face

pricină spre a te despărţi de Hristos, oricât de mult te-ar durea. Trebuie să ştim că Hristos ne va socoti aceasta ca mucenicie, când ne doare mai mult. Şi negreşit vom fi socotiţi mari mucenici şi mărturisitori, deoarece astfel mărturisim de fapt sfânta noastră credinţă şi păzim sfintele porunci ale lui Hristos.

La toate acestea ce le-am spus, în continuare foarte mult te va ajuta Avva Isaac, deoarece el face să se înţeleagă sensul cel mai profund al vieţii, ajutând pe omul care crede în Dumnezeu să-şi alunge orice fel de complex, mare sau mic, dacă îl are. Puţină citire din Avva Isaac întăreşte sufletul cu multele ei vitamine.

Este adevărat că unii stareţi nu-l recomandă pe Avva Isaac, ca să nu le plece călugării în pustie... Dar Avva Isaac nu recomandă elevilor de la şcoala generală să meargă la Universitate, nici acelora care încă n-au terminat gimnaziul. De aceea, stareţul va trebui să-l ajute în privinţa aceasta pe noul începător, ca să-l înţeleagă pe Sfânt şi să se folosească mult din cartea lui cea inspirată de Dumnezeu.

Când un începător prezintă astfel de simptome (adică vrea să plece la pustie), deşi n-a terminat nici gimnaziul cel duhovnicesc, unul ca acesta se dovedeşte un cap sec. Când spun „sec”, nu-l înţeleg cu desăvârşire gol, deoarece în capul lui sec are totuşi o părere înaltă despre sine. De aceea este nevoie de ajutor, ca să înţeleagă şi să arunce această părere, ca să Se apropie Dumnezeu de el şi să-i dea dumnezeieştile Sale idei, deoarece numai o idee despre noi înşine împiedică toate ideile dumnezeieşti ale lui Dumnezeu să se apropie de noi. Dar vrăjmaşul cel viclean ce face? El îl examinează pe începător ca şi medicul, ca să-i afle durerea, şi-i loveşte şi capul, iar dacă aude tuc-tuc în capul gol îi bagă seringa, îl umflă şi-l ridică în aer. Atunci cel începător se nevoieşte cu asprime, dar prin aceasta nu face altceva decât că loveşte în aer şi se loveşte de aer.

De aceea, înainte de a începe orice lucrare duhovnicească, trebuie să aruncăm la gunoi acea idee a noastră, scârbindu-ne de ea, deoarece altfel, orice am face, le vom explica prin „vocabularul eului” nostru şi le vom face grăsime pentru eul nostru trupesc, mărind mereu nesimţirea noastră duhovnicească cu „pielea de porc cea groasă” a noastră. Adică, deşi stareţul face ucenicului observaţii aspre pentru greşelile mari, ucenicul va rămâne nepăsător, gândind că-i face observaţii ca să-l încerce, deoarece a ajuns la măsura sfinţeniei.

Acest fel de lucrare fină face aghiuţă celor despre care am spus şi, mai devreme sau mai târziu, ei cad în ispită mare.

Aşadar, va trebui să ne scârbim de noi înşine şi să ne ocupăm numai de sinea noastră cea vrednică de plâns, ca mai întâi să ne împrietenim cu Dumnezeu, iar după aceea vine dragostea cea mare la robul cel smerit, care dragoste dumnezeiască îi aprinde focul dragostei sale (atât cea faţă de Dumnezeu, cât şi cea faţă de aproapele său), zburând în întregime ca cei înalţi cu vieţuirea, dar cugetând că el nu e nimic, ci numai pământ, şi bucurându-se că ceilalţi vor rodi.

În privinţa aceasta ajută mult a nu ieşi din chilie şi a nu avea contact cu alţii, deoarece atunci pe toţi oamenii îi va socoti sfinţi. Încearcă deci, fratele meu, să-ţi iubeşti chilia, şi toate obiectele chiliei tale să fie pustniceşti: rogojina, scăunelul simplu, scândurile, faţa de masă de in sau dintr-o pânză neagră, ca acestea să te transpună în Tebaida şi Nitria şi să-ţi aducă aminte de nematerialnicii Sfinţi Părinţi, iar nu fotolii şi nayloane, care mereu îţi vor fura mintea spre lume, îţi vor aduce aminte de multe şi-ţi vor întina gândurile. Mult ajută ca înainte de rugăciune să citeşti fie cât de puţin din Pateric în atmosfera ascetică a chiliei tale, ca să ţi se încălzească inima şi să ţi se acopere toate grijile ascultării cu Patericul, ca astfel să te poţi ruga nerăpit.

Asceza

Deoarece de obicei începătorii au mare entuziasm − şi trebuie să aibă −, pentru ca să nu se vatăme deodată de asceza fără discernământ, este bine să dau două sfaturi în privinţa asta, căci de multe ori ei fac precum torentul care îşi pogoară apele sale deodată, iar după aceea nu mai are nicio picătură pentru sine însuşi sau pentru vreun trecător. În afară de aceasta, orice ar îndrăzni să răsară pe malurile lui se usucă. Se poate ca începătorul să-şi piardă şi răbdarea şi să murmure în cazul că i s-ar vătăma sănătatea. De aceea totdeauna va trebui să privim la cel mai mare câştig duhovnicesc şi să ne nevoim cu discernământ.

Deoarece trupul nostru e legat de sufletul nostru, şi scopul cărnii e să se supună duhului şi să-l slujească cuminte pentru buna reaşezare a sufletului, acestea ce le voi spune vor fi într-un fel înţelepciune medicală şi dietă mai mult pentru trup, de la care avem nevoie de unele puteri ale sale, iar nu de neorânduielile lui. De aceea şi îngrijirea măgăruşului (a trupului) va trebui făcută cu discernământ, cu ovăzul potrivit, ca să-l putem ţine în frâu şi să nu facă

neorânduieli, dându-ne cu copita şi aruncându-ne câteodată – Doamne, fereşte! − în vreo prăpastie. Iar răul cel mai mare este că trupul aruncă sufletul în iad, în timp ce măgarul îl aruncă pe călăreţ în cel mai rău caz în vreo prăpastie, nevătămând cu nimic sufletul stăpânului său.

De multe ori se întâmplă şi astfel: deşi trupul ne este schelet, totuşi dă cu copitele (face neorânduieli). Atunci noi, ca să-l smerim, micşorăm hrana şi înmulţim nevoinţele, dar cu toate acestea trupul continuă să fie fiară. În aceste cazuri păţim ca acel ţăran fără minte, care îşi lasă măgarul flămând şi-l încarcă cu povară grea ca să se liniştească, deoarece dă cu copita mereu. Dar ticălosul animal nu e de vină, ci samarul său cel rău, care i-a rănit spatele. Adică, în timp ce de multe ori pricina e de la noi, este iubirea de sine (egoismul), mândria, judecata, lipsa de dragoste, prin care alungăm harul lui Dumnezeu şi se apropie de noi aghiuţă, băgându-ne foc şi în oasele uscate, noi mărim posturile şi nevoinţele duhovniceşti, metaniile etc. ca să smerim trupul; însă trupul nu se smereşte, deoarece lipseşte smerenia şi dragostea de la sufletul nostru.

Aşadar, în aceste cazuri când ne vine război trupesc şi vedem că el continuă şi după ce facem puţin post, puţină priveghere cu rugăciune, trebuie să înţelegem că „picură în altă parte”. Îndată să cădem cu faţa la pământ înaintea lui Hristos şi mai întâi să cerem iertare, rugându-L totodată să ne lumineze ca să ne cunoaştem greşeala şi pe omul pe care l-am rănit sau nedreptăţit, cerând şi de la el iertare. Iar când vom cere iertare cu smerenie de la Hristos, îndată se depărtează flacăra trupească şi ne aducem aminte şi de pricina acesteia, fapt care ne ajută să ne smerim şi mai mult, după care vine cu îmbelşugate harul lui Dumnezeu.

Prin urmare, noi suntem pricina, iar nu trupul în cazul acesta, căci nu ne-a durut pentru fratele ce a greşit şi nu ne-am pus în locul lui, ca să ne doară şi mai mult, ci l-am judecat cu asprime. De aceea Dumnezeu Şi-a luat harul Său de la noi, lăsând să lucreze legile Lui duhovniceşti, îngăduind să cădem în mâinile vrăjmaşului, care ne-a prăjit trupul în tigaia sa, murdărindu-ne în acelaşi timp şi sufletul. Dimpotrivă, războiul trupesc al tinerilor se depărtează de îndată cu puţină nevoinţă, precum am spus, deoarece Hristos Se milostiveşte de fiii Săi ce se nevoiesc şi-i ajută degrabă, căci El nu vrea ca să se chinuiască făpturile Sale. De altfel, El Însuşi ne-a spus-o în Sfânta Evanghelie: „Jugul Meu este bun şi sarcina Mea

uşoară.”[17] Însă va trebui ca şi noi să fim „blânzi şi smeriţi cu inima”.[18]

Fără îndoială că multor tineri li se va ivi întrebarea: „De ce Dumnezeu îngăduie să fim războiţi de diavolul desfrânării, în timp ce există alte patimi înlăuntrul nostru (mândria etc.), existând şi alţi draci?”

Mi se pare că aceasta se întâmplă deoarece Fecioria este prima înaintea celorlalte două făgăduinţe ale noastre, sărăcia şi ascultarea, şi deoarece mândria este cel mai mare păcat, iar judecata alungă dragostea, lucruri pe care nu le înţelegem, şi de aceea tânărul îşi urmăreşte starea lui duhovnicească de obicei de la cele ce se petrec în trup. Dacă nu îl luptă nimic, crede că merge bine, el putând să se afle de fapt într-o astfel de amorţeală încât să nu înţeleagă nimic despre celelalte patimi care se ascund. Deci Dumnezeu îl slobozeşte pe diavolul desfrânării, care îl smereşte fără să vrea şi astfel, prin smerenie, Se apropie Dumnezeu de el. În puţine cuvinte, diavolul desfrânării, prin zguduirile pe care i le pricinuieşte tânărului, îl face să înţeleagă că nu merge bine.

Discernământul în postire

În afară de aceste pricini ce le-am spus ale războiului nefiresc al trupului, va trebui să fim atenţi şi la alte lucruri, care se fac şi acestea pricini ale măririi războiului, ca de pildă problema alimentaţiei noastre.

Din început trebuie aruncată tigaia, ca să nu ni se mai prăjească trupul şi să ne ferim şi stomacul de ulcer.

Ajută toate cele fierte cu untdelemn crud. Dintre verdeţuri trebuie să evităm muştarul, care produce încălzire în trup.

Când este luptat cineva de somn, va trebui ca dintre verdeţuri să evite marolele, zochiaua[19] şi cel mai mult macul şi usturoiul.

De asemenea, război trupesc aduce laptele de cutie (mai ales când se obişnuieşte regulat şi se bea concentrat). Ajută mult laptele natural, care aduce somn când suferim de insomnii; de asemenea şi teiul aduce somn în aceste cazuri.

Ceaiul negru (fabricat în China) alungă somnul atunci

[17] Mt. 11, 30.
[18] Mt. 11, 29.
[19] Plantă ce creşte în Sfântul Munte şi este foarte folosită la salată fiartă.

când vrem să priveghem, precum şi cafeaua. Pe lângă că ajută la priveghere, o cafea ajută mult tinerilor atunci când, câteodată, suferă câte o vijelie trupească fiziologică.

Adică se întâmplă câteodată să ne cuprindă brusc un nor de dorinţă trupească care să ne întunece mintea, să ne paralizeze trupul etc., şi, deşi în aceste cazuri e nevoie de nevoinţă, omul e dezarmat atât din partea minţii, fiind ca beat, cât şi din partea trupului, fiind paralizat, cerând somn, mâncare etc. (toate cele împotrivă). Deci, în aceste cazuri (care decurg din nepăsarea duhovnicească de mai înainte) foarte mult ajută o cafea − şi două la nevoie − care imediat îi alungă, prin fortificare, toată acea beţie trupească, împreună şi somnolenţa, şi paralizia, precum şi greaţa, dându-i toate posibilităţile să se nevoiască în post, în priveghere şi rugăciune cu metanii şi alte nevoinţe duhovniceşti, prin care îşi dobândeşte îndoita sa sănătate.

Mierea ajută foarte mult, însă produce şi multă căldură şi e bine ca tinerii să o evite în doze mari, ca şi untdelemnul şi brânza multă. Mierea se poate lua dimineaţa, o linguriţă într-un pahar cu apă călduţă, ca să se dilueze şi apoi să o bea cineva, dacă vrea o băutură bună şi folositoare, care să-l ajute în digestie şi în constipaţii. În aceste situaţii ajută mult de asemenea smochinele fierte, ceapa coaptă sau fiartă şi mai mult prazul, mai ales când le folosim cu untdelemn crud.

Ceapa crudă ca aliment, când este proaspătă sau când pe cele vechi le lăsăm să îngheţe, ca să se elimine otrava, sau când, mai târziu, începe să înverzească, numai atunci nu vatămă şi nu produce anomalii în intestine care, atunci când sunt vătămate, le vatămă şi mai mult apa de ploaie, mai ales când stomacul este gol.

La masă să eviţi vinul (mai ales dacă eşti tânăr), deoarece provoacă căldură şi război trupesc, precum şi ameţeală, înarmând pe diavol cu armele date de tine.

Dacă eşti bătrân sau tânăr, dar bolnăvicios, atunci foloseşte puţin vin care completează oarecum mâncarea ta simplă. Vinul ajută mult pe bătrânii extenuaţi, precum şi pe tinerii extenuaţi care suferă de reţinerea urinei, fortificându-le rinichii. De asemenea, vinul ajută şi pe cei ce au stomacul slab şi nu suferă apa (pe care de cum o beau îndată o dau afară). În aceste situaţii mult ajută să punem în pahar două degete de vin şi apoi să-l umplem cu apă. Şi aşa să bem această apă tulbure, deoarece nu e bine să tăiem cu desăvârşire apa, fiindcă ea e absolut necesară pentru rinichi. Când câteodată ni se închide urina, rezultate foarte bune dă

roca (varza sălbatică), iar mai mult ajută iarba cămilei, care creşte în pustiul Sinaiului şi care trebuie mâncate crude sau cu puţin untdelemn crud (salată simplă)

Nici apa multă nu e bună, deoarece ea produce balonări şi război, mai ales seara, pe lângă faptul că această balonare împiedică răsuflarea la rugăciunea neîncetată. De aceea, e bine să se evite toate cele sărate, care vatămă, precum şi dulciurile multe, care pricinuiesc sete, seminţele uscate, care aduc şi sete, dar şi război, şi să se folosească alimentele uşoare şi simple, ca să ne ajute în zborul nostru duhovnicesc în rugăciune.

Pe cât se poate, e bine ca să se evite în general toate alimentele grase şi salatele, care murdăresc sufletul, precum şi conservele, pentru că toate acestea, pe lângă că sunt antiigienice pentru trup, sunt antiigienice şi pentru suflet prin căldurile şi transpiraţia etc. ce le elimină trupul, silind pe om să se spele mereu, căci altfel miroase ca un turc care nu este miruit cu Sfântul Mir. În timp ce prin viaţa ascetică omul se face oarecum nematerial şi, deşi nu se spală, totuşi străluceşte şi miroase plăcut.

Pe lângă mâncăruri, la care va trebui să luăm aminte, va trebui să luăm seama şi la timpurile potrivite, ca să ne ajute în nevoinţa noastră duhovnicească, deoarece şi aceasta are mare însemnătate. E bine ca dimineaţa, la ceasul al treilea bizantin (ora nouă) să se mănânce de prânz, iar la ceasul zece bizantin (ora patru după-masă) să se cineze[20], iar mâncarea de seară să fie de obicei mai nesărată, precum am spus, ca să nu se bea multă apă nici în vremea mâncării, nici după aceea, ci numai după trei ore. Aşa vom avea şi stomacul uşor, fără balonări, căci nu s-au diluat sucurile lui de apa cea multă, şi s-a făcut şi digestia bine, evitându-se astfel toate acrelile şi amărelile.

Este bine să evităm şi felurimea mâncărurilor, deoarece pe lângă faptul că aşa este călugăreşte, felurimea pricinuieşte totdeauna şi anomalii, pentru că de multe ori o mâncare nu se potriveşte cu alta.

Metaniile

Când mâncăm devreme seara (ora patru după-masă),

[20] În Sfântul Munte Athos, slujbele de noapte şi Liturghia de obicei se săvârşesc de la miezul nopţii până la ivirea zorilor (aproximativ), potrivit tradiţiei vechi a Bisericii Ortodoxe.

noaptea ne putem ruga foarte bine, putând face chiar şi metanii, după ce au trecut trei-patru ore, fireşte, nu multe, însă rugăciuni şi închinăciuni putem face şi imediat după ce s-a citit Pavecernita. E bine ca metaniile să le facem când ne sculăm, ca să se dezgheţe uleiurile şi să se pornească maşina noastră duhovnicească spre rugăciune.

Fireşte, programul acesta se va ţine când ne aflăm în chilie. Când vreodată eşti găzduit, va trebui să mănânci ceea ce ţi se oferă, fie sărat, fie acru, fie conservă de este. Să nu impui tipicul tău în mănăstiri străine sau în case duhovniceşti. De aceea e bine să stăm în chilia noastră ca să avem continuitate în tipicul care ne ajută. În aceste cazuri va face fiecare ce va putea, fie metanii, închinăciuni sau rugăciuni. Însă metaniile este mai bine să nu le facem imediat după mâncare, mai ales dacă am mâncat târziu, ci cel mult să facem câteva, fără să ne îndoim mult, ci numai să îngenunchem drept.

Metaniile, precum am spus, ajută mult după somn, când ne sculăm noaptea, însă pentru cel tânăr şi înainte de a se culca seara, dar după ce au trecut circa patru ore de la masă, precum am spus. Afară de pornirea maşinii noastre duhovniceşti pentru rugăciune, ele ne aduc şi multe alte bunuri. Mai întâi de toate, astfel ne închinăm lui Dumnezeu şi Îi cerem, cu smerenie, mila Sa. Al doilea bine care ne vine prin ele este că se smereşte trupul cel sălbatic şi vine liniştea şi nepătimirea trupului. Iar al treilea este că ne dau şi sănătatea trupească, alungând tot mucegaiul moliciunii şi aducând omului îndoita sa sănătate.

Cei ce obosesc în facerea metaniilor pot să le facă cu intervale, câte puţine după fiecare aţă de metanii. Modul acesta de a le face este odihnitor şi folositor şi pentru rugăciune.

Discernământ la somn

În afară de metanii, pe care nu trebuie să le facem după masă, deoarece vatămă foarte mult, mai mult vatămă să ne culcăm imediat după masă (mai ales când eşti tânăr, deoarece asta îţi va pricinui şi război trupesc).

Mult vatămă pe tineri somnul de dimineaţă, deoarece este pricinuitor de sminteală, şi încă mai mult, când slujba s-a terminat foarte devreme şi se înşală de mănâncă şi se culcă, deoarece şi acea puţină hrană este foc. Fireşte, vorbesc pentru un tânăr sănătos, şi nu pentru unul bolnăvicios, al cărui trup s-a smerit de boală, precum şi al bătrânului de

bătrâneţile lui.

Pentru tineri e bine să doarmă devreme, ca să se folosească şi de orele bune de somn, cele folositoare de până la miezul nopţii, fugind de somnul omorâtor şi pricinuitor de ispită de după miezul nopţii, deoarece cât folosesc cele patru ore de dinainte de miezul nopţii nu folosesc cele opt de după.

Pentru cei înaintaţi în vârstă şi pentru tinerii ce au ajuns la nepătimire, sau firea lor este blândă şi le dă această posibilitate, se pot folosi duhovniceşte în rugăciune de la apusul soarelui până la miezul nopţii, deoarece aceste ore sunt bune şi ajută la rugăciune; precum şi somnul în aceste ore ajută (nu pentru că există ore bune şi ore rele).

Totdeauna trebuie să urmărim câştigul duhovnicesc cel mai mare. În cazul acesta, cred că cel mai mare câştig pentru tânăr este să doarmă foarte devreme de cu seară (dacă este posibil şi după apusul soarelui) şi să se deştepte la miezul nopţii pentru rugăciune.

Când se înnoptează, înainte de a ne culca este absolut necesară rugăciunea (fie şi puţin Doamne, Iisuse...), ca să ni se cureţe mintea şi inima. De asemenea şi când suntem întinşi să spunem mereu rugăciunea, ca să ne ia somnul cu ea şi ca să continue chiar şi în vremea când dormim. Simţim atunci că ne rugăm şi în somn, şi aceasta este realitatea, deoarece când ne deşteptăm continuă restul rugăciunii. Acesta, firește, este un semn bun şi arată ivirea zorilor zilei duhovniceşti.

Aşadar, când ne întindem, mult ajută când facem semnul crucii pe pernă, încrucişăm mâinile, ne întoarcem puţin pe partea dreaptă şi ne cercetăm pe noi înşine, dacă adică suntem gata pentru cealaltă viaţă sau nu. Deoarece de unde putem şti dacă adormind ne vom mai şi scula. Aşa cum suntem întinşi şi cu aceste gânduri despre moarte, este bine să rostim şi câteva tropare ale slujbei înmormântării şi apoi neîncetat rugăciunea, fiindcă toate acestea ajută la sfinţirea sufletului nostru.

Când însă nu luăm aminte şi nu ne nevoim duhovniceşte, ci hrănim bine trupul cu grăsimi şi multe mâncăruri (mai ales tinerii) şi adormim după ce mâncăm (căci multele mâncăruri aduc şi somn); când ne întindem pe saltea moale fără rugăciune şi când ziua am lăsat mintea noastră slobodă să umble în lume şi să adune imagini, urmează ca trupul să pună la dispoziţie căldura, iar vrăjmaşul să ne ruleze în somn filmele sale cu lucruri nepotrivite şi să ne întineze. De aceea nu trebuie ca pe toate să le punem în spatele diavolului, deoarece de cele mai multe ori noi suntem vinovaţi pentru că

nu suntem cu luare-aminte.

Atenţia în nevoinţa duhovnicească

Prin urmare, este absolut necesară luarea-aminte în timpul zilei. Adică să luăm aminte la mintea noastră şi la toate ce le-am spus, aşa fel ca să nu păcătuim nici noaptea, deoarece vrăjmaşul ceea ce nu poate să ne facă ziua încearcă să ne facă în somn, fie şi o întinare sau dorinţă lumească, pe care nu le-ar fi primit sufletul de s-ar fi aflat în trezvie în timpul zilei.

Aşadar, monahul care poartă schima îngerească nu primeşte niciun gând necurat nici ziua şi nici noaptea, pe care o pregăteşte în toată ziua, iar viaţa lui nu se aseamănă cu viaţa mirenilor. Căci viaţa monahului depăşeşte cu mult viaţa firească prin nevoinţele sale duhovniceşti cele mai presus de fire şi trăieşte viaţa îngerească cea mai presus de fire cu trupul său nematerial. Aici vedem şi diferenţa ce există între viaţa monahului şi cea a mireanului. Adică, dacă un mirean ar dori chilia monahului, cu atmosfera sa de evlavie, şi viaţa monahului, şi o imită puţin, fără îndoială urcă la rai. Însă când un monah ar dori camera căsătoriţilor şi ar pofti puţin viaţa lor, coboară la iad, dacă nu apucă să se mărturisească îndată, să plângă şi să ia aminte pe viitor. Când spun „să plângă” înţeleg şi lacrimile inimii, suspinele cu zdrobire ale inimii, cu adâncă părere de rău etc.

De aceea îndeosebi nouă, monahilor, ne este absolut necesară luarea-aminte (de altfel, „Părinţi niptici” înseamnă „Părinţi cu luare-aminte”) şi trebuie să luăm aminte la toate ce ajută la simplitate.

Printre toate celelalte, ajută mult şi patul nostru, care să fie simplu, din lemn, cu scânduri, şi în loc de saltea să punem o pătură sau ceva mai gros, dacă cineva e bătrân sau tânăr bolnăvicios, ca să nu se vatăme şi să nu poată închide ochii.

Când vreodată cineva vrea să doarmă puţin, ca să se odihnească, dar nu-l ia somnul, să cerceteze dacă nu cumva stomacul său e cu desăvârşire gol. Atunci nu vatămă un posmag şi va adormi imediat.

Când iarăşi vreodată simţi o nelinişte generală şi nu o poţi determina de unde provine şi nu te ia somnul, dacă eşti tânăr, scoală-te imediat şi pune-ţi în valoare vremea prin îndatoririle tale duhovniceşti, deoarece starea aceasta îţi va produce la început enervare şi vei înceta rugăciunea, iar apoi vrăjmaşul îţi va aduce gânduri necurate şi te va prăji pe pat cu zbuciumul ce ţi-l va pricinui în trupul tău aprins. Când se

întâmplă ca asta să se petreacă de mai multe ori, va trebui ca stareţul să ştie aceasta, mai întâi pentru ca ziua să o iconomisească şi pentru odihnă, iar în al doilea rând să afle pricina de unde provine, ca să-l vindece. Dacă anomalia e a stomacului etc., mult ajută să stăm în genunchi şi să întindem mâinile pe perne înalte sau pe masă şi să rostim rugăciunea până ce ne ia somnul.

Este absolut necesară observarea de către stareţ, pentru ca începătorul să se ajute din experienţa acestuia, iar nu să facă experienţe singur şi să se chinuiască.

Bucuria duhovnicească

Fireşte, pentru ca cineva să sporească în călugărie va trebui să fie înţelept, să aibă bărbăţie, să se nevoiască cu multă mărime de suflet şi curaj, cu mare nădejde în Dumnezeu, atribuind toate bunătăţile lui Dumnezeu, să iubească mult pe Dumnezeu şi să-i fie frică de păcat, iar nu de moarte. Să se bucure că îşi păstrează sănătatea sufletului său înlăuntrul pielii şi oaselor şi să nu se mâhnească că şi-a pierdut grăsimile şi kilogramele sale, grăsimi care fac bine numai viermilor.

Deci, asceza sfântă (cu discernământ), făcută cu un mare avânt, care se naşte dintr-o mare credinţă având exploziile sale de dragoste faţă de Dumnezeu, aduce omului adevărata bucurie în viaţa sa, şi el se bucură că trăieşte, deoarece inima lui se întraripează, slavoslovind pe Dumnezeu, Făcătorul său de bine; dar se bucură şi pentru că va muri, încredinţat fiind că va merge lângă Dumnezeu şi îşi va continua acolo slavoslovia sa.

Pe scurt, aceeaşi bucurie simte şi pentru că trăieşte, aceeaşi bucurie şi pentru că va muri. Fără îndoială că în rai va fi mai bine, deoarece aici primim de la Dumnezeu numai o parte a bucuriei raiului. Dar, fiindcă şi această bucurie de pe pământ este atât de mare, iar pe cealaltă, mai mare, încă nu a cunoscut-o, bucuria o simte în întregime. De altfel, şi Hristos ne-a spus: „Împărăţia Cerurilor înlăuntrul vostru este.[21]

Desigur, aceste lucruri nu se înţeleg cu mintea, decât dacă nevoitorul, împreună cu cărnurile sale, pe care le lasă prin asceză pentru dragostea lui Hristos, dă şi mintea sa şi vrea să fie considerat nărod pentru Hristos şi slab pentru Hristos, ca astfel să ia puterea şi înţelepciunea lui Hristos din Răstignirea Sa. După ce nevoitorul s-a răstignit pe sine sus,

[21] Luca 17, 21.

pe crucea sa, şi s-a imaterializat prin asceză; după ce a murit lumii şi a înviat duhovniceşte, numai atunci le înţelege pe acestea.

Aşadar, monahii care trăiesc această Înviere, numai aceştia pot să înţeleagă pe cei osândiţi, care sunt departe de Dumnezeu (deoarece aceasta înseamnă iadul) şi deoarece îi simt pe aceia că suferă, iar pe ei se văd că se bucură mereu, roagă pe Dumnezeu să scoată, dacă se poate, măcar pe unul care se chinuie în iad, care n-a simţit pe Dumnezeu nici pe pământ, nici acolo în iad, ci mereu se chinuie. La gândul acestei bucurii, că vor scoate măcar un osândit dacă vor cere aceasta mereu de la Dumnezeu, monahii simt o mare bucurie, şi din marea lor dragoste, care merge până în iad, ei cred că acea mică părticică a iadului se transformă în rai, deoarece unde este dragoste este şi Hristos, şi unde este Hristos este şi bucurie.

Monahii nu se roagă numai pentru cei vii şi cei morţi, ci chiar şi pentru cei mai nefericiţi decât toţi, pentru diavoli, care din păcate merg înspre mai rău şi evoluează în răutate, deşi au trecut mii de ani.

Odată, un monah, în timp ce se ruga în genunchi, plecat jos, spunea cu durere multă în rugăciunea sa: „Tu eşti Dumnezeu şi dacă vrei poţi afla un mod ca să se mântuiască şi aceşti nefericiţi diavoli care, deşi mai întâi au avut o slavă atât de mare, acum au toată răutatea şi drăcia lumii. De care de nu ne-ai apăra Tu, ne-ar fi prăpădit pe toţi.” În timp ce zicea aceste cuvinte, rugându-se cu durere, vede un cap de câine alături de el că-i scoate limba şi îşi bate joc de el. Se vede că Dumnezeu a îngăduit aceasta, ca să înştiinţeze pe monah că El este gata să-i primească, numai de s-ar pocăi, dar ei nu îşi voiesc mântuirea lor.

Se vede din faptul acesta, afară de marea dragoste a monahilor ce o dobândesc din dragostea de Dumnezeu, care nu are limite, şi marea dragoste a lui Dumnezeu, Care e gata să mântuiască şi pe diavoli, cu toate miliardele lor de crime ce le-au făcut, numai de s-ar pocăi.

Pocăinţa

De aceea, niciun păcătos nu trebuie să deznădăjduiască vreodată, ci numai să se pocăiască, deoarece şi păcatele lui sunt mai puţine ca ale diavolului, şi are şi circumstanţe atenuante fiindcă a fost plăsmuit din pământ şi a alunecat şi s-a murdărit din neatenţie.

Nu ne îndreptăţim când nu vrem să ne pocăim şi să ne

spovedim, ci vrem să rămânem în noroi. Sunt unii care, având impresia că vor cădea în aceleaşi păcate, nu se mărturisesc. Adică peste noroiul vechi adaugă altul şi altul deşi, dacă li se murdăresc hainele lor le spală şi iau aminte să nu le mai murdărească, iar dacă totuşi se pătează din nou, le curăţă.

Trebuie să ştim că şi cei mai duhovniceşti oameni, chiar şi aceştia nu se socotesc asiguraţi în toată viaţa lor. De aceea se şi ţin pe ei înşişi în siguranţa lui Dumnezeu şi nădăjduiesc în Dumnezeu, deznădăjduindu-se numai de „eu”-l lor, deoarece „eu”-l aduce toată nefericirea duhovnicească. De aceea şi monahii, ca să reuşească duhovniceşte şi ca să ajute mai mult şi mai eficace, niciodată nu folosesc expresia şi niciodată nu spun: „Să mântuim lumea”, ci se roagă fără zgomot şi Dumnezeu mântuieşte lumea.

Deci, ce vom spune? Monahii nu sunt nici trântori, nici individualişti, nici nefericiţi, ci deoarece aceasta voiesc, ei nu reuşesc lumeşte (omeneşte), ci reuşesc duhovniceşte.

Deci, monahii sunt fecioarele Evangheliei care, atunci când îi cheamă Hristos, nu-i ademenesc nici bogăţiile, nici neamul lor cel bun, ci le jertfesc pe toate şi urmează lui Hristos, luându-şi crucea şi dobândind în felul acesta mărgăritarul cel de mult preţ. Ei nu se îndeletnicesc cu deşertăciunea vieţii amăgitoare, deoarece mai devreme sau mai târziu toate vor deveni praf, iar cei fericiţi lumeşte îşi vor afla sufletul nefericit.

Bunul Dumnezeu să ne lumineze şi să ne dea pocăinţă tuturor, ca toţi oamenii să ne învrednicim de rai. Amin.

Şi acum...

„Unule-Născut, Fiule şi Cuvântul lui Dumnezeu...”

Cu dragoste în Hristos,
Monahul Paisie

EPISTOLA a II-a

O mică binecuvântare

din puţine „seminţe uscate”

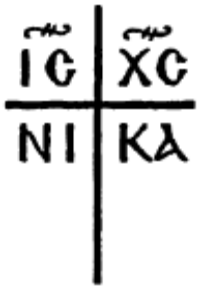

„Cinstita Cruce”, 21 noiembrie 1975

„Intrarea în Biserică a Născătoarei de Dumnezeu să ne ajute.”
„Slavă Ţie, Doamne, slavă Ţie, Sfinte, slavă Ţie, Împărate...”

Mulţumesc iarăşi Bunului Dumnezeu că nu Se îngreţoşează de mine (mucosul Său copil), ci ca un Părinte iubitor totdeauna mă iconomiseste cu binecuvântări şi cel mai mult în zilele luminate, precum este şi ziua de azi, la Sărbătoarea Intrării în Biserică a Născătoarei de Dumnezeu, pe care o prăznuiesc cu mai multă evlavie cei ce se afierosesc lui Dumnezeu şi imită pe Maica Domnului.

Binecuvântarea de azi m-am gândit s-o trimit surorilor mele, pe de o parte deoarece nu am avut altceva să le trimit, căci fraţii sunt obligaţi să trimită daruri surorilor lor, mai ales când călătoresc. Nu are importanţă dacă darul lor este mic sau mare, deoarece ele preţuiesc mai mult interesul frăţesc şi mângâierea ce o simt prin manifestarea acestei dragoste. Cu acest gând am îndrăznit să trimit şi eu aceste puţine „seminţe uscate” duhovniceşti.

Fireşte, dacă aş fi avut o stare duhovnicească bună, şi darul ar fi fost mai mare şi mai bun şi n-ar fi avut această coajă groasă, sau mai bine zis multă coajă şi puţin miez, precum vedeţi. Unele din acestea veţi vedea că se aseamănă oarecum, însă au o oarecare diferenţă, precum nucile de alune. Ba chiar şi din acelea ce sunt de acelaşi fel va trebui să mănânce cineva multe, deoarece sunt mici, dar nu ca să se sature. De altfel, darul meu nu e ca să te saturi.

Bine ar fi fost să fi avut multe ca să vă fi trimis. Din păcate, în străinătate n-am făcut nicio procopseală

duhovnicească, precum au făcut ceilalţi părinţi care au lucrat cu râvnă şi asprime şi s-au îmbogăţit duhovniceşte. Eu am păţit precum spune paremia: „Tânăr leneş, bătrân sărac.” Acum, fireşte, mi-a venit mintea, dar ce să faci cu ea când m-au părăsit puterile trupeşti şi nu mai pot lucra? Ceea ce mi-a rămas acum este nădejdea în marea milostivire a lui Dumnezeu şi, cu rugăciunile voastre, nădăjduiesc şi eu să mă mântuiesc în dar.

Vă doresc din toată inima sporire duhovnicească şi luminare, ca să înţelegeţi încă de acum cele pe care eu, din păcate, le înţeleg abia acum.

Monahismul

Pe cât am înţeles eu, pentru ca cineva să se unească cu Dumnezeu va trebui ca mai întâi să se dezlege de lume şi să iubească nevoinţa pentru Dumnezeu, spre a se face plăcut Lui, astfel ca încet-încet să devină înger pământesc − fireşte, aceasta dacă se nevoieşte cu smerenie, deoarece şi îngerii cei negri ai lui Lucifer fac şi ei mai mare nevoinţă decât toţi, dar ce folos, căci nu au deloc smerenie.

Înainte ca cineva să pornească spre petrecerea îngerească va trebui să creadă cu tărie că, fiind monah, se va ajuta mai bine pe sine şi lumea prin rugăciune şi cu predica sa tăcută (a pildei), iar în cele materiale iarăşi, prin rugăciune, întinzându-şi mâinile spre cer şi adunând norii ca să plouă când este secetă, nu întinzându-şi mâinile către cei bogaţi ca să ajute apoi pe cei săraci.

În mănăstire nu trebuie să se îngăduie nici turişti goi, ca să se adune bani şi să se îmbrace săraci goi, deoarece şi aceasta este o măiestrie a celui viclean, ca să înstrăineze pe monah de binecuvântările lui Dumnezeu şi să-l facă lumesc, în timp ce adevărata înstrăinare a monahului, pentru Hristos, îl va face bogat în virtuţi.

Toţi cei care prin harul lui Dumnezeu au izbutit să cunoască deşertăciunea acestei lumi au primit cea mai mare harismă şi nu le este necesară harisma înainte-vederii pentru a vedea cele viitoare, deoarece este destul să-şi prevadă[22] monahul mântuirea sufletului său şi să-şi ia cele mai bune măsuri duhovniceşti ca să se mântuiască.

Îmi spune gândul că cel mai mare vrăjmaş al mântuirii sufletului nostru, mai mare chiar şi decât diavolul, este duhul

[22] Bătrânul subînţelege aici prin „să-şi prevadă”: „să se îngrijească”.

lumesc, deoarece ne atrage în mod dulce, dar ne va amărî în cele din urmă veşnic. În timp ce, dacă am vedea pe diavolul, ne va cuprinde frica şi vom fi nevoiţi să scăpăm la Dumnezeu, şi astfel să dobândim raiul.

Monahii care îi concurează pe mireni în cele lumeşti se vede că şi-au greşit drumul. De altfel, şi ei înşişi pot descoperi aceasta din neliniştea lumească ce îi cuprinde.

Cea mai mare neorânduială în mănăstiri este din pricina orânduielii lumeşti, cu disciplină spartană, care nu numai că oboseşte, mai ales pe omul obosit de azi, ci izgoneşte şi „sfânta nevinovăţie" şi absoarbe toate puterile sufleteşti şi trupeşti în cele pământeşti, iar omul uită pe Dumnezeu. Vedem marea simplitate a lui Dumnezeu întinsă şi la creaţiile Sale, precum în luminile Sale cereşti (în stele), pe care cu atâta simplitate le-a împrăştiat dumnezeiasca Sa mână fără să folosească aţa şi colţarul meşterului, şi care atât de mult odihnesc pe oameni, în timp ce luminile lumeşti sunt atât de obositoare, cu tot aranjamentul lor.

De aceea, dacă vrem să trăim îngereşte, trebuie să ne depărtăm nu numai de lume, dar şi de duhul lumesc, şi să ne nevoim ca Sfinţii Părinţi, ca să putem zbura uşor duhovniceşte. Dacă puii graşi s-ar putea depărta de locurile unde scurmă după multă mâncare, având şi îngrijire omenească în coteţe închise şi ar slăbi, ar putea şi ei să zboare ca păsările cerului.

Liniştea exterioară, cu nevoinţă chibzuită, aduce foarte repede liniştea interioară (pacea sufletului), care este condiţia absolut necesară pentru lucrarea duhovnicească subţire. Aceasta deoarece cu cât se îndepărtează cineva de lume, cu atât mai mult se îndepărtează şi lumea dinlăuntrul său, şi atunci gândurile lumeşti se pun pe fugă, iar mintea omului se curăţă, făcându-se om al lui Dumnezeu.

Monahul care s-a curăţat, care învie îmbrăcând rasa şi murind lumii, îmbrăcându-se lăuntric cu pocăinţa prin taina schimei îngereşti, a făcut prin aceasta cea mai mare minune cu însăşi viaţa sa şi nu mai e nevoie să mai facă şi alte minuni în viaţa sa.

Îmi spune gândul că mai mare valoare au icoanele vii, îngereşti, decât cele zugrăvite ce se fac de către cei mai buni pictori. Cei ce nu se nevoiesc ca să se facă îngeri, ci îşi amăgesc gândul numai prin schimbarea locului, a numelui lumesc şi a îmbrăcăminţii, fără însă să se schimbe şi lăuntric, se aseamănă cu acei sărmani care, suferind mintal, se îmbracă cu haine militare, îşi pun caschetă de ofiţer şi îşi

agaţă singuri decoraţii (dându-se drept generali), umflându-se în pene, dar luându-se în râs de mireni.

La monahii începători se îngăduie mult entuziasm şi puţin egoism, câtă vreme sunt mici de vârstă − precum şi copiii cei mici se bucură de primii dinţi ce le ies şi de primii paşi ce îi fac −, dar la cei mari nu se potrivesc acestea.

Nu ne foloseşte numai începutul bun din lume, dacă nu şi sfârşim bine ca să ajungem la cer.

În vechime, Sfinţii Părinţi luau aminte de sine nevoindu-se cu multă râvnă, fugind de lume, înfrânându-se de la toate, iubind mult pe Dumnezeu şi orice hrană duhovnicească pentru mântuirea sufletului lor, preferând mâncărurile fierte fără untdelemn pentru trup, şi astfel s-au sfinţit. În epoca noastră însă, din păcate, mulţi dintre noi nu luăm în seamă asceza, dispreţuim mâncărurile fierte în apă din lipsa credinţei fierbinţi şi a dragostei de Dumnezeu şi astfel, încet-încet, fără să ne dăm seama am devenit părinţi fierţi în apă.

Mirenii se nevoiesc cu asprime pe stadion pentru lucruri deşarte, aruncând greutatea sau suliţa, lovind mingea în aer cu piciorul sau cu capul, lovind, fireşte, aerul. Pentru monahi, dimpotrivă, nevoinţa are un sens înalt, deoarece ea duce la omorârea omului vechi şi la lupta împotriva patimilor sufleteşti (atenţia la simţuri, la rugăciune, la smerenie şi la dragoste chiar şi faţă de vrăjmaş, adică într-un fel cu totul potrivnic celui lumesc), lovind astfel diavoli puternici şi încununându-se de Hristos. Astfel, ei câştigă raiul, iar nu o cupă lumească deşartă.

Înfrânarea ortodoxă şi, în general, nevoinţa duhovnicească priveşte mereu spre un scop duhovnicesc mai înalt, la sfinţirea sufletului. În timp ce nevoinţa lumească, ca cea a înşelaţilor yoghini etc., se face pentru a dobândi un trup flexibil şi pentru a-şi întoarce mâinile şi picioarele ca saltimbancii, spre a fi lăudaţi de oamenii cei fără de minte şi apoi batjocorindu-se de dracii cei caraghioşi.

Nevoinţa ce se face pentru dragostea lui Hristos, fiindcă în ea se ascunde şi dorirea mântuirii sufletului nostru, pe care o doreşte Hristos, îndulceşte şi odihneşte mult sufletul prin osteneala ei, întăreşte şi trupul şi aduce în acelaşi timp şi nepătimirea, deoarece se smeresc mişcările dezordonate ale trupului, întreţinându-se el atunci chiar şi cu hrană mai puţină, pentru că se îndestulează repede atunci când există pace în suflet şi domolire în trup.

Felurimea mâncărurilor, mai ales a grăsimilor, nu se potriveşte nu numai monahilor, ci nici mirenilor evlavioşi, în

afară fireşte de sărbători, pentru bucuria zilei, spre slava lui Dumnezeu şi spre primirea cu dragoste a străinilor. Pentru bolnavi nu încape vorbă, deoarece dezlegarea pentru ei este îndreptăţită, numai să slăvească pe Dumnezeu în durerea lor, ca să se încununeze ca şi Sfinţii Mucenici.

Înfrânarea pentru tinerii sănătoşi este cel mai puternic frâu împotriva patimilor, ca să stăpânească duhul şi să împărăţească îndoita pace. Prin curăţia inimii, ei pot vedea astfel curat pe oameni − precum îngerii privesc pe îngeri. În vreme ce acei ce nu se înfrânează şi trăiesc ca neînfrânaţii, chiar şi pe îngeri îi vor vedea trupeşte ca sodomitenii[23], care s-au depărtat de Dumnezeu. Prin urmare, fireşte este ca cei ce îşi iubesc trupurile lor bine hrănite şi traiul bun să iubească pe oameni trupeşte, iar prin aceasta să se prăbuşească duhovniceşte.

Iar cei cărora le place ca trupul să le fie scheletizat prin nevoinţă, îl cinstesc pe el ca pe nişte moaşte sfinte şi-l iubesc ca pe un prieten bun al sufletului, iar pe toţi oamenii îi iubesc cu nevinovăţie ca pe nişte chipuri ale lui Dumnezeu, ca pe fraţii lor.

Pruncul nevinovat pe toate le vede cu nevinovăţie şi toţi îl văd ca pe un îngeraş, chiar gol de ar fi, deoarece este îmbrăcat cu harul dumnezeiesc al nevinovăţiei. În timp ce aceia mari cu vârsta, dacă nu se materializează puţin prin nevoinţă, ca să atragă harul dumnezeiesc al nevinovăţiei, şi puţin goi de ar fi, smintesc mult pe oamenii trupeşti şi apar ca foarte urâţi în ochii oamenilor duhovniceşti.

Cu mirenii trebuie să avem multă luare-aminte şi să nu îndrăznim niciodată să le dăm pretexte părute duhovniceşti, ca să nu ne vătămăm şi să nu vătămăm, deoarece ei au alt tipic şi alt canon...

Gândurile curate curăţă mult sufletul şi fac nefolositoare toate armele diavolului desfrânării. Astfel vrăjmaşul nu ne mai poate lupta nici cu gândurile, nici cu îndemnuri trupeşti. Iar acea nevinovăţie trupească fereşte pe om de primejdii mai bine decât orice alt apărător, deoarece atunci în trupul curat se păstrează curat şi sufletul, iar în sufletul curat se păstrează harul lui Dumnezeu.

Cei ce primesc gânduri necurate şi în acelaşi timp se străduiesc să îngraşe trupul cu mâncăruri şi odihnă şi spun că vicleanul îi luptă din pizmă, îl clevetesc pe diavolul.

Şi iarăşi, aceia care fără pricină nu se îngrijesc de

[23] Fac. 19, 5.

obligaţiile lor duhovniceşti şi îşi neglijează păcatele lor cele mici, foarte repede vor cădea, ca şi copacii ce se prăbuşesc deodată de multa rosătură a cariilor, şi nu de vreun topor.

Nu există om mai puternic în lume ca acela ce-şi loveşte fără milă patimile sale şi le taie, eliberându-se duhovniceşte din robia lor.

Dacă cineva, deşi se luptă cu asprime, nu îşi poate tăia patimile sale, atunci de obicei acolo există mândrie, care continuu îşi înmulţeşte lăstărişul său. Altă dată, iarăşi, patimile nu slăbesc deoarece există încă predispoziţia mândriei sau ne încearcă Dumnezeu ca să ne nevoim mai mult şi să luăm plată mai multă, prin care să se mângâie şi acei puţini la suflet şi fricoşi şi să se îmbărbăteze şi să se nevoiască, nedeznădăjduindu-se de ei înşişi ca unii ce stau pe loc, privind la ceilalţi care sporesc.

Bunul Dumnezeu de multe ori nu ne descoperă pe potrivnicii noştri ca să nu ne vătămăm, deoarece nevoitorul în fiecare zi se luptă cu tot mai mulţi draci. Cu cât depunem mai multă osteneală să dezrădăcinăm o patimă, cu atât mai mulţi vrăjmaşi se adună şi trag în jos de rădăcini. Şi deşi cineva atunci nu vede sporirea, ea însă există, şi sufletul sporeşte cu atât mai mult cu cât se smereşte mai mult, se nevoieşte mai mult şi e nevoit să-şi afle scăparea la Dumnezeu, prin rugăciune. În această stare de smerenie, a deznădăjduirii de sine însuşi, a nenădăjduirii în nimic propriu, se ascunde starea duhovnicească cea bună.

Iarăşi, la începuturile vieţii duhovniceşti, Dumnezeu, din dragoste, nu îngăduie ca nevoitorul să-şi cunoască păcătoşenia sa şi nici multele faceri de bine ale lui Dumnezeu, ca să nu se deznădăjduiască; mai ales dacă făptura unuia ca acesta este sensibilă.

De aceea, să nu deznădăjduim, ci mereu să ne nevoim cu nădejde, cu smerenie şi râvnă, şi toate patimile noastre încet-încet se vor dezrădăcina cu harul lui Dumnezeu, deoarece niciodată nu rămâne continuu întunecimea vremii rele pe cer, ci trece şi apare soarele. Nădejdea împreunată cu răbdarea alungă iarna cu gerurile ei şi aduc primăvara cu vremea ei bună, care încălzeşte pământul cu lumina soarelui şi se iveşte covorul lui cel verde. Să nu aşteptăm primăvara duhovnicească dacă n-a trecut mai întâi iarna duhovnicească în care am omorât insectele patimilor duhovniceşti. Să nu aşteptăm să înmugurească dumnezeiescul în noi dacă nu a murit mai întâi omenescul, adică să se întoarcă invers verdele lumesc prin arătura duhovnicească, îngropând sămânţa

grâului şi aducând verdele duhovnicesc care dă rod îmbelşugat.

În mod firesc, potrivit cu felul pământului, înaintează şi plugul agricultorului. Dacă ucenicul este aspru, se nedreptăţeşte pe sine însuşi, deoarece împiedică pe agricultor să pătrundă adânc. Şi, prin urmare, începătorul arată că are în ogorul inimii sale mult pir. Pentru unul ca acesta stareţul nu are responsabilitate, deoarece responsabilitatea sa este corespunzătoare cu ascultarea ce o face ucenicul.

Oglinda ucenicului este stareţul. Când ucenicul nu-şi descoperă inima sa stareţului său, înseamnă că este batjocorită de lume cu mâzgăliturile ei. Cărbunele cădelniţei, cu toate că este cu totul înnegrit, dar dacă este lăsat în mâinile paracliserului, acesta mai întâi îl arde, ca să i se depărteze fumul şi impurităţile ce ard, şi numai după aceea pune tămâia peste el, aducându-se jertfă lui Dumnezeu şi bineînmiresmând biserica.

Tinerii care nu simt ascultarea ca o necesitate, pentru a se apăra de ispite prin sfaturile celor mai mari, ci se mişcă liber după voia lor, repede se vor răni de moarte de către vrăjmaşul şi vor fi luaţi robi, deoarece libertatea lumească duce la robia duhovnicească.

Cei ce au izbutit să-şi taie voia lor, cu mare uşurinţă şi-au tăiat şi lanţurile patimilor, eliberându-se din stăpânirea sufletească a ucigaşului de oameni. Monahului ce îşi urmează voii sale îi urmează înşelarea, iar mireanului ce crede în gândul său de obicei i se întâmplă să sfârşească în psihiatrie.

Cea mai mare izbândă a celui viclean este să strice puţin gândul ucenicului faţă de stareţul său, după care începătorul singur se va prăbuşi, precum se prăbuşeşte cupola când se scoate o cărămidă din vârful ei.

Cei care se încredinţează în mod simplu părintelui lor duhovnicesc călătoresc cu multă siguranţă şi odihniţi (deoarece sunt duşi în spate de stareţul lor) şi veselindu-se ajung în rai. În timp ce ucenicii care încearcă să fugă de ascultare păţesc ca viţeii cei neastâmpăraţi, care mereu trag funia într-o parte şi alta, până ce scot ţăruşul de care sunt legaţi, după care aleargă ca nebunii afară din livadă, încurcându-se greu în mărăcini. Şi dacă n-ar fi cine să le ajute − ferească Dumnezeu! − ar muri.

Începătorul nu trebuie să se nevoiască după voia sa, ci totdeauna sub supravegherea stareţului; să nu se despartă de obşte de voia sa, fiind încă necopt, chipurile ca să se

nevoiască mai mult în pustie, deoarece şi smochinele necoapte atunci când se rup nu sunt de niciun folos, căci scot lapte în loc de miere, prin aceasta arătând că mai aveau nevoie de alăptare. Precum pruncii au nevoie de alăptare doi-trei ani ca să crească, tot aşa şi începătorul trebuie să se hrănească cu lapte în mănăstirea sa de metanie cel puţin trei ani şi după aceasta Dumnezeu va binecuvânta plecarea, dacă pustia este de folos sufletului său.

Iarăşi începătorul nu trebuie să se silească în mod egoist în asceză, deoarece nu se va folosi duhovniceşte, ci se va vătăma şi trupeşte şi va ajunge netrebnic. Căci şi pepenele verde nu se coace prin multa presare ce i-o facem, ci la timpul său se va coace şi atunci se va trăda singur de mireasma sa. Cei ce se nevoiesc în mod egoist, cu încredere în sine, se chinuiesc şi se prăjesc de toropeala încrederii în sine. În timp ce aceia ce se nevoiesc cu smerenie şi se supun cu evlavie gustă din această viaţă mierea cerească ce picură mereu în inima lor din acea presare a sistolei, care este frica lui Dumnezeu.

Este nevoie de multă atenţie la început pentru ca începătorul „să nu ia apă”, ci să pună început bun, pentru că dacă fitilul lumânării ia apă la început, după aceea nu mai e de folos, oricât l-ai afunda în ceară, căci va sfârâi mereu. Aşa şi ascultătorul, dacă nu va pune început bun, mereu va cârti şi se va chinui şi va chinui.

Îndrăzneala îi este ascultătorului cel mai mare duşman, deoarece alungă evlavia, după care urmează nesimţirea, răzvrătirea şi nepăsarea pentru păcatele mici, la început, pe care continuă să le vadă fireşti, însă nu are odihnă în adâncul sufletului, ci nelinişte. Şi nici nu va putea înţelege ce are, pentru că inima sa pe dinafară e întărită şi nu simte strâmbăturile ce le face. Chiar dacă omul nesimţitor va fi lovit cu toate lemnele, îl va durea numai trupul. În timp ce acel sensibil şi râvnitor se răneşte adânc şi cu un cuvânt şi, simţind şi greşeala cea mai mică, o socoteşte de multe ori ca un păcat foarte mare; el suferă chiar şi o hemoragie duhovnicească atunci când oamenii nesimţitori vin fără de niciun discernământ să-i cureţe o mică rană cu unghii sălbatice.

La ascultătorul în care există microbi duhovniceşti dragostea fierbinte vatămă de obicei la început, în timp ce inima îngheţată la exterior a stareţului îl dezinfectează şi-i aduce evlavia în suflet prin acea sistolă dumnezeiască a răcelii exterioare.

Cel foarte sensibil şi afectiv are nevoie de multă dragoste din partea stareţului ca să-i înfrâneze râvna şi să nu se vatăme brusc în nevoinţa sa, precum cei ce urcă pe munţi măresc încet-încet orele de mers, cu toate că în primele zile sunt foarte odihniţi, urcând astfel vârfurile înalte fără să se istovească deodată, din primele zile, încă de la jumătatea drumului.

Când stareţul nu are destulă experienţă, dar are dragoste şi smerenie multă, ajută pozitiv pe fiii săi duhovniceşti prin experienţa celor experimentaţi, cu care se sfătuieşte, şi prin harul lui Dumnezeu, pe care îl primeşte neîncetat pentru multa sa smerenie. Însă cel nevârstnic care adună tineri ca ascultători îşi arată marea sa mândrie, pe care o are şi în măduva oaselor sale, asemănându-se cu pruncul care se naşte cu barbă (monstru), iar cei care îl urmează dovedesc că au o defecţiune, la minte sau la inimă.

Cei care nu s-a întâmplat să se supună vreunui stareţ, deşi au avut bună dispoziţie şi duhul supunerii înlăuntrul lor, au luat şi aceştia din belşug harul lui Dumnezeu.

Cei care nu sunt bine formaţi duhovniceşte sunt acei sfinţiţi care studiază psihologia pentru a ajuta sufletele (prin tehnici omeneşti). Şi curios este că dascălii lor, psihologii, nu cred în Dumnezeu şi nu admit existenţa sufletului, sau o admit într-un mod propriu (aproape toţi). Din această faptă a lor, aceşti clerici dovedesc că sunt bolnavi duhovniceşte, că au nevoie de examinările Sfinţilor Părinţi. Unii ca aceştia numai după ce se vor fi vindecat vor putea distinge şi ei înşişi acest duh bolnav şi vor cunoaşte în acelaşi timp şi harul dumnezeiesc, pentru ca de acum înainte să folosească pentru vindecarea sufletelor ce suferă lucrarea dumnezeiască, iar nu tehnicile omeneşti.

Când omul reuşeşte să creadă în Dumnezeu şi în viaţa viitoare, cea veşnică, − însuşindu-şi astfel cel mai adânc sens al vieţii − şi se pocăieşte, schimbându-şi viaţa, vine de îndată mângâierea dumnezeiască prin harul lui Dumnezeu, care îl preface pe om, izbăvindu-l şi de toate cele moştenite de el. Aşa s-a petrecut cu mulţi oameni care s-au pocăit, s-au nevoit cu smerenie şi râvnă, umplându-se de har; ei au devenit sfinţi la care acum ne închinăm cu evlavie şi le cerem să mijlocească pentru noi, deşi mai înainte au avut multe patimi şi moşteniri rele.

Aşa de pildă Cuviosul Moise Arapul, care mai înainte era tâlharul cel mai setos de sânge, având şi o moştenire rea, din clipa în care a crezut în Dumnezeu s-a pocăit şi s-a nevoit, de

aceea cu timpul s-a izbăvit de toate patimile, l-a cercetat harul lui Dumnezeu şi s-a învrednicit să primească chiar şi harul prorocesc. El a întrecut în sensibilitate chiar şi pe Marele Arsenie, care provenea dintr-o mare familie nobilă din Roma, având virtuţi moştenite şi o cultură înaltă.

Prin urmare, totul este de la harul lui Dumnezeu şi pe suflet îl poate ajuta numai un duhovnic harismatic, cu credinţă, care iubeşte sufletul şi împreună pătimeşte cu el, pentru că ştie marea lui vrednicie, îl ajută în pocăinţă, îl uşurează prin mărturisire, îl eliberează de nelinişte şi-l povăţuieşte la rai, sau alungă gândul cu care vicleanul chinuieşte sufletul sensibil, şi îl vindecă. Nu există boală mai mare în lume decât gândul, adică atunci când diavolul presează pe om, descurajându-l că nu se află într-o bună aşezare. Şi iarăşi, nu există mai mare doctor în aceste cazuri ca duhovnicul experimentat, care insuflă încredere prin sfinţenia sa şi alungă aceste gânduri de la făpturile sensibile ale lui Dumnezeu şi vindecă suflete şi trupuri fără medicamente, cu harul lui Dumnezeu, făcându-le să dobândească şi raiul.

Dragostea

Dragostea duhovnicească este mai înaltă decât dragostea ce o au fraţii după trup, pentru că se înrudeşte cineva prin Hristos, şi nu prin mamă. Toţi cei ce au această dragoste nobilă sunt plini de bunătate, pentru că înlăuntrul lor au pe Hristos, iar pe feţele lor este zugrăvită îndumnezeirea. Nu este cu putinţă să vină dragostea lui Hristos în noi dacă nu ieşim noi înşine din dragostea noastră, astfel ca să o dăm lui Dumnezeu şi chipurilor Sale şi să ne dăruim mereu celorlalţi, fără să vrem ca ceilalţi să ni se dăruiască nouă.

Cei care suferă mult pentru mântuirea întregii lumi şi ajută nevoindu-se în felul lor şi încredinţându-se cu smerenie în mâinile lui Dumnezeu, unii ca aceştia simt cea mai mare bucurie cu putinţă în această lume, iar viaţa lor este o slavoslovire continuă, pentru că se înalţă lăuntric ca îngerii, lăudând zi şi noapte pe Dumnezeu. Iar cei ce sunt nepăsători pentru mântuirea sufletelor lor şi încearcă să afle bucurie şi odihnă în această viaţă deşartă, se chinuiesc mereu şi se împiedică în angrenajele lumeşti cele nesfârşite, trăind încă de aici în iad.

Cei râvnitori, fiindcă se mişcă în locul ceresc al slavosloviei, primesc cu bucurie şi încercările, mulţumind lui

Dumnezeu pentru acestea la fel ca şi pentru facerile de bine; pentru aceasta ei primesc mereu binecuvântarea lui Dumnezeu din toate, topindu-se lăuntric de recunoştinţa faţă de Dumnezeu pe care o manifestă, ca fii ai lui Dumnezeu, prin orice lucrare duhovnicească ar săvârşi.

Deşi Bunul Dumnezeu ne dă îmbelşugate binecuvântări şi lucrează totdeauna pentru binele nostru, şi pe toate le face ca să slujească făpturii Sale şi să se jertfească pentru om, de la plante până la animale şi zburătoare, mici şi mari − ba chiar şi El Însuşi S-a jertfit ca să elibereze pe om −, din păcate însă mulţi dintre noi suntem încă nepăsători faţă de toate acestea şi-L rănim prin marea noastră nemulţumire şi nesimţire, deşi ne-a dat conştiinţa care se moşteneşte împreună cu toate celelalte bunuri ale Sale.

Conştiinţa este prima lege a lui Dumnezeu, care a fost întipărită adânc în inimile primilor creaţi, şi pe care o primeşte în continuare fiecare dintre noi ca pe o copie de la părinţii lui atunci când se naşte. Cei care au izbutit să-şi subţieze conştiinţa lor prin cercetare zilnică de sine înşişi, se simt străini de această lume, iar mirenii se miră de comportamentul lor delicat. Iar cei ce nu-şi cercetează conştiinţa lor nu se folosesc nici de studiile duhovniceşti, nici de sfaturile bătrânilor şi nici de poruncile lui Dumnezeu, pe care nu le vor putea împlini deoarece devin nesimţitori.

Cei sensibili şi afectivi, care pe toate le ţin cu scumpătate, de obicei sunt nedreptăţiţi de cei nesimţitori prin cedările continue pe care ei le fac din dragoste; însă dragostea lui Dumnezeu se află totdeauna cu ei. De multe ori se nedreptăţesc şi ei înşişi din exagerata lor sensibilitate, mărindu-şi micile lor păcate sau încărcându-se cu păcate străine, dar iarăşi Dumnezeu îi îndulceşte cu bunătatea Sa paradisiacă, întărindu-i totodată şi duhovniceşte.

Cei care rănesc sau nedreptăţesc pe oamenii sensibili lăuntric nu sunt oameni.

Cei care spun că sunt sensibili şi au dragoste şi gingăşie şi suferă nedreptăţi de la semenii lor, dar spun: „Dumnezeu să le răsplătească”, sunt batjocoriţi de cel viclean şi nu înţeleg că în felul acesta se blestemă pe sine în chip tainic. În această viaţă toţi oamenii dăm examene ca să trecem la cea veşnică, în rai. Gândul îmi spune că acest blestem tainic este mai prejos de temelia duhovnicească.

Aşadar, toţi cei care nedreptăţesc, pe ei înşişi se nedreptăţesc veşnic, şi cei care primesc cu bucurie nedreptăţile ce li se fac sunt îndreptăţiţi să ia plata veşnică cu

dobândă.

De multe ori Bunul Dumnezeu lasă pe oamenii cei buni în mâinile celor răi, pentru a se vădi bunătatea lor şi a-şi aduna plată cerească.

Fiecare om în mod firesc va fi răsplătit de stăpânul său la care a lucrat. Cei care lucrează pentru Hristos vor primi aici „însutit şi viaţă veşnică”[24], iar cei ce lucrează la stăpânul cel negru, acesta le face viaţa neagră încă de aici.

Cei care lucrează pentru Hristos, dar cu mândrie, îşi spurcă virtuţile lor precum se spurcă ouăle prăjite când cade în ele puţin găinaţ, făcându-se bune de aruncat împreună cu tigaia.

Însă cei ce lucrează cu smerenie şi dobândesc virtuţi şi seamănă cu smerenie, din dragoste, trăirile lor cele tainice, sunt cei mai mari făcători de bine deoarece fac milostenie duhovnicească şi ajută foarte mult sufletele slabe sau care se clatină în credinţă. Şi iarăşi, cei ce se aruncă pe ei înşişi în lume, din dragoste, după ce mai întâi au aruncat lumea din ei, unii ca aceştia zboară deja în cer şi nu sunt prinşi de lume.

Dragostea cu neagoniseală exterioară ajută mult ca să se dobândească şi neagoniseala de patimi lăuntrică. Aceste două neagoniseli îl fac pe om bogat în bunătatea lui Dumnezeu.

Oamenii buni în mod firesc nu ţin răutate în inima lor, dar nici bunătatea lor n-o ţin pentru ei înşişi. De aceea nu ţin nici lucruri frumoase, nici nu se mişcă de frumuseţile lumii, arătând prin asta credinţa lor fierbinte în Dumnezeu, precum şi dragostea lor cea multă.

Nu există om mai înţelept ca cel milostiv, care dă cele pământeşti, lucruri stricăcioase, şi cumpără cele nestricăcioase, cereşti. Precum nu există mai mare neghiob în lume ca lacomul de bani, care mereu adună şi mereu nu are, şi care în cele din urmă îşi cumpără iadul prin economiile sale adunate. Aceştia care se pierd prin lucruri materiale sunt pierduţi cu totul, pentru că pierd şi pe Hristos.

Cel stăpânit de lucruri materiale totdeauna este stăpânit de întristări şi nelinişte, pentru că pe de o parte tremură ca să nu i se ia acelea, iar pe de altă parte ca să nu i se ia sufletul. Şi iarăşi, zgârcitul care şi-a anchilozat mâna din multa strânsoare şi-a strâns inima sa, făcându-şi-o de piatră. Ca să se vindece va trebui să cerceteze pe oamenii cei nefericiţi şi să-l doară pentru ei, aşa încât să fie nevoit să-şi deschidă, încet-încet, mâna sa. Şi atunci i se va înmuia şi

[24] Vezi Mc. 10, 30.

inima sa cea de piatră, redevenind inimă de om, şi astfel i se va deschide şi uşa raiului.

Bunătatea înmoaie şi deschide inima, precum untdelemnul încuietoarea ruginită.

Cei ce se apropie de cei îndureraţi se apropie de Dumnezeu în mod firesc, deoarece totdeauna Dumnezeu Se află alături de fiii Săi îndureraţi.

Pe fiii Săi cei buni, care ajută în ridicare crucilor pe semenii lor, Dumnezeu îi întăreşte duhovniceşte şi le va uşura crucile încercărilor.

Cei care se gândesc la crucile cele grele ale drepţilor, niciodată nu se mâhnesc în micile lor încercări, cugetând că, deşi au greşit cu mult mai mult în viaţa lor, totuşi suferă mai puţin decât cei drepţi.

Cei care se nedreptăţesc pe nedrept urmează lui Hristos, iar cei care se nedreptăţesc pentru păcatele lor sunt fericiţi, deoarece îşi plătesc păcatele lor în această viaţă.

Cei care nu împreună-pătimesc cu cei îndureraţi pătimesc de o boală duhovnicească de moarte, nemilostivirea. Şi iarăşi, cei care sunt deranjaţi de gemetele bolnavilor şi se revoltă fiindcă nu se pot concentra suferă de multe boli duhovniceşti.

Cei care iubesc cu adevărat şi se nevoiesc după lege rabdă cu dragoste, se jertfesc, se lipsesc şi odihnesc pe aproapele lor, care este Hristos.

Cei care vor ca toate să li se dea de alţii, fără ca ei înşişi să dea ceva celorlalţi, şi cer mereu de la Dumnezeu fără să-I dea lui Dumnezeu nici măcar păcatele lor (prin pocăinţă), se vor înstrăina cu desăvârşire de Dumnezeu şi se vor preda ei înşişi în mâinile ucigaşului de oameni. Deoarece au cultivat dragostea pentru ei înşişi, firesc este să-şi mărească neliniştea deja mare pe care o au şi să sufere ceva din iad încă din această viaţă.

Cei care nu se pogoară la starea semenilor îndureraţi sunt părăsiţi de Dumnezeu şi cad atunci rău, învăţând să compătimească. În timp ce acei care se întristează şi se interesează de ceilalţi, nepăsându-le de ei înşişi, sunt apăraţi de Dumnezeu şi le poartă de grijă şi Dumnezeu şi oamenii.

Când cineva îşi dă inima sa lui Dumnezeu, atunci mintea aceluia este răpită de dragostea lui Dumnezeu şi, defăimând toate ale lumii, se gândeşte mereu la Părintele ceresc, fiind îndrăgostit de cele cereşti şi slăveşte ca un înger, ziua şi noaptea, pe Făcătorul său.

Dacă e de ajuns ca numai facerile de bine ale lui

Dumnezeu, dacă se gândeşte cineva la ele, să arunce în aer o inimă recunoscătoare, cu cât mai mult, dacă se gândeşte şi la multele sale păcate şi la milostivirea lui Dumnezeu!

Cei ce se nevoiesc şi îşi simt păcătoşenia lor şi facerile de bine ale lui Dumnezeu, şi se încred în marea Lui milostivire, îşi urcă sufletele lor în rai cu mai multă siguranţă, şi cu mai puţină osteneală trupească, atunci când au şi intenţie bună.

Cei ce se nevoiesc mult, cu multă evlavie, şi au ajuns oarecum la starea îngerească, hrănindu-se de mierea paradisiacă, tot nu oferă nimic important lui Dumnezeu în comparaţie cu cele ce ni le-a oferit El. Deoarece mănâncă miere şi-I oferă ceară. Mănâncă fructul dulce şi-I oferă lui Dumnezeu răşina copacilor pentru cădelniţă. Prin urmare, nu facem nimic şi nimic nu oferim lui Dumnezeu în comparaţie cu marile Lui faceri de bine. Căci Bunul Dumnezeu face din gunoaiele noastre, ba chiar şi din bălegar, roade frumoase cu care ne hrănim, iar noi, sărmanii oameni, roadele frumoase le facem gunoi.

Precum bunătatea lui Dumnezeu pe toate le întoarce spre bine, aşa şi noi, făpturile Sale, va trebui ca pe toate să le facem bine, ca să ne folosim şi să folosim.

Oamenii cei buni în mod firesc se folosesc chiar şi din căderile semenilor lor, pe care le folosesc ca frână tare pentru ei înşişi, ca să ia aminte să nu se abată de la drum. Însă cei vicleni nu se folosesc, din păcate, nici din virtuţile celorlalţi, deoarece ei şi pe acestea le explică prin vocabularul lor viclean, pentru că sunt întunecaţi de negreala ucigaşului de oameni, nedreptăţindu-se duhovniceşte pe ei înşişi şi pe alţii, totdeauna fiind mâhniţi şi mâhnind pe semenii lor prin această negreală a lor duhovnicească, căci timpul înnourat pricinuieşte mâhnire numai oamenilor ce suferă de duhul întristării.

Bunătatea este una din multele însuşiri ale lui Dumnezeu. De aceea, ea întotdeauna iradiază bucurie, alungă norii, deschide inimile, ca şi lumina soarelui de primăvară, care scoate flori din pământ, încălzeşte chiar şi şerpii şi-i scoate din găurile lor îngheţate ca să se bucure şi ei de bunătatea lui Dumnezeu.

Oamenii perverşi sunt întotdeauna înecaţi de gânduri şi prin inima lor îngheţată îngheaţă şi îneacă cu gândul pe oamenii îndureraţi care scapă la ei să se mângâie; în timp ce aceia binevoitori, prin dragostea lor duhovnicească cea nobilă, cea tescuită de durere, îneacă pe draci, eliberează

suflete şi dăruiesc mângâiere dumnezeiască semenilor lor.

Fierbintea lor dragoste duhovnicească pe cei sensibili îi face mai sensibili, iar pe cei neruşinaţi îi face mai neruşinaţi.

Însă pe cel orfan, mai ales de mamă, chiar arici de ar fi, trebuie să-l îmbrăţişăm cu durere şi dragoste fierbinte, ca mai întâi să se încălzească şi să prindă curaj, pentru ca mai apoi să-şi deschidă şi el inima sa.

Orfanul mărinimos are nevoie de frână tare la marele lui entuziasm, ca să nu se vatăme de osteneală peste măsură, arătându-şi marea sa recunoştinţă.

Dragostea fierbinte a lui Hristos hrăneşte mai bine decât orice hrană materială şi dă multe calorii sufletului şi trupului, iar de multe ori tămăduieşte şi boli nevindecabile fără medicamente, odihnind suflete.

Cei ce nu îşi jertfesc şi sănătatea lor trupească pentru dragostea lui Hristos, dispreţuind odihna lor trupească, nu află odihnă duhovnicească nici în această viaţă, nici în cealaltă, cea viitoare.

Cei ce îşi jertfesc chiar şi viaţa lor, din dragoste curată, ca să ajute pe semenii lor, imită pe Hristos. Aceştia în mod firesc sunt cei mai mari eroi, deoarece chiar şi moartea se teme de ei, căci au înfruntat moartea din dragoste, biruind astfel prin nemurire, luând cheia veşniciei de jos, de sub placa mormântului şi înaintând cu uşurinţă spre fericirea veşnică.

Un om sensibil în mod firesc preferă să fie omorât el însuşi, din dragoste, ca să-l apere pe aproapele său, decât a nu se îngriji sau a-i fi frică, ca apoi să fie ucis mereu de conştiinţa sa, în toată viaţa sa.

Jertfa pentru semenul nostru ascunde marea noastră dragoste pentru Hristos. Cei ce au intenţia cea bună să ajute, dar nu au nimic să dea, şi-i doare pentru aceasta, fac milă cu sângele inimii lor.

Iară şi cei ce vor să mărturisească pentru dragostea lui Hristos, dar nu există vreme pentru mucenicie, pot ca această dragoste a lor, de care se ard, s-o manifeste prin nevoinţă trupească pentru sufletele adormiţilor ce se chinuiesc, ca să afle puţină odihnă.

Oamenii cei nepăsători şi nemilostivi, care se gândesc numai la ei înşişi şi se hrănesc cu nesimţire, îşi umplu în acelaşi timp inimile lor cu multă nelinişte, rozându-se de carii grijilor şi remuşcărilor, chinuindu-se şi în această viaţă, în timp ce acei milostivi totdeauna sunt îndestulaţi de dragostea lui Dumnezeu şi de îmbelşugatele Sale binecuvântări,

deoarece mereu hrănesc pe alţii cu dragoste.

Smerenia

Fericiţi sunt acei oameni care au izbutit să imite smeritul pământ care, deşi se calcă de toţi, totuşi pe toţi îi rabdă cu dragostea sa şi-i hrăneşte cu afecţiune ca o mamă bună, el, care şi-a dat şi materie pentru trupul nostru la creaţie. El primeşte de asemenea cu bucurie orice i-am arunca, de la roade bune până la gunoaie necurate, pe care le transformă fără zgomot în vitamine, şi le oferă cu îmbelşugare, neîncetat, prin roadele sale, oamenilor buni şi răi.

Omul smerit, precum se vede, este cel mai tare din lume, deoarece şi el biruieşte, dar şi ridică cu uşurinţă multă greutate străină prin conştiinţa sa. Deşi trăieşte dispreţuit şi nedreptăţit pentru păcatele străine pe care şi le însuşeşte din dragoste, lăuntric însă simte cea mai mare bucurie din lume, căci este defăimat de această lume deşartă. Ocările, nedreptăţile etc. sunt cele mai bune bisturie pentru cei ce au greşit, căci cu ele se curăţă rănile vechi. Iar pentru cei ce n-au greşit, deşi sunt cuţite de călău, deoarece le primesc cu bucurie pentru dragostea lui Hristos, unii ca aceştia sunt număraţi împreună cu mucenicii.

Cei mai înaintaţi în vârstă, care nu primesc ocările şi observaţiile aspre, ca să se tămăduiască sau să ia plată (când nu sunt vinovaţi), sunt mai fără minte decât pruncii, care nici nu vor să audă de doctor, temându-se de injecţii, răbdând continuu temperatura şi tusea.

Mai multă recunoştinţă trebuie să arătăm celor ce ne-au brodat şi ne-au scos spinii sufletului nostru, decât celor ce ne-ar fi săpat în dar ogorul nostru şi ne-ar fi descoperit necunoscuta noastră vistierie ascunsă.

Nu foloseşte sfărâmarea genunchilor cu nenumărate metanii celui ce nu-şi sfarmă în acelaşi timp şi faţa sa cu smerenia (cu pocăinţa lăuntrică).

Cel care cere smerenie de la Dumnezeu, dar nu primeşte pe omul pe care i-l trimite Dumnezeu ca să îl smerească, nu ştie ce cere, deoarece virtuţile nu se cumpără ca alimentele de la băcănie, câte kilograme voim, ci ne trimite Dumnezeu oameni ca să ne încerce, să lucrăm, să câştigăm şi să ne încununăm.

Cel ce se pleacă cu smerenie şi primeşte loviturile de la ceilalţi alungă propriile sale umflături, se înfrumuseţează duhovniceşte ca un înger, şi astfel făcându-se începe pe

poarta cea strâmtă a raiului.

Fericit este omul acela ce şi-a curăţat umflăturile sale şi călătoreşte pe calea Domnului cea cu scârbe cu greutate străină (clevetiri etc.), lăsând pe oameni liberi să-i împletească cununi neveştejite prin clevetiri, deoarece unul ca acesta se vede că are smerenia cea curată, care nu cercetează ce zic oamenii, ci ceea ce va spune Dumnezeu în ziua Judecăţii.

Cel ce vorbeşte raţional celui iubitor de judecată sau celui puţin la minte şi are pretenţia de a afla înţelegere de la ei dovedeşte că nici el însuşi nu stă bine, deoarece perversitatea e mai rea decât puţinătatea de minte, mintea sa fiind întunecată de răutate şi egoism.

Însă cei ce au smerenie au şi bunătate şi iluminare dumnezeiască şi nu se poticnesc niciodată în călătoria lor duhovnicească de cursele celui viclean.

De cele mai multe ori noi înşine pricinuim cele mai multe ispite când ne amestecăm în treburile altora, când vrem să ne înălţăm pe noi înşine. Nimeni nu urcă la cer printr-un urcuş lumesc, ci prin cel duhovnicesc. Cel ce călătoreşte pe jos călătoreşte totdeauna cu siguranţă şi nu cade niciodată.

Cel ce nu se sfătuieşte în călătoria sa duhovnicească încurcă drumurile, se osteneşte mult şi întârzie. Dacă nu se va smeri ca să întrebe, chiar şi mai târziu, cu greu va ajunge la destinaţia sa. În timp ce aceia ce se sfătuiesc călătoresc odihniţi, cu siguranţă, sunt acoperiţi de harul lui Dumnezeu şi se luminează, pentru că se smeresc.

Cei ce petrec simplu, cu gânduri bune, îşi spun toate gândurile lor şi, din multa lor smerenie, cred că nu au niciun bine, deşi se nevoiesc cu mărime de suflet; unii ca aceştia ascund înlăuntrul lor vistieria lor duhovnicească fără s-o cunoască nici ei, nici alţi oameni, şi astfel nu se risipesc nici de ei înşişi, nici nu se fură de alţii.

Dacă se smereşte cineva înaintea omului smerit şi sensibil se foloseşte mult, în timp ce dacă te smereşti înaintea omului care nu cunoaşte smerenia, cerându-i sfat sau spunându-i căderile tale, îl faci mai mândru şi mai neruşinat.

Omul ce nu are smerenie şi gânduri bune este plin de nedumeriri şi de semne de întrebare. Şi, deoarece este mereu zăpăcit, la început are nevoie de un stareţ cu mare răbdare, ca mereu să-i dea explicaţii, până ce i se va curăţa mintea ca să poată vedea curat.

Omul smerit şi binevoitor, fiindcă are curăţenie sufletească şi liniştea interioară şi exterioară, are şi adâncime

duhovnicească, văzând în profunzime raţiunile dumnezeieşti şi folosindu-se mai mult, mărindu-i-se şi credinţa mai mult prin trăirea tainelor lui Dumnezeu.

Cel mândru, pe lângă faptul că este întunecat, este mereu tulburat şi lăuntric, şi în exterior, şi din uşurătatea egoismului său stă întotdeauna la suprafaţa lucrurilor, neputând înainta în adânc, unde se află mărgăritarele dumnezeieşti, ca să se îmbogăţească duhovniceşte.

Rugăciunea

Sufletul care încă se mai uimeşte de frumuseţile lumii materiale dovedeşte că trăieşte încă viaţa cea deşartă, de aceea este atras de zidire, şi nu de Ziditor, de lut, şi nu de Dumnezeu. Nu are importanţă dacă lutul acesta e curat şi nu este noroi al păcatului, deoarece omul se înrudeşte cu Duhul lui Dumnezeu şi în duh se uneşte cu Dumnezeu prin rugăciune.

Neîmprăştierea în viaţa duhovnicească în pustie ajută mult la rugăciune prin multele ei înlesniri. Încă şi liniştea singură este o rugăciune tainică, care mult ajută rugăciunii, precum respiraţia pe om.

Rugăciunea, prin lipsa somnului, hrăneşte sufletul, dăruindu-i şi trezvia duhovnicească, şi-l păzeşte pe suflet precum este ocrotit copilul în braţele mamei. În mod firesc este mai înţelept pruncul ce aleargă cu sete în braţele mamei sale, suge şi se hrăneşte cu dragostea şi afecţiunea ei cele atât de dulci, decât noi, cei mari, când evităm unirea cu Dumnezeu prin rugăciune, pe care de multe ori o considerăm o corvoadă.

Nu există oameni mai fericiţi decât aceia ce au luat contact cu Centrala cerească şi sunt într-o legătură evlavioasă cu Dumnezeu. Dimpotrivă, nu există mai nefericiţi ca aceia care şi-au tăiat contactul lor cu Dumnezeu şi învârt ameţiţi lumea şi butoanele centralelor lumii, ca să uite puţin de marea nelinişte a vieţii lor deraiate.

Fericiţi sunt aceia ce au în inima lor ca ax pe Hristos şi se rotesc bucuroşi în jurul Numelui Lui celui sfânt, zicând neîncetat cu mintea lor: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă!”

Liniştea (cea îndepărtată de lume) aduce foarte repede şi liniştea lăuntrică în suflet, prin nevoinţă şi rugăciune neîncetată, şi atunci omul nu este stânjenit de neliniştea exterioară pentru că, de fapt, numai trupul i se află pe pământ, iar mintea sa în cer.

În această situaţie în mod firesc se aflau Sfinţii Părinţi, oameni nemateriali, care nu se deosebeau aproape cu nimic de îngeri, deoarece şi aceştia se aflau în cer zi şi noapte, rugându-se neîncetat cu mintea.

Însă inima cea robită de lumea cea deşartă face şi sufletul atrofiat, şi mintea întunecată şi, deşi se vede unul ca acesta că este om, în esenţă însă nu este decât un avorton duhovnicesc.

Privegherea cu rugăciune dă sănătate şi viaţă în dezvoltarea duhovnicească, deoarece curăţă şi subţiază mintea, smereşte trupul nedisciplinat, încălzeşte inima cu dragostea faţă de Dumnezeu şi ajută sufletul să primească harul dumnezeiesc.

Rugăciunea de noapte ajută mult mai mult decât rugăciunea zilei, precum ajută mai mult plantelor ploaia de noapte decât cea de zi.

Cei ce se nevoiesc rugându-se cu priveghere, deşi îi fură puţin somnul, mişcă mai mult pe Dumnezeu decât cei ce se satură de somn şi nu moţăie. Iar cei ce adorm în strană sunt de mii de ori mai buni decât cei ce dorm în pat. Aşadar nu trebuie să ne istovim toate puterile noastre în lucruri deşarte, care într-o zi vor deveni praf, şi să-i dăm lui Dumnezeu doar oboseala şi căscaturile noastre, ca şi jertfa ce a adus-o Cain[25]. Când oboseala este îndreptăţită şi moţăim e de preferat ca mai bine să ne fure somnul unul-două minute în vremea privegherii şi să se cedeze fiziologic decât să-l alungăm cu cafele şi să ne sălbăticească nervii mai înainte de vreme, mai ales atunci când firea noastră nu este blândă. E de preferat ca să privegheze cineva mai puţine ore, dar cu rugăciune curată, decât să îmbrâncească noaptea să treacă, fără folos duhovnicesc, şi apoi toată ziua s-o petreacă alungit ca un cadavru.

La dobândirea rugăciunii curate ajută mult depărtarea de zgomotul lumesc şi chiar de oameni, fiind cu desăvârşire singuri, dacă e cu putinţă. Când eşti singur, sufletul se mişcă liber şi inima se repede cu evlavie spre Dumnezeu, şi astfel i se cojeşte şi înlătură încet-încet coaja ei. Apoi se înduioşează nu numai atunci când se gândeşte la Dumnezeu, ci şi când îi aude numele sau îl vede scris, şi inima îi saltă, sărutându-l cu multă evlavie. În mod firesc, la fel se petrece şi cu numele lui Hristos sau al Maicii Domnului, îndulcind lăuntric sufletul.

Monahului i se potriveşte să se afle singur şi să se

[25] Fac. 4, 3.

odihnească mai mult în rugăciune, atunci când se află singur în chilia sa. De altfel, pentru asta se numeşte şi monah[26], preferând să trăiască singur cu Dumnezeu, să vorbească neîncetat cu Dumnezeu, decât să vorbească cu oamenii. Cu cât se îndepărtează cineva de convorbirile cu oamenii, cu atât mai mult se ajută pe sine în rugăciune şi ajută cu ea pe oameni, deoarece discuţiile lumeşti sunt paraziţi duhovniceşti − chiar numai dacă le aude cineva −, care împiedică rugăciunea neîncetată, mai ales la început. De aceea, atenţia este absolut necesară atât la început, ca să ne adunăm mintea, cât şi după aceea, ca să nu cădem în înşelare.

Studiul Sfinţilor Părinţi ajută mult, deoarece Sfinţii Părinţi ne explică Evanghelia prin viaţa lor evanghelică, precum ajută şi cercetarea noastră referitoare la păcătoşenia noastră, la nemulţumirea noastră şi la multele faceri de bine ale lui Dumnezeu. Toate acestea aduc în mod firesc smerenia şi negreşit harul lui Dumnezeu. Studiul duhovnicesc încălzeşte sufletul şi-l povăţuieşte la rugăciune şi nevoinţă. Cercetarea de sine aduce smerenia şi nevoia de rugăciune şi de mila lui Dumnezeu. De aceea, înainte de a începe să numărăm boabele metaniilor, e mai bine să ne numărăm multele noastre păcate şi multele faceri de bine ale lui Dumnezeu.

În ceasul rugăciunii, atunci când se întâmplă ca mintea noastră să alerge la lucruri urâte, sau să ne vină fără să vrem, să nu începem un război nepotrivit împotriva vrăjmaşului, deoarece dacă s-ar aduna toţi judecătorii nu vor scoate prin discuţie nici măcar cu un drăcuşor, ci numai prin defăimare poate cineva să le alunge, ca şi pe gândurile cele de hulă. Procedând astfel, vrăjmaşul va mai lătra un timp şi apoi va pleca. Omul nu trebuie să se mâhnească de hulele diavolului, ci numai de păcatele lui personale şi să nădăjduiască în milostivirea nespusă a lui Dumnezeu, deoarece acolo unde lipseşte nădejdea în Dumnezeu apare deznădejdea celui viclean.

Deci, pentru ca să ne adunăm mintea în inimă în ceasul rugăciunii ne ajută mult să ne ţinem puţin respiraţia, dar nu continuu deoarece se vatămă inima de această sforţare trupească. Fireşte, inima nu se curăţă cu o astfel de sforţare, ci cu un suspin smerit de pocăinţă, când iese din adâncul inimii, care aduce mângâierea dumnezeiască, în vreme ce sforţarea trupească aduce descurajare şi nelinişte, când se

[26] Singur.

înghesuie cineva lăuntric în mod egoist şi fără discernământ.

Însă când omul se nevoieşte cu nădejde vine mângâierea dumnezeiască, iar sufletul simte intens manifestările dragostei lui Dumnezeu; atunci inima este atrasă de Dumnezeu, iar metania se face cu bucurie din acea căldură dumnezeiască. La început e nevoie în mod firesc de puţină insistenţă, cu discernământ, până ni se vor încălzi uleiurile noastre duhovniceşti şi va porni sufletul nostru să se roage neîncetat.

În priveghere ajută mult diversitatea. Când eşti singur, să faci mai întâi metanii, apoi închinăciuni şi apoi rugăciunea, şezând sau în genunchi, şi să repeţi modul acesta de lucrare potrivit cu orele disponibile. Felul acesta ajută mult pentru că dă vioiciune duhovnicească şi alungă oboseala nemişcării prin mişcări duhovniceşti intermediare; de asemenea alungă şi moţăielile şi aduce iluminarea duhovnicească în vremea rugăciunii.

Munca multă, cu oboseala şi cu greutatea ei, mai ales când se face de silă, alungă trezvia şi întărâtă sufletul. Aceasta deoarece, prin lipsa rugăciunii şi a îndatoririlor duhovniceşti, vrăjmaşul ne ocupă înălţimile noastre duhovniceşti şi ne luptă cu trupul şi cu gândurile, netrebnicindu-ne toate puterile sufleteşti şi trupeşti şi tăindu-ne comunicarea, cu Dumnezeu − din care pricini sufletul nostru este robit de patimi.

Însă munca cu dreaptă socoteală (mai ales la începători) ajută mult, pentru că aduce îndoită sănătate omului şi binecuvântarea lui Dumnezeu. Aceasta deoarece omul iconomiseşte astfel cele absolut necesare pentru sine, poate da binecuvântări şi celorlalţi, şi astfel se slăveşte numele lui Dumnezeu şi i se iartă cele moarte ale sale. Monahului i se impune în mod firesc nobleţea duhovnicească, adică să dea binecuvântări, şi nu să trăiască din ele, mai ales dacă e tânăr şi sănătos. Nobleţea duhovnicească ajută mult, deoarece dă aripi sufletului şi aduce pacea lăuntrică, care întreţine trupul cu puţină hrană.

Lucrul de mână ce se face în linişte şi rugăciune se sfinţeşte şi sfinţeşte pe oamenii care-l folosesc. În timp ce acela ce se face cu grabă şi nervozitate transmite această stare demonică şi celorlalţi. Munca grăbită prin normă este caracteristica oamenilor foarte lumeşti.

În mod firesc, monahului i se potriveşte pacea lăuntrică şi exterioară, evlavia şi rugăciunea neîncetată pentru sfinţirea sufletului său şi a sufletelor semenilor săi care nu au prilejul

să se roage.

Când lucrul de mână este câteodată zgomotos, mult ajută psalmodia înceată, până ce sufletul va ajunge la acel punct al răpirii dumnezeieşti încât să nu mai audă zgomotele sau să le audă când vrea sau, mai degrabă, când coboară mintea sa din cer. În mod firesc, lucrarea de mână va trebui să fie simplă, pentru ca mâinile să se obişnuiască să lucreze singure, fără să aibă nevoie de minte.

Este nevoie de multă atenţie ca să nu cheltuim toate puterile noastre trupeşti la lucrul de mână, iar apoi să nu ne putem face îndatoririle noastre duhovniceşti, sau să le facem, dar fără tragere de inimă, privind când va ajunge crucea metaniei la mână şi când vom termina metaniile, care ajută mai mult decât toate celelalte nevoinţe duhovniceşti.

Prin metanii ne închinăm lui Dumnezeu cu smerenie şi Îi cerem mila Sa, să ne ierte păcatele noastre; de aceea se şi numesc metanii. Rugăciunile făcute cu metaniile pentru noi sau pentru semenii noştri (vii sau morţi) este lucrarea de mână cea mai de temelie dintre toate lucrările de mână şi este lucrul de mână ce nu se sfârşeşte niciodată, numai să aibă cineva mărime de suflet şi să lucreze cu pocăinţă. În timp ce, pierzându-ne mai mult în alte lucruri fără valoare, secundare, ne pierdem şi sufletul în cele din urmă.

Metaniile multe se fac de obicei atunci când inima noastră saltă de recunoştinţă faţă de Dumnezeu, pentru că sufletul se manifestă şi prin acest zbor exterior al metaniilor, care aduc belşug de har şi nepătimire trupească.

Metaniile multe, la început, alungă chiar şi burţile nefireşti şi dau omului posibilitatea să urce la înălţimile duhovniceşti ale virtuţilor, precum ar urca înălţimile munţilor, cu multă uşurinţă, fără să gâfâie.

Iar dacă nu ne nevoim, vom rămâne într-un loc sau ne vom mişca greu. Dar dacă vom avea multă smerenie, mâna lui Dumnezeu ne va urca spre cer în dar. Însă de nu vom avea nici smerenie − ferească Dumnezeu! − vom apuca coborâşul cel mare. Este bine ca să ne nevoim mult, cu multă smerenie, fără să cercetăm şi să judecăm pe ceilalţi, fără numai pe noi înşine, dacă vrem să dobândim sănătatea duhovnicească.

Cei bolnavi trupeşte, care nu se pot nevoi, se pot nevoi duhovniceşte cu atenţie şi cu rugăciune neîncetată pentru dezrădăcinarea patimilor sufleteşti, cugetând mereu la Sfintele Patimi ale Domnului, pentru ca prin aceasta să li se îndulcească durerile lor şi să slăvească pe Dumnezeu pentru răbdare, ca să ia cununa de mucenic.

În vremea rugăciunii, când ceilalţi se nevoiesc cu canonul lor, dacă cineva nu poate face metanii să facă închinăciuni sau cel puţin să rostească rugăciunea şi să nu doarmă, dacă nu e bolnav sau nu e îndreptăţit să doarmă. Mereu să ne cercetăm pe noi înşine, dacă suntem îndreptăţiţi sau nu, pentru ca să nu ne aflăm rebeli duhovniceşte, ca să nu ne facă vreo surpriză vrăjmaşul care nu doarme niciodată, ci mereu se gândeşte cum să afle vreun prilej ca să ne facă rău.

De aceea, când vreodată ne vedem pe noi înşine amorţiţi duhovniceşte şi inima noastră îngheţată, va trebui să cercetăm vreun om nevoitor ca să ne dezmorţim, sau vreun om în suferinţă, ca inima noastră să fie nevoită să se îndurereze, ca astfel să ajute cu dragoste şi să se încălzească de dragoste, ca să se dezgheţe.

Când omul este sănătos duhovniceşte şi se îndepărtează de oameni ca să-i ajute mai mult cu rugăciunea sa, atunci pe toţi oamenii îi socoteşte sfinţi şi numai pe sine se crede păcătos.

Mult ajută pustia (în această stare bună duhovnicească) cu dăruirea completă lui Dumnezeu, prin lipsa de grijă şi neîmprăştiere a „capului liniştit”, pentru ca sufletul nostru să facă mari salturi duhovniceşti, dar atunci e nevoie şi de multă atenţie, ca omul să nu fie înşelat. De aceea va trebui ca cel ce se nevoieşte să-şi aibă capul foarte bine încuiat, ca să nu-i treacă prin el vrăjmaşul gândul mândriei şi să-l înşele cu imaginaţii şi lumini false care nu urcă spre rai, ci prăbuşesc în haos. Vicleanul prezintă prăpăstiile ca livezi şi înşală făpturile slabe ale lui Dumnezeu. În mod firesc, cel care este sănătos duhovniceşte nu urmăreşte nici măcar luminile adevărate în această viaţă, ci numai mila lui Dumnezeu, iar Dumnezeu dăruieşte ceea ce are nevoie zidirea Sa.

Cei din viaţa de obşte, prin întrajutorarea lor frăţească, călătoresc mai sigur decât sihaştrii care sunt singuri, dacă nu pricinuiesc sminteli între ei (şi se mănâncă între ei), deoarece cu mai puţină râvnă pot spori duhovniceşte. În timp ce sihastrul va trebui să aibă multă râvnă, să-şi deschidă mai întâi mormântul său şi apoi să înceapă nevoinţa sa duhovnicească cu multă smerenie şi discernământ, prin continuă atenţie şi rugăciune neîncetată.

Începătorul care fuge de siguranţa obştii şi se închide în mod egoist în chilie pe sine (face pe zăvorâtul) este ca şi cum s-ar închide într-o cuşcă pentru nebuni. Dacă e şi nerăbdător din fire şi închis în sine, atunci se îneacă de gânduri şi de

nelinişte. Dacă are puţină smerenie, se va întoarce în obşte şi se mântuieşte; iar dacă insistă în acestea se pierde.

Înaintarea firească a monahului este astfel: mai întâi să se supună, iar apoi să se instruiască şi să se nevoiască mereu, cu multă smerenie, cerând cu evlavie mila lui Dumnezeu. În felul acesta urcă nevoitorul încet-încet pe Golgota, mai întâi se răstigneşte şi apoi învie duhovniceşte, bucurându-se îngereşte şi slavoslovind pe Dumnezeu ca şi îngerii.

Iar cei ce trăiesc viaţa duhovnicească în chip lumesc − adică numai Paşti, fără să treacă mai întâi prin Postul Mare, prin Răstignire − este cu neputinţă să învie duhovniceşte, este cu neputinţă să iubească pe Hristos, deoarece nu i-a durut mai întâi pe ei înşişi, ca să simtă durerile lui Hristos suferite pentru mântuirea noastră, ca astfel apoi să se îndulcească de dragostea dumnezeiască, şi având petrecerea în cer.

Aşadar, când omul nu merge pe drumul firesc al vieţii duhovniceşti, Răstignire − Înviere, ca să trăiască stările duhovniceşti pascale cele cereşti, este mai ticălos decât oamenii mireni. Deoarece mirenii pot înţelege totuşi dacă le vorbeşte cineva despre dragostea dumnezeiască, în timp ce aceia ce au început pentru dragostea dumnezeiască şi pentru lucrurile cele înalte, dar sfârşesc prin a le vedea şi în bucuriile lumeşti (cele ce nu osândesc), au rămas la mijlocul drumului ca femeia lui Lot[27] şi este firesc ca inima lor să fie nesimţitoare ca piatra, smintindu-se chiar de cuvintele „iubire dumnezeiască”, pe care le aud în cărţile Bisericii noastre.

Aceşti oameni au mai multă nevoie de rugăciune, pentru ca Dumnezeu să facă minune cu ei, să le schimbe inimile lor de piatră în inimi de carne, duhovniceşti, ca să iubească pe Dumnezeu, deoarece numai Dumnezeu poate face din pietre fii ai lui Avraam[28], precum spune Evanghelia.

Teologia

Teologia este cuvântul lui Dumnezeu ce se percepe de sufletele simple, smerite şi renăscute duhovniceşte, iar nu cuvintele frumoase ale minţii ce se alcătuiesc prin tehnica filologică şi se exprimă prin duh juridic sau lumesc.

Cuvintele meşteşugite nu pot vorbi sufletului omului, precum nu poate vorbi o statuie frumoasă, afară numai dacă ascultătorii sunt foarte lumeşti şi se mulţumesc în mod simplu

[27] Fac. 19, 26.
[28] Mt. 3, 8.

numai cu cuvinte frumoase.

Teologia ce se învaţă ca ştiinţă, de obicei cercetează lucruri istorice şi, prin urmare, ele se înţeleg în mod exterior; deoarece lipseşte asceza patristică, nevoinţele lăuntrice, ea este plină de îndoieli şi de semne de întrebare, deoarece omul nu poate înţelege cu mintea energiile dumnezeieşti, dacă nu se nevoieşte mai întâi să le trăiască, ca să lucreze înlăuntrul său harul lui Dumnezeu.

Cel ce crede că poate cunoaşte tainele lui Dumnezeu prin teoria ştiinţifică exterioară se aseamănă cu acel lipsit de minte care vrea să vadă raiul cu telescopul.

Toţi cei ce se nevoiesc patristic se fac teologi practici prin cercetarea lor de către harul Sfântului Duh. Iar acei dintre aceştia care au ştiinţa de carte exterioară, precum şi pe cea lăuntrică, a sufletului, pot descrie tainele dumnezeieşti şi le pot explica în mod corect, precum au făcut mulţi dintre Sfinţii Părinţi.

Iar dacă nu se înrudeşte cineva cu Sfinţii Părinţi şi vrea să traducă sau să scrie, va nedreptăţi şi pe Sfinţi, şi pe sine, şi lumea prin duhovnicia sa tulbure.

Iarăşi nu e bine ca să teologhisească cineva cu teologii străine, deoarece unul ca acesta seamănă cu omul sterp care înfiază copii străini şi-i prezintă apoi ca pe ai lui proprii, apărând ca un tată cu mulţi fii. Sfinţii Părinţi au scos din inima lor cuvântul dumnezeiesc sau experienţele lor din luptele lor duhovniceşti împotriva răului şi din focurile ispitelor, lucruri ce le-au mărturisit sau scris smerit, ca să ne ajute pe noi, cei născuţi după ei, din dragoste; dragoste pe care n-au ţinut-o niciodată pentru ei înşişi, precum şi smerenia şi toate harismele lui Dumnezeu au recunoscut că sunt ale lui Dumnezeu.

Cei ce prezintă harismele lui Dumnezeu ca fiind ale lor sunt cei mai neruşinaţi din lume şi cei mai nedrepţi, deoarece nedreptăţesc pe Dumnezeu şi mai mult pe ei înşişi, pentru că se fac atunci pricini de a li se tăia harul dumnezeiesc, ca să nu fie judecaţi mai aspru ca nemulţumitorii şi să nu se prăbuşească din marea lor slavă deşartă.

Cei ce au recunoştinţă faţă de Dumnezeu pentru toate şi se cercetează mereu pe ei înşişi, cu smerenie, iubind şi contemplând făpturile şi zidirile lui Dumnezeu, se fac teologi mai credincioşi, deşi ar fi fără ştiinţă de carte, precum şi păstorii analfabeţi care urmăresc vremea zi şi noapte, stând în aer liber, se fac buni meteorologi.

Toţi cei ce trăiesc simplu, cu bunătate şi cu gânduri

bune, dobândind simplitatea şi curăţia lăuntrică, văd şi lucrurile cele mai presus de fire foarte simple, ca fireşti, deoarece în Dumnezeu toate sunt simple, nefolosind putere mai mare pentru cele mai presus de fire şi mai mică pentru cele fireşti, ci aceeaşi putere pentru toate. Pentru că la Dumnezeu toate sunt foarte simple, precum şi El Însuşi este foarte simplu, arătându-ne aceasta Fiul Său aici pe pământ, prin sfânta Sa simplitate.

Când în om merge mai înainte curăţia, şi vine simplitatea cu credinţa ei fierbinte şi cu evlavia sa, atunci se sălăşluieşte în noi Sfânta Treime şi prin acea iluminare dumnezeiască uşor află cineva cheia noimelor dumnezeieşti, aşa fel ca să explice Duhul lui Dumnezeu într-un mod foarte simplu şi firesc, fără durere de cap intelectuală.

În mod firesc, în raport cu curăţia sau viclenia ce o arată cineva face şi interpretările sale, folosindu-se sau vătămându-se, folosind sau vătămând. De multe ori vatămă cineva chiar şi cu lipsa sa de experienţă, deşi e mişcat de bună intenţie. De pildă, neştiind că există şi vin alb, bagă în el vopsea roşie, chipurile să-l facă mai bun, dar astfel otrăveşte lumea. Chiar şi lipsa de experienţă, fără de viclenie, ci având dreptate şi raţiune omenească, iarăşi va nedreptăţi pe Duhul lui Dumnezeu, nedreptăţindu-se, prin urmare, pe sine însuşi şi pe ceilalţi.

Prin raţiunea şi dreptatea omenească vedem şi pe lucrătorii Evangheliei[29] ceasului întâi şi ai celui de al treilea protestând, crezând că au fost nedreptăţiţi. Însă Dumnezeu, Ştiutorul inimilor, prin fineţea dreptăţii Sale dumnezeieşti, a plătit şi osteneala lucrătorilor din ceasul al unsprezecelea, până în ceasul în care au găsit de lucru, alinând neliniştea lor − deşi, potrivit dreptăţii Lui dumnezeieşti celei pline de milostivire şi dragoste, ar fi dat chiar mai multă plată lucrătorilor ceasului al unsprezecelea, deoarece ei săracii au suferit mult sufleteşte, chinuindu-se mai mult decât ceilalţi lucrători care trupeşte s-au ostenit mai multe ore. Dar cum să cuprindem noi, sărmani oameni, această dreptate dumnezeiască cu mintea noastră limitată, precum şi milostivirea Sa cea nesfârşită cu dragostea noastră cea atât de mică? De aceea şi dragostea lui Dumnezeu s-a licitat să dea tuturor aceeaşi plată cu care s-au înţeles, ca să nu smintească mai mult pe cei ce s-au iubit pe ei înşişi mai mult decât pe ceilalţi. Şi zicându-le: „Nu vă nedreptăţesc, cu atât

[29] Mt. 20, 1-15.

ne-am învoit...", înţelegem: „Sunt Stăpân cu o dragoste nobilă şi o dreptate dumnezeiască pe care nu le puteţi înţelege", iar nu: „Sunt Stăpân şi nu iau în seamă pe nimeni", deoarece Dumnezeu este Părintele nostru şi noi copiii Lui, iar dragostea Sa părintească cuprinde pe toţi oamenii, căci S-a răstignit ca să ne elibereze şi să ne readucă iarăşi în rai.

Dacă am fi putut să ieşim din noi înşine (din iubirea de noi înşine), am fi ieşit şi din atracţia pământului şi atunci am fi văzut toate lucrurile în realitate, curat şi profund, cu ochi dumnezeiesc. De aceea e absolut necesar ca să ieşim mai întâi din lume în pustie şi să ne nevoim cu smerenie, cu pocăinţă şi rugăciune ca să ne facem pustii de patimi, să alungăm zgura duhovnicească, spre a deveni un vas potrivit pentru a primi apoi harul cel dumnezeiesc şi a se face un teolog adevărat.

Dacă omul nu îşi curăţă de zgură cablurile sale duhovniceşti, continuu el va fi scurtcircuitat şi plin de teorii lumeşti, cu îndoieli şi semne de întrebare. Atunci nu mai teologhisim, ci filologhisim istoriceşte sau cercetăm lucrurile juridic şi matematic. Adică, dacă cuiele ce au străpuns pe Hristos au fost trei sau patru, sau câţi ostaşi au fost când au răstignit pe Hristos, şi nu înaintăm spre ceea ce are însemnătate, anume că Hristos S-a răstignit pentru păcatele noastre, ca să ne elibereze, şi că a suferit mai mult decât toţi Sfinţii Mucenici. Căci pe aceia (mucenicii) El i-a ajutat efectiv, în timp ce pentru El Însuşi n-a folosit deloc puterea Sa dumnezeiască, suferind înfricoşatele chinuri din dragoste şi străpungându-I-se amândouă mâini şi amândouă picioare. Dacă I s-au străpuns picioarele cu un cui sau două, asta nu are importanţă, din moment ce I s-au străpuns amândouă şi a suferit chinurile şi a băut şi fierea ca să ne îndulcească din nou în rai veşnic alături de El, ca lângă Părintele nostru Cel iubitor.

Părinţii Bisericii

Sfinţii Părinţi, odinioară, fugeau mai întâi în pustie şi se goleau de patimile lor nevoindu-se şi, fără planuri şi programe personale, se lăsau în mâinile lui Dumnezeu, evitând cinstirile şi stăpânirile, chiar şi când ajungeau la măsura sfinţeniei.

Numai atunci când Maica Biserică avea nevoie făceau ascultare de voia lui Dumnezeu şi proslăveau numele Lui prin viaţa lor sfântă. Adică deveneau donatori duhovniceşti de sânge, după ce au câştigat starea cea bună a sănătăţii

duhovniceşti în pustie, printr-o bună hrănire duhovnicească şi printr-o observare atentă şi trează a învăţăturii patristice.

În epoca noastră însă, mulţi dintre noi, ispitiţi din păcate de dragostea lumească, ce nu are niciun sens duhovnicesc, mergem chipurile să facem binele, să dăm sânge, dar sângele nostru este plin de microbi duhovniceşti şi vătămăm mai mult.

Dar dacă am fi trăit după Sfinţii Părinţi, am fi dobândit toată sănătatea duhovnicească, pe care ar fi invidiat-o toţi heterodocşii şi astfel şi-ar fi lăsat înşelăciunile lor bolnăvicioase şi s-ar fi mântuit fără de piedică. Aceasta deoarece ei acum nu se mai mişcă de tradiţia noastră patristică, ci vor să vadă şi continuitatea noastră patristică, înrudirea noastră adevărată cu Sfinţii noştri.

În epoca noastră, din păcate, s-au înmulţit cuvintele şi cărţile şi s-au împuţinat faptele de virtute, deoarece oamenii au fost influenţaţi de duhul lumesc care urmăreşte numai cele uşoare şi evită osteneala trupească. Adică cei mai mulţi dintre noi preferă mai mult cititul şi puţini sau deloc aplicarea în practică. Ne minunăm numai de sfinţii atleţi ai Bisericii noastre, fără să ne dăm seama cât s-au ostenit, deoarece nu ne-am ostenit ca să putem înţelege osteneala lor, ca să-i iubim şi să ne nevoim cu mărime de suflet spre a-i imita.

Însă cei care se nevoiesc cu mărime de suflet, neodihnindu-se şi smerindu-se pe ei înşişi în orice lucrare a lor, ajută foarte mult, pentru că numai atunci se odihnesc sufletele care au nevoie de ajutor şi numai atunci se va odihni lăuntric sufletul lor şi în această viaţă, şi în cea veşnică.

Cei care urmăresc stăpâniri în vreme ce sunt stăpâniţi de patimi, şi prezintă interesele lor personale ca duhovniceşti, apelând chiar şi la stăpânirile lumeşti ca să le rezolve problemele lor bisericeşti, unii ca aceştia sunt deja părăsiţi de harul lui Dumnezeu.

Să nu ne înşele cel viclean cu „chem pe Cezarul”[30], deoarece Apostolul Pavel s-a predat în stăpânirea Cezarului deoarece a primit de mai înainte vestire de la Dumnezeu că va propovădui pe Hristos şi în Roma; de aceea a apelat la Cezarul, ca să fie dus în Roma (ca să i se asigure transportul).

Când cineva încearcă să rezolve problemele bisericeşti într-un mod ortodox, dar scopul lui e să se aranjeze cât mai bine pe sine însuşi, cum va fi oare acela binecuvântat de Dumnezeu?

Iarăşi nu trebuie să se mire nimeni de cei ce aranjează

[30] Fapte 25, 11.

treburile bisericeşti foarte bine, în chip ortodox, dacă ei înşişi nu sunt bine aranjaţi în Biserică, ci o tulbură cu exagerări sau pogoräminte fără discernământ.

Cele două extreme întotdeauna o chinuiesc pe Maica Biserica, dar şi cei ce le promovează se chinuiesc, deoarece aceste două extreme de obicei se împung... Adică este ca şi cum un capăt l-ar ţine îndrăcitul, când suferă de obrăznicie duhovnicească (dispreţ faţă de toate), iar celălalt capăt l-ar ţine nebunul, când are râvnă pruncească cu strâmtime de minte, când − ferească Dumnezeu − pot să se lovească aceste două capete şi nimeni „să nu le poată da de capăt".

Cei ce vor putea îndoi aceste două capete, aşa fel ca să le unească, se vor încununa de Hristos cu două cununi de smarald.

Nu trebuie să creăm probleme în Biserică, nici să mărim micile neorânduieli omeneşti ce se fac, ca să nu pricinuim mai mare rău şi să se bucure cel viclean.

Cel ce se tulbură mult pentru o mică neorânduială şi se avântă brusc ca s-o îndrepte chipurile (cu năvală şi furie) se aseamănă cu paracliserul uşor la minte care, văzând o lumânare curgând, se repede deodată, cu tot avântul, chipurile ca să o stingă, îmbrâncind oameni şi sfeşnice şi creând astfel mai mare neorânduială în vremea slujbei.

Din păcate, în epoca noastră avem mulţi care tulbură pe Maica Biserică. Dintre aceştia, cei cu ştiinţă de carte au prins dogma cu mintea, şi nu cu duhul Sfinţilor Părinţi. Iar ceilalţi, care sunt fără ştiinţă de carte, au prins-o şi aceştia cu dinţii, de aceea şi scrâşnesc din dinţi când discută probleme bisericeşti, pricinuindu-se astfel Bisericii cea mai mare pagubă, şi mai mare rană de la aceştia, decât de la cei ce ne luptă Ortodoxia noastră.

Toţi cei ce îşi justifică răutatea lor prin, chipurile, controlul celorlalţi, şi nu prin al lor înşişi, sau prin a arăta lumii situaţii bisericeşti − chiar şi lucruri ce nu se grăiesc − pretextând spusa: „spune-l Bisericii"[31], să facă început mai întâi de la mica lor biserică, de la familia lor sau de la obştea lor şi, dacă li se pare că e bine, atunci să-şi bată joc şi de Mama Biserică. Dar eu cred că fiii cei buni niciodată nu clevetesc pe mama lor. Din păcate însă, mulţi necugetaţi dau un îmbelşugat material de război ereticilor şi răpesc oraşe şi sate ortodoxe, iehoviştii etc. mărindu-şi lucrarea lor misionară.

[31] Mt. 18, 17.

Faptul că mulţi au făcut iehovişti prin acest tipic diavolesc (teatralizarea clerului şi a Bisericii) este cunoscut duhovnicilor, părinţilor cu dreaptă socoteală, precum de asemenea este cunoscut tuturor că n-au făcut niciun iehovist ortodox prin acest mod neortodox.

În timp ce Bunul Dumnezeu ne rabdă cu dragoste şi nu teatralizează în cazul nimănui, deşi ştie circul nostru ca un cunoscător de inimi, tot aşa nici sfinţii niciodată nu au jignit pe omul păcătos în faţa lumii, ci cu dragoste şi fineţe duhovnicească, printr-un mod tainic, au ajutat la îndreptarea răului; iar noi, cu toate că suntem păcătoşi, facem dimpotrivă (ca fătarnicii).

Numai omului posedat de diavol îi este îngăduit să teatralizeze pe oameni în faţa tuturor, să le spună trecutul (desigur, în privinţa acelora asupra cărora diavolul are îngăduinţă), ca să smintească sufletele slabe. Duhul necurat, în mod firesc, nu scoate la iveală virtuţile oamenilor, ci neputinţele lor. Oamenii eliberaţi de patimile lor îndreaptă răul prin bunătate, deoarece nu au răutate. Şi dacă ar vedea vreodată undeva puţină necurăţie care nu se curăţă, o acoperă cu ceva ca să nu se îngreţoşeze cel ce ar putea-o vedea. Iar cei ce scormonesc gunoaiele se aseamănă cu găinile...

Nu este sincer şi cinstit cel ce spune adevărul în faţă, nici cel care îl publică, ci cel ce are dragoste, viaţă dreaptă şi vorbeşte cu discernământ atunci când trebuie, spunând cele ce trebuie la vremea cuvenită.

Cei ce cercetează fără discernământ au întunecare duhovnicească şi răutate, iar pe oameni îi văd, din păcate, ca pe nişte lemne. Unii ca aceştia, în vreme ce îi cioplesc fără de milă, făcând pe oameni să sufere, se bucură de cioplitura ce le-o fac.

Cei ce se grăbesc să facă pe Părintele duhovnicesc, având încă multe toxine duhovniceşti, seamănă cu gutuile verzi strepezite, peste care oricât zahăr am pune, nicio pricopseală nu li se face, iar dacă li se şi face, repede se acresc. Cuvintele dulci şi adevărurile mari au valoare doar atunci când ies din guri adevărate şi prind rădăcini numai în suflete binevoitoare şi la oamenii mari care au minte curată.

Curăţia lăuntrică a frumuseţii sufleteşti a omului adevărat înfrumuseţează şi pe omul din afară, acea dulceaţă dumnezeiască a dragostei lui Dumnezeu îndulcind chiar şi înfăţişarea sa. Frumuseţea lăuntrică a sufletului, pe lângă că înfrumuseţează duhovniceşte, sfinţind chiar şi exteriorul

omului, lucru trădat de dumnezeiescul har, înfrumuseţează şi sfinţeşte chiar şi hainele cele rupte pe care le poartă omul lui Dumnezeu.

Mai mare valoare are un om binecuvântat, care s-a schimbat lăuntric şi s-a sfinţit şi pe dinafară, decât toţi oamenii care se schimbă mereu numai la exterior (hainele lor), păstrându-şi pe dinlăuntru pe omul lor cel vechi cu păcate arheologice.

Mai mare valoare are un cuvânt al omului smerit şi cu lucrare, pe care îl scoate cu durere din adâncurile inimii sale, decât o grămadă de cuvinte ale omului exterior, ce ies cu viteză din gura sa instruită, dar care nu mişcă sufletele, pentru că unul ca acesta este trup, iar nu limbă de foc a Sfântului Duh.

Mândria

Cel mai plin de mândrie nu este cel ce se laudă cu mândrie, ci cel ce se laudă că este foarte smerit.

Cel ce se îndreptăţeşte pe sine când greşeşte îşi mută inima sa într-un refugiu diavolesc şi va continua să greşească tot mai mult, zdrobindu-se fără folos de egoismul său, dacă nu îşi va zdrobi „eul” său. Cel ce îşi îndreptăţeşte patimile sale, încet-încet se îmbolnăveşte greu, trădându-se de tusea sa.

Cel ce nu are cunoştinţa păcătoşeniei sale şi se mândreşte suferă de două boli (duhovniceşti): râie şi chelbe. Şi oricât ar voi să-şi ascundă rănile sale şi să pară demn, mâncărimea îl va chinui, dar îl va şi trăda prin mâncărime.

Cei ce nu primesc observaţii nici de la oamenii pe care îi iubesc primesc bătăile de joc ale tuturor oamenilor care gândesc lumeşte, rămânând în cele din urmă lemne strâmbe, făcându-se singuri nefolositori duhovniceşte, precum şi scândurile care nu primesc rindeaua tâmplarului ca să devină mobilă sfârşesc la cofraje sau schele, călcându-se şi murdărindu-se până ce se vor strica şi vor sfârşi la foc.

Cel foarte mândru, dacă e mai ales şi arţăgos, nu se foloseşte de cel foarte smerit atunci când îl smereşte, ci se face de cele mai multe ori mai obraznic, deşi chiar şi diavolul dispare prin smerenie. De aceea şi harul dumnezeiesc pleacă de la cel mândru şi se duce la cel smerit.

Cel ce are idee mare despre sine arată că e în afară de sine (nebun), deoarece în loc să mulţumească lui Dumnezeu pentru toate bunătăţile ce i le-a dat, Îl nedreptăţeşte, pentru că îşi însuşeşte harismele lui Dumnezeu.

Cel ce se mândreşte mereu, mereu se nedreptăţeşte pe

sine însuşi, deoarece niciodată nu va avea decolări duhovniceşti, ci mereu căderi, până ce se va zdrobi fiindcă nu are inimă înfrântă cu cuget smerit.

Cei ce nu au căderi în această lume, deşi au mândria lumii, arată că mândria lor a întrecut limitele ei (a ajuns într-un grad satanic), şi căderea s-a făcut în partea din spate a vârfului înalt (cădere luciferică).

Cel ce are mândrie multă este mai rău decât cel ce are diavol, deoarece mândria umflă mereu până se sparge deodată. În timp ce omul ce are duh necurat, pe lângă că se chinuieşte şi plăteşte (sau depune, dacă nu s-a făcut pricină el însuşi), dar se şi smereşte de nevoie în ochii oamenilor, şi în cele din urmă Dumnezeu îl sloboade, rămânându-i în inimă îndoit folos.

Mândria împiedică mult harul lui Dumnezeu, ba chiar şi gândul mândru spurcă virtuţile noastre, precum şi găinaţul atunci când cade în ouăle prăjite, face ca ele să fie aruncate, împreună cu tigaia.

Cei ce pot suporta pe cei foarte mândri, fără însă să-i linguşească, aceştia sunt cei mai smeriţi oameni şi cei mai credincioşi drepţi, deoarece mereu vor fi nedreptăţiţi şi dispreţuiţi de cei mândri.

Mai mare recunoştinţă trebuie să arătăm celor care ne smeresc şi ne nedreptăţesc şi ne adapă cu otravă decât celor ce ne hrănesc cu cinstiri şi cu cuvinte dulci, sau cu mâncăruri şi dulciuri alese, deoarece otrăvurile sunt cele mai bune medicamente ale sufletului nostru.

Să nu cercetăm dacă ne-au amărât pe drept sau pe nedrept, din dragoste sau răutate, ori dacă am fost vinovaţi mai puţin sau deloc, ci să primim cu bucurie câştigul duhovnicesc ce ni-l lasă fiecare încercare, şi să slăvim pe Dumnezeu pentru toate, având recunoştinţa faţă de oamenii ce ne-au nedreptăţit.

Loviturile sunt absolut necesare pentru mântuirea sufletului nostru, pentru că ele distilează sufletul. Cu cât loveşte cineva mai mult hainele şi le stoarce, cu atât se curăţă mai mult, precum şi caracatiţa şi supeaua[32] prin multa lovire se înmoaie mai bine şi li se curăţă negrelile.

Dimpotrivă, răsfăţările lumeşti ale laudelor vatămă mult sufletele ce sunt bolnave duhovniceşte şi distrug pe cei virtuoşi în această viaţă deşartă (prin laude), când nu-şi ascund virtuţile lor. Laudele ar trebui să fie mai puţine decât

[32] Supea: vietate de mare din familia caracatiţelor.

virtuţile noastre, ca să ni se încline cântarul duhovnicesc spre cei drepţi în ziua Judecăţii şi să vedem faţa lui Dumnezeu.

Vai nouă când ni se face reclamă că suntem harbuji buni, iar noi pe dinăuntru suntem dovleci (vai ţie, sărmane Paisie!).

Vai şi de trei ori vai când nu luăm aminte şi dăm celorlalţi impresia că suntem sfinţi, căci prin aceasta ne osândim pe noi înşine veşnic, deoarece nimeni nu se va ruga, când vom muri, pentru odihna sufletului nostru, lucru de care vom avea nevoie, ci toţi ne vor ferici. (Din păcate nici eu n-am luat aminte nici la aceasta şi mi-am omorât sufletul; rugaţi-vă să-l odihnească Bunul Dumnezeu.)

Odihna lumească şi odihna în gândul nostru niciodată nu aduc odihnă în suflet, nici în viaţa de acum, pentru că lipseşte mângâierea dumnezeiască, nici în odihna ceea ce va să fie nu duc, ci încep să chinuiască de aici şi continuă în munca cea veşnică, cea nesuferită.

Cel ce se răneşte pentru că s-a micşorat în ochii oamenilor prin neatenţiile lui, şi nu se răneşte pentru că L-a rănit pe Hristos, mereu va fi rănit şi nemângâiat şi va cădea mereu, până ce-şi va schimba tipicul, se va smeri, şi numai atunci se va izbăvi de căderile de aici şi de cea veşnică ce îl aşteaptă.

Cel ce se bucură când este lăudat de oameni este batjocorit de draci.

În iubitorul de slavă deşartă nimeni nu va găsi roadă duhovnicească, iar dacă va găsi puţine şi acestea vor fi goale. În timp ce smeritul, având sărăcia duhovnicească, are bogăţie duhovnicească.

Oamenii lumeşti, ce se hrănesc trupeşte cu mâncăruri bogate şi sufleteşte cu cuvinte de laudă, rămân flămânzi şi goi duhovniceşte. Scaunele şi stăpânirile ce le urmăresc vor rămâne în lumea cea deşartă, iar ei vor rămâne cu visurile lor ce-i vor chinui mai mult în cealaltă viaţă, căci ele li s-au făcut pricini să se lipsească de bunurile cereşti. În timp ce aceia ce s-au nevoit duhovniceşte şi au preferat mâncarea smerită şi scăunelul smerit (în loc de fotoliu) – punându-se pe ei înşişi pe scăunel s-au judecat pe ei înşişi – vor scăpa de judecata Dreptului Judecător în ziua Judecăţii şi vor moşteni raiul ca nişte fii vrednici ai lui Dumnezeu.

Când tindem să ne îndreptăţim în această viaţă şi fugim de mustrare, aceasta dovedeşte că avem încă viu în noi gândul lumesc şi acea mâhnire atunci nu va avea deloc pocăinţă, ci complezenţă, care va otrăvi sufletul şi trupul cu

veninul ce-l picură.

Cel ce plânge pentru că a rănit pe Hristos cu păcatele lui primeşte îndată mângâierea dumnezeiască, potrivit cu măsura mâhnirii sale.

Sufletul mare şi gingaş (sensibil) nu se foloseşte de cercetarea minuţioasă a păcatelor sale, până ce se va întări duhovniceşte, pentru că vicleanul îl luptă atunci cu sensibilitatea exagerată, ca să-i creeze nelinişte. Vicleanul nu merge contra noastră, ci potrivit cu apele noastre. Adică încearcă să mărească hohotele şi mâhnirea ca să întristeze sufletul şi să-l înece cu nelinişte.

În mod firesc, femeile sunt luptate mai mult de sensibilitatea exagerată ce o lucrează vicleanul, deoarece nu sunt ajutate nici de inima lor multă, şi nici de mai puţina lor raţiune ce o au în comparaţie cu bărbaţii (care au mai multă raţiune şi bărbăţie şi mai puţină inimă).

Dacă se întâmplă ca vreo femeie să aibă puţina ei minte ascuţită în viclenie şi din fire să aibă mai multă răutate şi mai puţină dragoste, considerându-le pe acestea bărbăţie, şi de aceea se mândreşte, atunci − ferească Dumnezeu − îl poate întrece pe Papă în infailibilitate şi pe Mussolini în barbarie.

Răutatea cu mândrie e un vrăjmaş mai mare şi decât diavolul, deoarece nu numai că spurcă virtuţile şi le face nefolositoare, ci oboseşte şi trupul şi osândeşte sufletul.

Precum o gaură mică la o conservă e în stare s-o strice, deoarece primeşte aer, aşa şi numai un gând mândru dacă ne trece prin cap şi prinde atunci aer, face nefolositoare virtuţile noastre.

Egoismul de cele mai multe ori va face cele mai mari pagube duhovniceşti, pentru că el este copilul cel mai vioi şi mai fără rânduială al mândriei.

În mod firesc, dacă nu ar exista acest „eu”, şi oamenii ar folosi numai „tu, el, acela” ar exista smerenie şi dragoste şi binecuvântarea lui Dumnezeu în lume, iar oamenii atunci ar trăi pe pământ ca în rai.

Bunul Dumnezeu să dea această binecuvântare făpturilor Sale. Amin.

Ispitele

Încercările pe care le îngăduie Dumnezeu sunt potrivite cu puterea noastră de a răbda dar, din păcate, de multe ori se adaugă şi batjocurile şi indiscreţiile oamenilor nemilostivi, şi atunci ne îndoim. Vântul puternic de obicei rupe copacii sensibili şi dezrădăcinează pe cei ce nu au rădăcini adânci.

Iar celor ce au rădăcini adânci le ajută să înainteze şi să se înrădăcineze încă mai adânc.

Bunului Dumnezeu însă nu Îi place modul sălbatic şi nemilostiv care pe unii îi dezrădăcinează şi pe alţii îi rupe, ci a ne comporta în mod milostiv, precum şi Dumnezeu este milostiv, şi a ajuta pe semenii noştri cu dragoste şi compătimire, deoarece oamenii nu sunt copaci, ci chipuri ale lui Dumnezeu.

Fireşte, nimeni nu poate vătăma sufletul omului, decât numai el însuşi.

În încercările pe care le îngăduie Dumnezeu, fiecare este probat şi îşi descoperă singur starea lui duhovnicească, nevoindu-se să se smerească, spre a fi răsplătit cu har de către Dumnezeu atunci când în chip smerit le primeşte cu bucurie ca medicamente pentru sufletul său, şi cu răbdare Îl slăveşte şi Îi mulţumeşte lui Dumnezeu. Bine este nouă că îngăduie Bunul Dumnezeu să fim încercaţi, pentru că altfel am fi avut patimi ascunse şi pretenţii nesăbuite în ziua Judecăţii. Căci dacă le-ar fi trecut cu vederea pe acestea şi ne-ar fi luat în rai aşa cum suntem, am fi creat şi acolo probleme. De aceea îngăduie aici ispitele, ca să ne cureţe de praf, să se purifice sufletul nostru cu întristările şi plânsetele, ca să fim nevoiţi să scăpăm la Dumnezeu şi să ne aflăm mântuirea.

Oamenii depărtaţi de Dumnezeu sunt cei mai nefericiţi din lume şi în viaţa aceasta, şi în cea viitoare, cea veşnică. Iar mai nefericiţi şi decât aceşti oameni sunt diavolii, care s-au depărtat de Dumnezeu mai înainte cu mii de ani şi continuă să se îndepărteze prin mândria şi răutatea lor şi să rămână nepocăiţi.

Mai fericiţi însă decât toţi oamenii sunt cei ce au arătat mare pocăinţă cu durere şi înfrângere lăuntrică, în acest fel biruind pe vrăjmaşul cel mai dur; şi smerindu-şi şi trupul lor cel fără de rânduială prin asceză − l-au supus duhului −, pricinuiesc mare bucurie în cer prin pocăinţa lor (prin întoarcerea lor la Dumnezeu).

Când păcatul se învecheşte în om, diavolul în mod firesc dobândeşte mai multe drepturi, şi ca să plece va trebui să stricăm casa cea veche şi să o zidim pe cea nouă.

Cei ce din naştere au diavol în ei au plată foarte mare când nu cârtesc până ce se vor elibera prin harul lui Dumnezeu. Iar cei ce ei înşişi s-au făcut pricină va trebui ca şi ei înşişi să se nevoiască.

Cei care s-au născut cu multe patimi moştenite şi s-au

nevoit să le taie, dobândind şi virtuţi, sunt mai de lăudat decât copiii care au aflat datorii de la părinţi şi le-au plătit şi au dobândit şi mare avere.

În această viaţă nu trebuie să ne neliniştim pentru nedreptăţile ce ni le fac fie oamenii, fie dracii, deoarece acestea nu neliniştesc nici pe Dumnezeu, căci El scrie aceste nedreptăţi în casieria Sa cea cerească, unde le păzeşte spre a ne da dobândă.

Cel ce priveşte la dreptatea omenească este fără de minte, şi mai fără de minte este cel ce nu uită nedreptăţile ce i le-au făcut alţii şi binele ce l-a făcut el altora.

Mai multă recunoştinţă trebuie să datorăm acelora care s-au purtat urât cu noi decât acelora care se poartă mereu cu recunoştinţă faţă de noi şi ne răsplătesc în această viaţă deşartă.

De asemenea, mai mare binecuvântare decât toate este atunci când ne clevetesc pe nedrept şi primim aceasta cu tăcere şi blândeţe.

În mod firesc, cei care sunt aproape de Dumnezeu niciodată nu clevetesc, deoarece nu au răutate, ci numai bunătate, şi orice rău este aruncat asupra acestor oameni sfinţiţi se sfinţeşte (răul acela), iar ei simt o bucurie mare şi ascunsă.

Iar oamenii depărtaţi de Dumnezeu mereu sunt lipsiţi de mângâiere şi se chinuiesc îndoit, deoarece cel ce nu crede în Dumnezeu şi în viaţa ce va să fie, pe lângă faptul că rămâne fără mângâiere, îşi osândeşte şi sufletul său veşnic. Oamenii care nu cred în Dumnezeu, sau cred puţin în El şi mult în „eul" lor, aduc catastrofe în lume, dar nu izbutesc în planul lor diavolesc. Iar asta deoarece deşi aceşti oameni răi apucă să se concentreze, ei sunt despărţiţi îndată de dracii cei răi prin mâncătoria dintre ei, pentru că diavolul care îi concentrează nu are dragoste ca să-i unească, nici smerenie, ca să se rabde unul pe altul, şi nici răbdare, şi astfel se destramă răul înainte de a face marele rău.

Din păcate, duhul lumesc mereu ascute mintea în viclenie, şi cel ce nedreptăţeşte pe semenul său consideră asta izbândă şi ia desigur şi titlul: „Acesta e diavol; toate le reuşeşte", în timp ce lăuntric suferă de mustrarea conştiinţei (micul iad).

Nu există foc mai mare ca arderea lăuntrică a sufletului de către conştiinţă, care îl chinuie şi-l roade mereu încă din această viaţă ca un cariu, iar în cealaltă, cea veşnică, în mod firesc îl va roade şi mai mult viermele cel neadormit, dacă

omul nu se pocăieşte în această viaţă şi nu întoarce nedreptăţile făcute semenilor lui, fie numai şi cu buna sa intenţie, în cazul că nu poate în alt fel.

Omul nepocăit este cel mai fără de minte din lume, deoarece pe lângă că se chinuieşte de o necontenită nelinişte, pentru că nu se pocăieşte ca să scape din acest mic iad, care-l va duce în cel mai rău, se lipseşte şi de bucuriile paradisiace de pe pământ, care vor fi într-o mult mai mare măsură în rai, alături de Dumnezeu.

Nu există mai mare bucurie în lume ca dragostea de Dumnezeu, care, dimpreună cu afecţiunea Sa dumnezeiască, se dă din belşug fiilor Lui cei iubitori încă din această viaţă; ea numai se trăieşte şi nu se poate exprima. Cu cât mai mult nu va fi acea dragoste mai mare, pe care ne-o păstrează în rai şi nu ne-o dă acum, pentru că n-am putea-o cuprinde în inima noastră de lut!

Sfinţenia

Din focurile ispitelor, Sfinţii au dobândit Sfinţenia şi experienţa duhovnicească, pe care ni le-au lăsat nouă, cei de după ei, ca să ne apărăm de vicleniile ucigaşului de oameni.

În războaiele mari pe care Sfinţii le-au dat împotriva patimilor, ieşind biruitori, ei au primit cununile biruinţei de la Hristos, împreună cu har îmbelşugat, de aceea şi acum ne ajută din cer cu mijlocirile lor, pentru care le datorăm multă recunoştinţă şi evlavie.

Cel ce cinsteşte pe sfinţi fără îndoială cinsteşte cu mult mai mult pe Maica Domnului; de asemenea, cel ce cinsteşte mult pe Maica Domnului în mod firesc cinsteşte mai mult pe Sfânta Treime.

Sfinţii nu iau în nume de rău, ca oamenii, dacă cinstim mai mult un sfânt mai mic decât pe unul mai mare, pentru că sunt sfinţi şi nu au micimile omeneşti. Sfinţii au în mod firesc sfinţenia omenească, şi nu desăvârşirea dumnezeiască, care este Hristos. De aceea nu trebuie să ne smintim când vedem vreo mică nedesăvârşire printre virtuţile Sfinţilor. Nici iarăşi să luăm ca pildă o nedesăvârşire ce au avut-o la începutul drumului duhovnicesc şi să ne îndreptăţim neputinţele noastre, deoarece la începutul instruirii lor duhovniceşti Dumnezeu a lucrat luându-le pentru puţin harul Său ca să-şi cunoască neputinţa lor omenească, să se smerească, ca apoi să primească har îndoit, şi astfel să avem şi noi pilde de urmat.

Dar de unde ştim dacă cele mai multe din neputinţele ce

le arătau Sfinţii nu erau prefăcute, pentru ca să-şi ascundă sfinţenia lor? Aceasta deoarece dacă Sfinţii şi-ar fi vândut sfinţenia nu ar mai fi avut sfinţenie şi în mod firesc nu ar mai fi fost Sfinţi.

De aceea trebuie să-i avem la mare evlavie şi să înţelegem că datorăm multă recunoştinţă chiar şi Sfinţilor necunoscuţi, care ne ajută în tăcere cu mijlocirile lor şi cu pilda tăcută a marii lor smerenii, care s-au rugat lui Dumnezeu cu insistenţă − aşa îmi spune gândul − să rămână necunoscuţi, ca să nu fie cinstiţi de oameni şi să continue a-i ajuta pe oameni în acelaşi chip, „în ascuns”[33].

Sfinţii s-au nevoit, firește, fiecare în felul său, duhovniceşte, şi ne ajută acum iarăşi fiecare în felul său sfânt, vorbind fiecărui suflet în limba ce o vorbeşte şi o poate înţelege, ca să se folosească.

Toţi Sfinţii s-au nevoit pentru dragostea lui Hristos. Sfinţii Mucenici şi-au vărsat sângele lor, Cuvioşii Părinţi şi-au vărsat sudoarea şi lacrimile, au făcut experienţe duhovniceşti cu ei înşişi ca nişte buni botanologi, s-au amărât pe ei înşişi din dragoste şi pentru chipul lui Dumnezeu, şi şi-au lăsat reţetele lor duhovniceşti, ca prin ele să prevenim răul sau să ne tămăduim o eventuală boală duhovnicească de mai înainte, să dobândim sănătate şi, dacă cuprinşi de mărime de suflet vrem să-i imităm în nevoinţe, chiar să ne şi sfinţim.

Fireşte, nu se compară toate nevoinţele cuvioşilor: posturile, privegherile etc., nici chinurile tuturor sfinţilor mucenici cu Patima Domnului nostru, deoarece pe toţi i-a ajutat Hristos şi durerile lor li s-au îndulcit de marea Lui dragoste şi astfel cuţitul călăului l-au simţit pe gâtul lor mai dulce chiar decât arcuşul viorii, în timp ce pentru Sine Hristos n-a folosit deloc puterea Sa dumnezeiască şi a suferit multă durere în trupul Său gingaş, din dragostea Sa cea multă pentru zidirea Sa, pe care dragoste dacă ar simţi-o omul numai atunci ar deveni om adevărat şi interiorizat. Iar fără ea este mai nesimţitor şi decât zidirile lui Dumnezeu, precum soarele a simţit Patima Domnului şi s-a întunecat, nesuferind s-o vadă; pământul şi el s-a cutremurat când a văzut-o; pietrele şi ele s-au despicat, mormintele şi ele au simţit-o atât de puternic, încât s-au deşteptat din ele mulţi adormiţi de demult şi i-au scos afară să protesteze împotriva acelei purtări nemulţumitoare a oamenilor faţă de Binefăcătorul şi Izbăvitorul lor, Dumnezeu.

[33] Mt. 6, 4.

De aceea, pentru că n-am adus nimic lui Hristos, cel puţin să nu-L omorâm, ci să-I afierosim recunoştinţa noastră şi cu evlavie multă să prăznuim Patima Lui cea Sfântă. De asemenea şi pe Sfinţii noştri, care şi-au vărsat fie sângele, fie sudoarea şi lacrimile pentru dragostea lui Hristos, să-i prăznuim cu evlavie, ca să ne ajutăm pe noi înşine. Când auzim Sinaxarul lor: „În această zi pomenirea Sfântului...” să stăm în picioare cu evlavie, ca şi ostaşii în poziţie de drepţi, când se citesc numele fraţilor lor eroi căzuţi.

Discernământul

Nevoinţa şi dreapta socoteală, împreunate cu smerenia şi cu dragostea sfinţesc pe om foarte repede şi cu mai puţină osteneală trupească.

Cu cât înaintează cineva în viaţa duhovnicească cercetându-se pe sine însuşi, cu atât mai mult i se deschid ochii sufletului său şi deosebeşte mai bine greşelile sale şi multele faceri de bine ale lui Dumnezeu; în felul acesta omul se smereşte şi se zdrobeşte lăuntric, atrăgând în mod firesc harul lui Dumnezeu, iluminarea dumnezeiască, prin venirea cărora omul dobândeşte mai multă dreaptă socoteală.

Pe cel foarte sensibil şi mare la suflet Dumnezeu nu-l ajută să-şi cunoască nici păcătoşenia sa, nici multele faceri de bine ale lui Dumnezeu, ca să nu deznădăjduiască, ci cu cât înaintează şi se întăreşte îi descoperă acestea. Iarăşi, nici pe omul care are mândrie nu îl ajută să-şi taie patimile, ca să nu devină mai mândru. Când se va scârbi omul de sine însuşi din pricina căderilor continue şi-şi va cunoaşte slăbiciunea sa şi se va smeri, atunci se apropie harul lui Dumnezeu de el şi îl ajută să urce treptele duhovniceşti din două-n două.

De aceea nu trebuie să cântărim sfinţenia semenilor noştri cu cântar omenesc, deoarece numai Dumnezeu cunoaşte adâncurile oamenilor, ca ştiutor al inimilor.

Ceea ce va mişca mai mult pe Dumnezeu în ziua Judecăţii va fi lucrarea ce a făcut-o fiecare din noi pentru omorârea omului său celui vechi.

Mai mare valoare are unul ce a dobândit virtuţi prin nevoinţă decât cel ce s-a născut cu virtuţi fireşti şi care va trebui să le dubleze ca să audă: „Bine, slugă bună...”

În mod firesc toţi oamenii au puţin discernământ dar, din păcate, cei mai mulţi dintre noi nu îl folosim pentru noi înşine, ci pentru semenii noştri (ca să nu... discernem cele ce ne privesc) şi îl spurcăm cu judecata şi osândirea şi dorinţa de îndreptare a altora. În timp ce ar trebui să avem dorinţă

numai pentru noi, cei care nu ne hotărâm să ne nevoim „la cald”, să ne tăiem patimile, să ne eliberăm sufletul nostru ca să zboare la Dumnezeu.

Cei ce nu se hotărăsc să înceapă nevoinţa cu mărime de suflet, ci îşi rostogolesc viaţa lor spre pierdere de timp, mereu sunt ameţiţi şi bolnavi sufleteşte şi trupeşte, în cele din urmă făcând nefolositoare şi harismele pe care li le-a dat Dumnezeu, fapt pentru care li se va cere răspuns.

Omul inteligent şi cu discernământ pune în valoare nu numai harismele pe care i le-a dat Bunul Dumnezeu şi facerile de bine ale oamenilor pentru sporirea sa duhovnicească, ci şi nedreptăţile, dispreţuirile etc. semenilor lui, pe care le atribuie răutăţii ucigaşului de oameni, de care îi pare rău pentru halul înfricoşător în care a ajuns, precum îi pare rău şi pentru halul în care a ajuns sufletul său şi cere mila lui Dumnezeu.

Prihănirea de sine cu judecarea de sine ajută mult la curăţirea solzilor de pe ochii sufletului nostru, pentru a vedea curat.

Cei sensibili vor trebui să fie foarte atenţi la prihănirea de sine, pentru că vicleanul încearcă să-i aducă la deznădejde (prin sensibilitate exagerată). Prihănirea de sine va trebui să fie însoţită totdeauna de nădejdea în Dumnezeu. În cazul acesta, dacă cineva simte nelinişte va trebui să înţeleagă că aghiuţă şi-a băgat coada sa.

Când cineva suferă mult pentru păcătoşenia sa sau pentru nemulţumirea sa faţă de Dumnezeu, dar nădăjduieşte mult în Dumnezeu, mult va fi şi mângâiat de Dumnezeu. Nu trebuie să deznădăjduim atunci când ne nevoim, dar nu vedem nicio sporire, ci o continuă stare pe loc. Noi, toţi oamenii, cu puterile noastre omeneşti, nu facem nimic, cu toate că unul face mai mult iar altul mai puţin. Dar văzând Hristos mica noastră încercare omenească, pune la început o monedă analogă (cu încercarea), şi astfel nimicurile noastre capătă valoare şi vedem puţină sporire. De aceea nu trebuie să deznădăjduim, ci să nădăjduim în Dumnezeu.

Numai pentru „eul” nostru trebuie să deznădăjduim şi să încercăm, pe cât putem, să-l zdrobim repede, înainte de a ne zdrobi el pe noi. Cei ce se nevoiesc în mod egoist, cu posturi, privegheri etc., se chinuiesc fără folos duhovnicesc, deoarece bat aerul, şi nu pe draci. În loc să izgonească ispitele, primesc mai multe şi, prin urmare, întâlnesc multă greutate în nevoinţa lor (simt că se îneacă de nelinişte). În timp ce la acei care se nevoiesc mult, cu multă smerenie şi multă nădejde în

Dumnezeu, inima lor se bucură şi sufletul lor se întraripează.

Fiecare faptă şi fiecare virtute a noastră are nevoie de smerenie, dragoste şi discernământ, discernământ care este sarea virtuţilor. De aceea şi Hristos ne spune în Evanghelie: „Orice jertfa va fi sărată cu sare.”[34]

E mai de preferat să mănânce cineva de două ori pe zi câte puţin şi să aibă mai multă smerenie şi stomac mai uşor, decât să mănânce „o dată pe zi” şi să-şi umfle atât stomacul, cât şi capul cu multă mândrie.

Discernământul ajută mult la câştigarea liniştii lăuntrice a sufletului, care contribuie mult la asceză, deoarece hrăneşte sufletul şi trupul cu puteri mai mari decât cele rezultate din hrana materială. Iar când nu există linişte lăuntrică şi cele mai bune mâncăruri sunt otrăvite din multul venin ce picură mereu, vătămând omul şi sufleteşte, şi trupeşte.

Cei ce sunt hrăniţi de dragostea lui Dumnezeu de multe ori neglijează hrana materială sau, atunci când mănâncă, nu simt că mănâncă, deoarece şi atunci Îl simt pe Dumnezeu cu tărie şi se hrănesc din binecuvântarea cea dulce a dragostei Sale.

Pofta pentru mâncăruri bune este momeala celui viclean şi cel care nu le taie se prinde în cârligul vrăjmaşului şi după aceea se prăjeşte în propria sa grăsime de trupul său aprins. Dimpotrivă, pofta pentru hrană duhovnicească taie inima de la cele pământeşti şi urcă sufletul în ceruri, gustând din hrana îngerilor.

Pe cei ce nu-şi înfrânează inima lor de la dorinţele materiale, nu de la cele absolut necesare − aici nici nu încape cuvânt pentru dorinţele trupeşti − şi nu-şi adună mintea lor în inimă, ca să le dea împreunate lui Dumnezeu, ci le lasă nestăpânite, îndoită nefericire îi aşteaptă.

Când lipseşte trezvia lipseşte şi mintea din cap (este furată de aghiuţă), şi atunci noi rămânem numai cu trupul, fără minte, ca buştenii. Iar când mai târziu ne adunăm mintea, ea este greu încărcată de gunoaie pe care vicleanul le foloseşte ca surcele ca să ne aprindă foc în buştean (trup), iar atunci el ne batjocoreşte şi saltă, bucurându-se cu răutate. Ca să nu ni se răspândească mintea trebuie s-o obişnuim să sugă numele cel dulce al lui Iisus înlăuntrul inimii noastre, pentru ca să adunăm sporire duhovnicească. Pentru că atunci când lipseşte mintea este ca şi cum ar lipsi stăpânul casei şi atunci se risipeşte casa.

[34] Mc. 9, 49.

Dacă nu avem mintea adunată în timpul studiului duhovnicesc, nu ne folosim nicidecum, ci doar pierdem timpul şi ne obosim fără rost, pentru că nimic nu vom putea ţine minte, asemenea tipografului care, avându-şi mintea aiurea, nu pune cerneală în tiparniţă, făcând ca maşinile să lucreze în aer, netipărind nimic.

Cei care îşi au mintea adunată când citesc, dar se mulţumesc numai cu cititul, fără să pună nimic în practică în vederea sporirii lor duhovniceşti, se aseamănă cu agricultorii aceia care se îngreuiază să pună mâna pe plug, ci stând la umbră deasă citesc mereu cărţi despre agricultură şi învaţă multe lucruri teoretice, dar rămân nelucrători şi nefericiţi.

Femeile se odihnesc şi ele mult prin lectură şi se pot folosi mai mult decât bărbaţii, deoarece le lipseşte raţiunea multă, având mai multă credinţă dar, din păcate, puţine sunt acele care se folosesc şi sporesc, pentru că cele mai multe atunci când se cercetează pe ele însele le apucă boceala şi continuă boceala şi cercetările microbiologice duhovniceşti, fără să înceapă să-şi taie mai întâi patimile cele groase şi apoi pe cele mici, care şi singure dispar încet-încet cu harul lui Dumnezeu.

Deşi cele mai multe dintre femei au predispoziţii pentru viaţa duhovnicească, totuşi au o mică sporire. Ele au mai puţină raţiune, dar asta nu numai că nu vatămă, ci foloseşte în problema credinţei, în timp ce bărbaţii, cu raţiunea lor, îşi clatină credinţa. Femeile au de asemenea şi dragoste în firea lor şi îşi pot dărui inima lor lui Dumnezeu, în timp ce bărbaţii au nevoie de a fi lucraţi, pentru ca inima lor să înceapă a lucra pentru Dumnezeu. De altfel, omul nu se deosebeşte de o statuie de piatră atunci când nu-i lucrează inima.

Prin urmare, toţi avem predispoziţii duhovniceşti, fie bărbaţi, fie femei, şi nu avem scuze, numai să vrem să punem în valoare posibilităţile analoge ce ni le-a hărăzit Dumnezeu, astfel ca să ajungem în rai lângă El, ca să Se bucure şi să ne bucurăm şi noi ca fii ai Lui.

Aşa cum Bunul Dumnezeu Se poartă mereu cu noi cu dragoste şi bunătate şi ne cheamă în rai, aşa şi noi nu trebuie să ne purtăm în mod barbar cu semenii noştri şi să ne odihnim la gândul că trimitem suflete în rai cu felul nostru aspru de a fi.

Cel ce se poartă barbar, chipurile deoarece astfel foloseşte duhovniceşte sufletele, este mai rău decât Diocleţian, pentru că acela a fost idolatru, şi nu creştin.

Hristos nu ne recomandă să omorâm oameni prin

comportamentul nostru barbar, ca astfel să trimitem suflete în rai, ci să ajutăm pe semenii noştri ca să mergem cu toţii în rai. În mod firesc, cei ce suferă martiriu de la creştini au mai mare plată şi decât mucenicii, dacă suferă cu bucurie şi nu judecă pe cei ce îi chinuiesc, ci le sunt recunoscători pentru răscumpărarea păcatelor lor sau pentru răsplata de care îi învrednicesc − dacă n-au fost vinovaţi în viaţa lor − şi pentru cununa ce o vor lua de la Hristos prin mijlocirea lor.

Omul pătimaş când mustră pe cel egoist este ca şi cum ar lovi tunul în piatră de amnar şi ar scoate foc. Iar dacă cel fără discernământ îl mustră pe cel sensibil mult îl răneşte. Aceasta ar fi ca şi cum un om sălbatic ar lua o perie de sârmă groasă şi ar curăţa o mică urdoare de la ochiul unui prunc.

Tot astfel cel ce predică în mod egoist şi cu tulburare (din patimile sale) cuvântul lui Dumnezeu se aseamănă cu ariciul care duce boabe de struguri în ţepii lui ca să-şi hrănească puii săi însă, mişcându-se mai nervos, mai mult îşi răneşte puii săi − mai ales când sunt sensibili − decât îi hrăneşte.

Cei ce au mult discernământ au o nobilă dragoste şi smerenie şi chiar adevărul amar îl îndulcesc prin bunătatea lor, spunându-l cu multă simplitate şi folosind astfel mai mult decât prin cuvinte dulci, precum medicamentele amare folosesc mai mult decât siropurile dulci.

Dragostea lăuntrică descoperă pe cel ce o are, deoarece îndulceşte chiar şi pe întreg omul dinafară şi îl înfrumuseţează cu harul dumnezeiesc, care nu se poate ascunde, deoarece iradiază.

Îngerul întotdeauna împarte ca un înger ceea ce are, bucurie şi veselie cerească, în timp ce diavolul ce se camuflează în înger împrăştie tulburare (ceea ce are) sau irită puţin inima în mod trupesc, ca să înşele sufletul cu plăcerea trupească, ca şi cum aceasta ar fi, chipurile, duhovnicească, dumnezeiască.

Omul smerit, chiar şi fără experienţă de ar fi, distinge pe îngerul lui Dumnezeu de diavol pentru că are curăţie duhovnicească şi se înrudeşte cu îngerul. În timp ce acel egoist şi trupesc, pe lângă că este înşelat repede de cel viclean, dar transmite şi el viclenia şi senzualitatea sa, vătămând sufletele bolnăvicioase cu microbii săi duhovniceşti.

Omul lui Dumnezeu cel harismatic transmite harul dumnezeiesc şi preface pe oamenii trupeşti, eliberându-i din robia patimilor şi, apropiindu-i în felul acesta de Dumnezeu, ei se mântuiesc.

Cei ce se îndepărtează de Hristos se lipsesc de iluminarea dumnezeiască, pentru că lasă expunerea la soare şi, ca nişte neghiobi, merg acolo unde nu este soare, fiind, prin urmare, răciţi şi bolnavi duhovniceşte. Deşi toţi am fost înzestraţi de Dumnezeu cu harismele respective, cu toate acestea nu le folosim spre mântuirea sufletului nostru şi cea a semenilor noştri, ci, de cele mai multe ori, cei mai mulţi le folosim spre răul nostru şi al celorlalţi.

Dacă cel blând sau cel nepătimaş din fire este ajutat şi de caracterul său pentru sporirea sa duhovnicească, cel aprins sau mânios se ajută de două ori de puterea caracterului său, ca să o folosească atât împotriva patimilor sale, cât şi a celui viclean.

Cei ce n-au luat aminte la viaţa lor lumească şi au dobândit obişnuinţe rele să primească acum fără să cârtească războiul vicleanului, fără să primească pofte rele şi astfel, nevoindu-se, se vor curăţa şi vor veni la măsura oamenilor nevinovaţi care n-au cunoscut nici păcate mari, nici n-au dobândit obişnuinţe rele şi nici nu duc un război mare.

Avem nevoie de multă luare-aminte ca să nu primim deloc telefoanele viclene ale vrăjmaşului (gânduri rele), ca să nu întinăm „Biserica Sfântului Duh”[35], căci atunci ne părăseşte harul lui Dumnezeu şi ne întunecăm.

Omul care ia aminte la curăţia sa duhovnicească şi o păzeşte păstrează şi harul dumnezeiesc şi vede totdeauna curat, şi pe cele necurate le face bune în atelierul său duhovnicesc cel bun; hârtiile cele nefolositoare le face şerveţele curate, coli, caiete etc. Obiectele sparte de bronz le face sfeşnice, iar aurul sfinte potire. Şi iarăşi, dimpotrivă, omul ce primeşte viclenia şi gândeşte în mod viclean şi pe cele bune le preface în rele, precum fabrica ce face material de război, făcând din aur gloanţe şi proiectile de tun, deoarece aşa au fost alcătuite maşinăriile ei.

De aceea, să nu îngăduim deloc gândul cel rău şi să lucrăm numai cele bune, dacă voim ca fabrica cea rea a inimii noastre să se transforme în bună.

Nu trebuie, firește, să se nevoiască nimeni cu scolasticitatea bolnăvicioasă, ca să nu se înece apoi în nelinişte (luptându-se cu gândurile), ci să-şi simplifice nevoinţa sa nădăjduind în Hristos, iar nu în el însuşi. Hristos este dragoste, bunătate şi mângâiere şi niciodată nu îneacă, ci are oxigen duhovnicesc din belşug, mângâierea

[35] I Cor. 6, 19.

dumnezeiască. Altceva este lucrarea duhovnicească subţire şi altceva este scolasticitatea bolnăvicioasă, care înecă în nelinişte lăuntrică (din pricina silirii exterioare fără discernământ) şi vatămă capul cu durerea de cap.

Cu scolasticitate nici asupra celorlalţi nu trebuie să insistăm, ca să nu ne doară capul presându-i, fie spunându-le de multe ori adevărul, dacă aceia nu cunosc adevărul, ci numai minciuni. (Aceasta ar fi ca şi cum ar încorda cineva ceasurile cu arcurile sărite de pe axe.) Dar şi celor care cunosc adevărul, dar îl fac al lor, prin modul lor propriu de cugetare, spre a-şi susţine ideile lor, mai bine e să-i evităm, ca să nu ne ostenim în zadar şi a irosi marile adevăruri, deoarece atunci când peretele e zidit cu pământ nu prinde tencuială de var, ci de pământ cu paie.

Cei ce au o stare de mânie şi de tulburare şi forţează situaţiile ca să aducă, chipurile, bunătate şi linişte sufletească în lume, seamănă cu vântul puternic şi mânios care loveşte şi ameninţă marea cu valurile înspumate pe care le ridică aparent spre a o linişti, dar astfel afundă corăbiile şi în larg, şi în port.

Să nu dorim să liniştim, chipurile, pe alţii, dacă noi înşine nu avem liniştea lăuntrică a sufletului. Nici să aşteptăm liniştea interioară de la duhovnicul nostru dacă nu ne vom împăca mai întâi lăuntric cu omul pe care l-am rănit sau nedreptăţit, dacă există posibilitatea să-l aflăm. Nici să folosim îndreptăţiri în mărturisirea noastră, pentru că acestea vor deveni îngreuieri pentru conştiinţa noastră.

Pe cel foarte smerit şi sensibil nu trebuie să-l mustrăm cu asprime, deoarece se poate încărca cu mai multă greutate decât a greşit şi e în primejdie să se îndoaie.

Pe cel egoist şi încăpăţânat nu trebuie să insistăm să-l smerim cu cuvinte, ci prin rugăciune şi smerenie, pentru că dacă insistăm şi acela se va înspuma, şi noi ne vom obosi, vom transpira şi ne vom mâhni.

Comportamentul fără discernământ de cele mai multe ori pricinuieşte mai mare rău decât comportamentul celor foarte nebuni, care sparg capete, deoarece cei fără discernământ cu cuvintele lor tăioase rănesc inimi sensibile şi de multe ori le rănesc de moarte (duc sufletele la deznădejde).

Precum iarăşi foarte rău face şi nobleţea lumească care se preface, pentru că te poţi înşela, îţi deschide inima şi în cele din urmă îţi spulberă evlavia în omul lumesc, care nu ştie ce înseamnă evlavia. (Ca şi cum ar da cineva lire de aur celui

care cunoaşte numai drahmele de bronz.)

Nici să nu pierdem vremea noastră fără scop, dojenind duhovniceşte pe oamenii care se odihnesc în discuţii lumeşti şi rostesc moduri de exprimare egoiste.

Cu oamenii cunoscuţi e bine să luăm aminte în discuţii, căci dacă nu există un subiect comun de discuţie se începe duhovniceşte şi se sfârşeşte în bârfă femeiască. Şi nu numai că pierdem vremea, ci pierdem şi sufletul nostru cu judecata, deşi nu avem dreptul să judecăm pe nimeni, nici oameni, nici situaţii, ci, dacă putem, să ajutăm într-o situaţie după discuţia noastră îndurerată. Nici pe morţi nu trebuie să-i osândim, deoarece sufletele tuturor oamenilor sunt, din fericire, în mâinile lui Dumnezeu; astfel procedând, cred că vom afla mila.

Ceea ce se impune fiecărui ortodox este să pună neliniştea cea bună şi în heterodocşi, adică să înţeleagă că se află în înşelare, ca să nu se odihnească în mod fals în gândul lor şi să se lipsească şi în această viaţă de binecuvântările cele bogate ale Ortodoxiei, iar în cealaltă să se lipsească de binecuvântări încă mai multe şi veşnice, cele ale lui Dumnezeu.

Acela pe care trebuie să-l judecăm cu asprime, şi avem tot dreptul, este pe noi înşine. Dacă nu ne vom pedepsi noi pe noi înşine în viaţa aceasta pentru greşelile ce le-am făcut şi dacă nu vom tăia şi relele noastre dorinţe, ele ne vor chinui veşnic.

Prin urmare, nu ne este absolut necesar să ştim când va fi a Doua Venire a Domnului, deoarece atunci când moare cineva se judecă potrivit cu starea în care l-a găsit moartea.

Bunul Dumnezeu să ne dea pocăinţă, ca să moştenim raiul ca nişte fii ai Săi, rai pe care ni l-a pregătit ca un Părinte iubitor de fii. Amin.

EPISTOLA a III- a

„Plante duhovniceşti”

Chilia Cinstitei Cruci, 13.01.1971

Surorilor în Hristos, binecuvântaţi!

Cu mai multe zile în urmă am primit scrisorile voastre şi m-am gândit să vă trimit puţine plante duhovniceşti. Fireşte, personale nu am avut, însă în Grădina Maicii Domnului sunt destule. Le am de la un monah lucrător, nu foarte cunoscut mie, dar care a folosit mult sufletul meu, pe care le şi citez ca să înţelegeţi mai bine ce fel de plante a prescris pentru fiecare patimă. Poate că nu vă fac trebuinţă acum, dar e bine să se afle, pentru că oameni suntem. Sunt încă şi aceste coli străine, cu care împachetez aceste plante străine.

Deoarece cea mai mare boală e mândria, care ne-a tras din rai pe pământ şi de pe pământ încearcă să ne ducă în iad, încep de la ea.

* *

L-a întrebat oarecine:

− Cum este cu putinţă, Părinte, să nu mă mândresc, când văd că-mi vin gânduri înţelepte şi mă admiră colegii mei?

A răspuns:

− Cele ce ne vin în creier de sus, frate, sunt de la Dumnezeu. Cele ce le scoate creierul nostru pe nas sunt ale noastre.

A fost întrebat de un altul:

− De ce, atunci când mă rog ca să mă slobod de vreo patimă sau pentru vreun cunoscut al meu, câteodată mă aude Dumnezeu, iar alteori nu, deşi mă ostenesc în rugăciune?

A răspuns:

− Dumnezeu cercetează mai mult câtă smerenie avem, iar nu câtă osteneală depunem. Dacă avem mândrie, care

aduce şi căderile, iar noi ne rugăm să ne tămăduiască căderile, şi ne aude Dumnezeu, şi ni le tămăduieşte, ce folos? De aceea Bunul Dumnezeu nu ne aude, căci poate multele căderi ne sunt de folos, ca să ne smerim. De aceea, când nu ne tămăduieşte patima, trebuie să înţelegem că există mândrie şi va trebui să-L rugăm să ne tămăduiască de aceasta, iar toate celelalte pleacă singure atunci.

* *

A fost întrebat odată de un monah:

− Când eram în lume, Părinte, eram mai bun; acum, de când am venit la mănăstire, de ce sunt mai rău?

A răspuns:

− Acesta e adevărul, frate, deoarece în lume te comparai cu mirenii; în mănăstire te compari cu sfinţii.

A fost întrebat altădată:

− Ce să fac, Părinte, căci pizmuiesc şi de multe ori mă bucur când fraţii mai sporiţi fac greşeli?

A răspuns:

− Să spui: „Dumnezeule, Te rog să-i ajuţi pe fraţi, ca fiecare să ajungă la măsura sfântului al cărui nume îl poartă, iar pe mine să ajung la măsura fraţilor.” Fă aşa şi vei vedea lucrarea lui Dumnezeu.

* *

A fost întrebat odată de un frate:

− Vreau să plec din mănăstire pentru că nu mă odihnesc. Oare bine fac?

A răspuns Bătrânul:

− Eşti monah?

− Nu, Părinte, frate începător.

− Fireşte, poţi pleca. Dar spune-mi, frate, cât timp ai fost încercat?

− Cam trei ani.

− Dacă te gândeşti la cele mai dinăuntru ale pustiei, cred că e prea devreme. Dacă cugeţi pentru cele mai dinăuntru ale lumii, cred că e prea târziu, deoarece toţi cei ce te-au văzut cu rasa timp de trei ani au impresia că eşti monah, iar după aceea vor crede că te-ai lepădat de călugărie şi vei sminti multe suflete.

− De ce îmi vin aceste gânduri pentru lume?

− Deoarece ai uitat foarte repede ce ai tras ca să te eliberezi de lume. Dacă le-ai fi ţinut minte, ai fi încetat să-ţi aduci aminte de lume, iar mintea ta s-ar agăţa de ceruri.

* *

A fost întrebat de un monah foarte sporit:

− Părinte, mintea mea se mişcă singură în rugăciune nu numai ziua, ci chiar şi când doarme. De multe ori mă trezesc şi, într-adevăr, continuă fără întrerupere şi cealaltă rămăşiţă a rugăciunii. Nu cumva e o înşelare?

A răspuns:

− Înşelare nu e, frate, dar nici al tău nu e. E darul lui Dumnezeu şi va trebui să-I mulţumeşti, dar şi să-L rogi să îl dea şi altora care sunt mai buni ca tine. Să spui lui Dumnezeu: „Dumnezeul meu, dacă astăzi nu Te-ai îngreţoşat de mine şi mi-ai dat darul Tău cel dumnezeiesc, va trebui să-L dai tuturor făpturilor Tale care sunt cu mult mai bune decât mine.”

* *

A fost întrebat altădată de altul:

− Când priveghez mult, atunci îmi vin multe gânduri rele şi mă mâhnesc, deoarece de multe ori nici nu le pot alunga. Ce să fac?

A răspuns:

− Frate, privegherea ta ori are mândrie, sau te nevoieşti peste puterile tale, lucru care nu este nici acesta curat. Încearcă ca nevoinţa ta să nu fie seacă şi să-ţi creeze sentimente false, precum şi celorlalţi care te văd, căci ele te vor conduce spre înşelare.

− Câte ore trebuie să dorm? Marele Arsenie spune o oră.

A răspuns:

− Marele Arsenie spune o oră dacă eşti nevoitor. Şi eu îţi spun asta, dacă eşti Marele Arsenie. Părerea mea este că începătorul, când nu are război, va trebui să doarmă cu discernământ, precum şi să mănânce cu discernământ, ca să nu fie ca puiul de găină ameţit şi să-l mănânce uliul.

Deoarece atunci când face nevoinţă peste puterile sale şi este ameţit, neînţelegând nici cele ce le citeşte şi nici cele ce le spune în rugăciune, şi neavând încă rezerve duhovniceşti, cum este cu putinţă să se dezvolte şi să rodească? Când este război, şi atunci începătorul înainte de a începe să-şi lovească trupul cu asprime, trebuie să se cerceteze bine pe sine însuşi, dacă nu cumva e de vină mândria, şi nu trupul, ori judecata etc. Aceasta o înţelegem atunci când, de pildă, facem o mică nevoinţă (închidere în priveghere) şi ne rugăm lui Dumnezeu să ne ajute şi nu ne ajută. Din aceasta se dovedeşte că „picură în altă parte”.

* *

A fost întrebat:

− Părinte, de ce Sfinţii Părinţi au făcut exagerări, deşi au omorât pe omul cel vechi?

A răspuns:

− Fratele meu, mă întrebi de îngerii pământeşti, şi nu de oameni. Când omul distruge pe omul cel vechi se face purtător de Dumnezeu. Aflându-se în această stare, mai este cu putinţă ca el să dorească lucruri materiale? Câteodată mâncau ceva, alteori uitau; la fel şi cu somnul. Prezenţa energică a lui Dumnezeu îi hrănea cu dulceaţa raiului şi în timp ce se aflau în această stare imaterială nu aveau, ca noi, mare nevoie de hrană şi somn; aveau putere deoarece aveau pe Hristos locuind întru ei.

* *

A fost întrebat:

− Câte rugăciuni „Doamne, Iisuse...” e bine să facă cineva?

A răspuns:

− Un agricultor scoate cinci mii de kilograme de grâu de pe zece pogoane ce le seamănă, iar altul de pe cincizeci de pogoane nu scoate nici sămânţa ce a aruncat-o, rămânându-i osteneala mâinii de pe plug.

* *

A fost întrebat odată:

− Când mergeam la Universitate, Părinte, puteam supraveghea sporirea mea după note. Aici, în viaţa duhovnicească, nu ştiu unde mă aflu.

A răspuns:

− Şi aici o poţi supraveghea după gândurile tale. Dacă îţi vin mereu gânduri rele şi le alungi, şi iarăşi vin şi le alungi, trebuie să ştii că ai trecut în locul (clasa) pocăinţei şi te nevoieşti. Dacă-ţi vin uneori gânduri rele şi le alungi, iar alteori bune, dacă cele rele sunt zero, iar cele bune zece, potrivit cu monadele poţi pune şi nota. Dacă vezi, de pildă, că gândurile rele s-au împuţinat, şi mai multe sunt cele bune, să ştii că s-au micşorat zerourile şi s-au mărit decarii, îmbunătăţindu-se notarea ta. Când încetează să mai vină gânduri rele, şi vin numai bune, atunci să ştii că s-a făcut curăţirea, ţi s-a curăţat inima ta, peştera ta, transformându-se în Peştera din Betleem.

* *

A fost întrebat odată de un frate:

− Părinte, e rău că mă împotrivesc cu o încăpăţânare copilărească chiar şi stareţului meu?

A răspuns:

− Tipicul, precum ştii, o dată rânduieşte „Doamne, miluieşte” de trei ori, altă dată de douăsprezece ori, iar altă dată de patruzeci de ori. Adică patimile nu încetează să fie un rău în toate vârstele şi potrivit cu vârsta sa fiecare are şi pe „Doamne, miluieşte”. Ceea ce nu pot înţelege este că, deşi eşti mare, ai încăpăţânare copilărească! Dacă totuşi insişti că e copilărească, să primeşti atunci să fi tras de urechi şi din când în când să ţi se dea şi câte-o palmă.

* *

A fost întrebat de un alt frate:

− Părinte, eu am multe harisme şi daruri, şi gândul îmi spune că sunt nedreptăţit. Gândurile acestea m-au zăpăcit. Ce să fac?

A răspuns:

− Când am auzit de la început „eu am” am înţeles că nu ai nimic afară de „eul” tău. Acest „eu” al tău este cel ce te chinuieşte şi te va chinui. Numai atunci când va dispărea „eul” tău se va zdrobi ciocanul vrăjmaşului şi va înceta să-ţi mai lovească capul cu gândurile. Altfel îţi va face capul toacă şi-ţi vor răsuna „harismele” tale.

* *

Un frate l-a întrebat odată:

− Ce să fac cu felul meu brutal de a mă purta, care răneşte pe fraţi?

A răspuns:

− Felul tău brutal de a te purta să-l întorci înspre omul tău cel vechi, pentru a-l pune în valoare. Trebuie să ştim că într-o obşte există şi suflete rănite, care au nevoie cel puţin de mângâiere, dacă nu de vindecare, şi nu de mai multă rănire. De asemenea, există şi suflete îngereşti faţă de care trebuie să ne purtăm cu evlavie, deoarece în ochii lui Dumnezeu cred că îngerii trupeşti au mai mare valoare decât îngerii. Diavolul însă de multe ori ne batjocoreşte prin felul acesta: ne îndeamnă să ne închinăm cu mare evlavie chipului îngerului, iar pe îngerul trupesc, aproapele nostru, care e chipul lui Dumnezeu, să-l rănim, să-l necinstim etc.

* *

A fost întrebat odată:

− Câte ore trebuie să citesc?

A răspuns:

− Asta n-o înţeleg, frate. Sănătate au nu cei ce mănâncă mult şi nu apucă să mestece, ci cei ce mănâncă puţin şi mestecă bine. Ceea ce citeşti trebuie să rumegi bine

şi să rogi pe Dumnezeu să-ţi vindece sterpiciunea minţii tale cu iluminarea Sa dumnezeiască, ca să înceapă să nască noime dumnezeieşti. Atunci vei primi limba cea de foc a Cincizecimii. Celelalte citiri, pe care le învăţăm pe dinafară, ca să dobândim cunoştinţe şi să vindem deşteptăciuni, fără să ne silim pe noi înşine spre lucrare, nu numai că nu folosesc pe ceilalţi, ci dimpotrivă, semănăm necredinţa când oamenii ne văd că cele ce le spunem nu au nicio legătură cu noi înşine.

De aceea, scopul citirii să fie punerea în lucrare a noastră înşine şi nu învăţarea pe dinafară, ci pe dinăuntru; nu să exersăm limba, ci să ne străduim să primim limba cea de foc şi să trăim tainele lui Dumnezeu. Prin a învăţa cineva multe, ca să dobândească cunoştinţe şi să facă pe dascălul cu ceilalţi, iar el însuşi să nu le pună în lucrare, nu face nimic altceva decât să-şi umfle capul cu aer, cel mult să urce pe Lună cu aparate. Scopul creştinului este să se suie la Dumnezeu fără aparate.

* *

A fost întrebat odată:

− Ce să fac, Părinte, că îmi trec prin cap gânduri rele? Fireşte că nu le primesc, dar mă mâhnesc.

A răspuns:

− Fratele meu, şi pe deasupra acoperişului colibei mele de multe ori trec avioane şi îmi strică liniştea. Rău e atunci când nivelează cineva o parte a inimii sale şi primeşte celelalte avioane! Dacă vreodată se întâmplă asta, imediat mărturisire şi cultivarea aeroportului prin plantarea imediată de copaci roditori, ca să devină iarăşi rai.

* *

A fost întrebat:

− Părinte, dacă gândurile sunt astfel încât nu se pot spune, ce să fac?

A răspuns:

− Înţeleg la care gânduri te referi: la acelea privitoare la Dumnezeu, la cele dumnezeieşti etc. şi de multe ori la cele despre părintele tău duhovnicesc. Gândurile acestea de hulă sunt ale diavolului. Şi hulele sunt ale diavolului. Şi păcatele acestea sunt ale diavolului. De aceea, frate, nu e corect să ne mâhnim şi pentru păcatele diavolului.

Duhovnicului nu trebuie să-i spui mai mult decât: „Îmi trec gânduri de hulă despre Dumnezeu, sau despre Hristos, sau despre Duhul Sfânt, sau despre Maica Domnului, sau despre sfinţi, sau despre Sfinţia Voastră, Părinte.” Nici

duhovnicul nu va cere amănunte, dar nici noi nu trebuie să le spunem. Numai „îmi trec gânduri de hulă” şi este destul.

Diavolul cel făcător de rău, ca să ne încurce, ne aduce gânduri chiar şi despre Preasfântul Duh, iar după asta el însuşi ne spune că păcatul acesta nu se iartă etc. Ce ne spune? Noi ştim asta. S-o audă cel ce huleşte pe Preasfântul Duh, şi nu noi, cei care ne închinăm Lui. De aici putem înţelege că sunt de la diavol, deoarece de obicei astfel de gânduri aduce el celor foarte evlavioşi şi sensibili duhovniceşte, cu scopul de a reuşi ceva. Dacă nu izbuteşte să aducă pe om la deznădejde să se sinucidă, vrea cel puţin să-l înnebunească sau, dacă nu poate nici asta, e mulţumit dacă îi pricinuieşte cel puţin o melancolie. Este suficient diavolului să facă netrebnică o făptură a lui Dumnezeu.

Deoarece ştiu că aţi fi vrut să ştiţi ce este hula împotriva Sfântului Duh şi când este vinovat omul, vă spun numai două cuvinte, pe care le simt.

Hula este, în general, dispreţuirea celor dumnezeieşti, când omul, se înţelege, este în toate minţile sale. Atunci este şi vinovat. Prin urmare este cu neputinţă ca într-un om evlavios să existe hula. În prima fază a hulei împotriva Sfântului Duh se află oamenii obraznici, iar în a doua dispreţuitorii lui Dumnezeu şi ai celor dumnezeieşti. În a treia se află diavolul.

De aceea va trebui, pe cât putem, să ne păzim de obrăznicie, de dispreţ, nu numai faţă de cele dumnezeieşti, ci şi faţă de semenul nostru, deoarece e chipul lui Dumnezeu, şi să nu dăm importanţă gândurilor de hulă ce le aduce diavolul, fără ca noi să le vrem.

* *

A fost întrebat odată:

− Părinte, trebuie să credem în vise şi să le explicăm?

A răspuns:

− Frate, dacă ai ajuns la măsura lui Iosif, trebuie. Dacă însă nu, nu.

Mi se pare că ajung aceste plante pentru moment, şi va trebui să le pun în pungă (în plic), să le trimit; dar şi ea (punga) e străină, precum străine sunt şi colile cu care s-au împachetat plantele cele străine. Dintr-ale mele am cheltuit numai două ore ca să le împachetez şi de aceea această osteneală a mea vreau să mi-o plătiţi cu câte o rugăciune din când în când. Am nevoie de multe rugăciuni de la voi, dar nu vreau să vă obosesc.

Pe cât puteţi, cultivaţi nobleţea duhovnicească şi fineţea duhovnicească. Nu lăsaţi invidia să intre înlăuntru prin fire (cabluri), deoarece vă va murdări toată bunătatea voastră, precum şoarecele mort în vasul cu untdelemn. Bunătatea femeii este mare din fire, dar, din păcate, cele mai multe femei îşi acoperă vasul bunătăţii cu o basma, şi cad apoi şoareci înăuntru şi îl murdăresc. De aceea e trebuinţă de luare-aminte.

Hristos şi Maica Domnului să fie cu voi.

Fratele vostru, Monahul Paisie

EPISTOLA a IV-a

„O mână de experienţă,

seminţe de dovleac prăjite

la focul ispitelor”

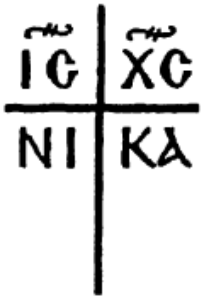

Chilia „Cinstita Cruce” aprilie 1974,
Duminica Mironosiţelor

Către surorile Sihăstriei
Evanghelistului Ioan Teologul
(Suroti)

Surorilor în Hristos, Hristos a înviat!

Azi, în Duminica Mironosiţelor, mergând noaptea la Sfânta Mănăstire Stavronikita, pentru Sfânta Liturghie, mintea mea s-a îndreptat către marea dragoste a mironosiţelor, care a biruit bărbăţia Apostolilor.

Mi-am adus aminte după aceea şi de mironosiţele vremii de azi şi am considerat că e bine să scriu cele ce le-am simţit în această zi sfântă, Duminica Mironosiţelor, şi să le trimit surorilor mele. Lucruri importante nu sunt, ci numai o mână de experienţă, seminţe de dovleac pe care le-am prăjit la focul ispitelor. De multe ori ajută şi seminţele ca să-şi uite cineva foamea până la vremea prânzului bogat.

Există printre ele şi câteva pentru mirenii care au legătură cu monahismul, ca să le avem în vedere şi să ne păzim de diferite curente lumeşti care încearcă să rănească duhul monahal curat şi să-l mirenizeze, deşi ar trebui ca mirenii să fie influenţaţi de monahism şi să trăiască şi ei, pe cât pot, duhovniceşte, deoarece poruncile sunt aceleaşi şi pentru mireni, şi pentru monahi, precum şi raiul unul este.

Precum am înţeles, pe lângă cea mai mare bărbăţie pe care o dă dragostea duhovnicească, ea are împrejurul ei pe toate celelalte virtuţi. Se vede dar că dragostea este maica cea iubitoare a tuturor virtuţilor.

Cei ce îşi dăruiesc toată dragostea lor lui Dumnezeu primesc şi ei toată dragostea lui Dumnezeu şi de către Dumnezeu se dăruiesc oamenilor.

Cei ce iubesc pe oameni mai mult decât pe Dumnezeu, deoarece dragostea lor este trupească, fie în înţelesul ei bun, fie în cel rău, nu încetează să fie numai trup. Precum şi cei care iubesc mai mult cele pământeşti decât cele cereşti sunt şi aceştia lut.

Cei ce se odihnesc în lumea materială şi nu se neliniştesc pentru mântuirea sufletului lor se aseamănă cu puii neghiobi care nu fac zgomot înăuntrul oului, ca să spargă coaja, să iasă afară şi să se bucure de soare − zborul ceresc către viaţa paradisiacă −, ci rămân nemişcaţi şi mor înlăuntrul cojii oului.

Cei ce se tem de moarte şi iubesc viaţa deşartă se tem chiar şi de microbi, aflându-se, prin urmare, mereu biruiţi de frică, care-i ţine totdeauna în această moarte duhovnicească.

Oamenii bărbătoşi nu se tem niciodată de moarte, de aceea se şi nevoiesc cu mărime de suflet şi râvnă şi, deoarece îşi pun înaintea lor moartea şi se gândesc la ea zilnic, se pregătesc mai bine duhovniceşte şi se nevoiesc cu mai mult curaj. Astfel biruiesc deşertăciunea şi trăiesc încă de aici în veşnicie, cu bucurie paradisiacă.

Să nu aşteptăm să se dezrădăcineze uşor lumea cea deşartă dinlăuntrul nostru, dacă ne place să ne aflăm înlăuntrul lumii celei deşarte.

Când ne înstrăinăm din lume, şi mintea noastră se înstrăinează şi ea uşor de lume şi doreşte să se afle alături de Dumnezeu.

Mintea, când începe să urce adesea aproape de Dumnezeu, de multe ori uită nu numai de locuinţa sa, ci chiar şi de această locuinţă a sufletului, de trupul cel de lut.

Oamenii care le dau pe toate lui Dumnezeu şi se dăruiesc în întregime Lui se acoperă de turnul cel mare al lui Dumnezeu şi sunt apăraţi de Pronia Sa dumnezeiască. Atunci se fac fii ai lui Dumnezeu şi pot ajuta mai mult lumea cea nefericită cu ajutorul lui Dumnezeu prin rugăciunile lor, şi iarăşi, prin iluminarea lui Dumnezeu, pot da o orientare

dreaptă oamenilor, ca să se apropie de Dumnezeu, să-şi afle mântuirea, fericirea şi pacea sufletului lor în mângâierea cea de la Dumnezeu, căci numai aproape de Dumnezeu se află odihna sufletului.

Oamenii care se depărtează de Dumnezeu nicăieri nu pot afla odihnă. De aceea se învârtesc neliniştiţi chiar şi în jurul Lunii, pentru că în toată planeta noastră nu încape multa lor nelinişte şi de aceea se învârtesc ca şi cureaua maşinii în jurul roţii nebune, cheltuind mulţi bani în aer. Iar ca să ia multă pâine în aceste călătorii mari ale lor lasă multă lume flămândă şi astfel flămânzesc oameni în secolul XX.

Tot răul începe de la minte, când se învârteşte numai în jurul ştiinţei şi este cu desăvârşire îndepărtată de Dumnezeu. De aceea aceşti oameni nici nu-şi pot afla pacea lăuntrică şi echilibrul lor. În timp ce dacă mintea li s-ar învârti în jurul lui Dumnezeu ar folosi chiar şi ştiinţa pentru cultivarea lor lăuntrică şi pentru binele lumii, deoarece atunci mintea le-ar fi sfinţită.

Din păcate, instruirea exterioară (lumească) desfigurează continuu pe oameni, chiar şi această fire frumoasă a lui Dumnezeu, şi face nefirească viaţa oamenilor cu neliniştea ce o adaugă mereu, îndreptând zilnic sute de oameni (chiar şi copilaşi) spre psihanalize şi psihiatri şi construind continuu spitale de psihiatrie şi instruind doctori psihiatri − dintre care cei mai mulţi nu cred nici în Dumnezeu şi nici nu primesc existenţa sufletului. Prin urmare, cum este cu putinţă ca aceşti oameni să ajute suflete, când şi ei sunt plini de nelinişte? Cum este cu putinţă ca omul să fie mângâiat în adevăr, dacă nu crede în Dumnezeu şi în viaţa adevărată, cea de după moarte, cea veşnică? Când omul va prinde sensul cel mai profund al vieţii celei adevărate, atunci îi va fugi toată neliniştea sa şi-i va veni dumnezeiască mângâiere şi se tămăduieşte.

Cei care dau întâietate instruirii lor lăuntrice (sufleteşti) şi folosesc şi instruirea exterioară pentru cea lăuntrică, aceştia repede se schimbă duhovniceşte, dacă se şi nevoiesc duhovniceşte şi ajută efectiv multă lume, deoarece scot lumea din neliniştea iadului şi o îndreaptă spre veselia raiului. Aceşti oameni ai lui Dumnezeu pot avea mai puţine diplome, dar ajută mai mult deoarece au mai mult har, şi nu multe

hârtii (diplome).

Mai mare har are o floare mică a lui Dumnezeu decât o grămadă de flori de hârtie, false; precum diferă aylonul[36] de naylon.

Oamenii trăind numai în exteriorul lumii instruite sunt plini de egoism şi de mândrie şi se aseamănă cu sateliţii care se învârtesc în spaţiu, dând impresia că sunt stele; dar dacă iei bine seama, vei vedea mersul lor anapoda şi vei înţelege că sunt un fals omenesc.

Oamenii interiorizaţi, deoarece au smerenie, sunt stelele adevărate care se mişcă cu repeziciune, dar fără zgomot şi smerit, fără să înţeleagă cineva cum se mişcă, deşi sunt planete mari. Se ascund în adâncimile cerului şi dau impresia oamenilor că sunt candele aprinse cu foc smerit.

Iarăşi, cei smeriţi se aseamănă cu rândunelele care şi ele se ascund în văgăuni şi aduc veselie sufletelor oamenilor prin ciripitul lor dulce, slavoslovind pe Ziditorul lumii zi şi noapte; în timp ce acei mândri fac ca unele găini zgomotoase care asurzesc lumea cu cotcodăcitul lor, crezând că oul lor este la fel de mare ca planeta noastră.

Păsările mari care migrează în ţările calde (fiindcă ştiu marea osteneală a călătoriei) au mare dragoste şi duc pe aripile lor pe puii cei mici pe care îi întâlnesc în călătoria lor. Însă de multe ori sunt clevetite de unii pui de găină care au ochii iritaţi de gunoaiele pe care le scormonesc zilnic şi de aceea nu pot vedea curat, sărmanii. Ar fi mai bine ca astfel de oameni să-şi pună limba în foarfece, ca să nu se osândească, dacă se îngreuiază să îşi pună fermoar la gură.

De la oamenii care nu cred în Dumnezeu să nu aşteptăm înţelegere duhovnicească. Să ne rugăm să-i ierte Dumnezeu şi să-i lumineze.

Nici pe oamenii care au egoism şi răutate (deşi spun că sunt creştini) să nu te osteneşti spre a-i sili să înţeleagă adevărul, căci nu încape adevărul înlăuntrul lor.

[36] Imaterial, în greacă.

Dacă acest fel de creştini, care poartă numai numele, ne cer să le dezlegăm diferendele dintre ei (când se mănâncă între ei), să primim numai atunci când primesc şi ei ca acestea să le rezolvăm prin Evanghelie, deoarece toate celelalte feluri de dezlegări nu înseamnă decât o continuă durere de cap cu aspirine.

Oamenilor care se ceartă între ei toţi le spun că au dreptate, numai că aşa-zisa mai multă dreptate a lor şi-o iau din orice cred ei că este drept, de aceea mereu nu se înţeleg.

Evanghelia face cea mai bună împărţeală.

Cei mândri nu ies din ei înşişi, căci au înlăuntrul lor mult egoism. Deoarece se lipsesc şi de iluminarea dumnezeiască, pe toţi oamenii îi văd ca pe nişte furnici şi nu îi iau în considerare. Dacă vreodată ei ar cere oameni pentru planul lor distrugător, îi cer în esenţă ca lucrători, iar nu drept colaboratori, voind să pună în valoare posibilităţile fiecăruia pentru scopul lor. Victime sunt binevoitorii, care sunt şi cei mai câştigaţi, deoarece îşi depun bunătatea lor în casieria lui Dumnezeu.

Oamenilor care au probleme personale între ei să le spunem părerea noastră în prezenţa amândurora, ca nu cumva fiecare să ia cuvântul nostru precum îi convine şi să-l folosească apoi ca artilerie grea (când cuvântul nostru are greutate) şi să lovească fără milă pe adversarul său şi să ne ia şi nouă proiectilele „pe nepusă masă”. Este bine, pe cât este cu putinţă, să se evite astfel de oameni, ca să avem pace şi să ne putem ruga şi pentru pacea acestor oameni, şi pentru pacea lumii. Când cineva nu poate evita complet astfel de oameni (făcători de sminteli), să încerce să evite cel puţin cuvintele cele multe, ca să aibă mai puţine probleme de la ei. Nu are importanţă dacă unii oameni nu au răutate, ci uşurătate, deoarece şi aceştia cu uşurătatea lor iarăşi creează probleme.

Dacă vreodată vrem să facem cunoscut ceva, atunci să chemăm un uşuratic şi să-i spunem lucrul acela, chipurile ca taină, şi să-l rugăm mult să rămână între noi această taină. Aceasta este suficient ca să o răspândească în toată lumea, să folosească către fiecare cuvântul: „Să rămână taina asta între noi.”

Când suntem clevetiţi sau nedreptăţiţi fie de cei uşuratici, fie de cei vicleni, care au răutate şi răstălmăcesc adevărul, este bine dacă putem să nu voim a fi îndreptăţiţi de oameni, dacă nedreptatea se referă numai la persoana noastră. Nici să spunem: „Dumnezeu să le răsplătească”, pentru că şi acesta este un blestem. Este bine să-i iertăm cu toată inima noastră şi să rugăm pe Dumnezeu să ne întărească spre a putea ridica greutatea clevetirii şi să continuăm viaţa duhovnicească (în ascuns, pe cât putem). Iar oamenii care au ca tipic să judece şi să osândească să continue, deoarece în felul lor ne pregătesc cununi de aur pentru viaţa cea adevărată.

Fericiţi şi de trei ori fericiţi sunt cei socotiţi în ochii oamenilor de bronz, din pricina reclamei rele ce le-o fac oamenii răi, deşi ei sunt aur curat de douăzeci şi patru de carate.

Vai şi de trei ori vai bronzurilor pe care le lustruiesc unii oameni şi înşală lumea ca şi cum ar fi aur. (În situaţia aceasta mă aflu şi eu. O, sărmane Paisie! Rugaţi-vă pentru mine!)

Când inima se face cuptor aprins de dragostea lui Dumnezeu, atunci poate arde deşertăciunea, când vine peste ea; şi atunci vine liniştea interioară, când omul trece încercări de cuptor aprins în viaţa lui.

Curăţia are însuşirea de a alunga muştele şi microbii şi de a hărăzi sănătate omului, precum şi curăţia sufletului pune pe fugă pe draci când nu pricinuim pretexte. În mod firesc, în afară nu-i putem împiedica, dar nu ne pot nici vătăma sufletul.

Muştele se adună de obicei la mâncăruri bine pregătite, care au mirodenii şi salate. Când le vom evita pe acestea, aghiuţă iarăşi se află departe şi dezarmat.

Pe lucrător îl ajută puţinii cărbuni, care nu scot flăcări şi fum, să-şi facă la foc potolit treaba sa în chip plăcut. Tot astfel, când mâncărurile noastre sunt puţine şi ne adăugăm continuu altele, poftele trupului − afară numai dacă nu înflăcărează şi nu întunecă mintea cu fumul (aburul) lor − încet-încet se sting cu desăvârşire, ba chiar şi gândurile.

Când poftele noastre se limitează la mâncare cumpătată (la pâine goală) şi la puţină odihnă a trupului nostru scheletic, atunci sufletul se veseleşte în trupul lui.

Să nu deznădăjduiască cei ce se află în lume atunci când sunt stăpâniţi de multe patimi, şi firea lor e dezordonată şi aleargă cu violenţă la vale, ci să nădăjduiască în atotputernicia lui Dumnezeu şi să răsucească brusc volanul maşinii lor puternice pe calea lui Dumnezeu cea suitoare, şi foarte repede vor depăşi celelalte maşini care merg încet, deşi acestea au alergat încă dinainte cu mulţi ani pe drumul lui Dumnezeu, dar într-un ritm lent.

De obicei, cele mai mari ispite sunt cele de moment, şi dacă trecem de clipa aceea trece şi se duce ceata dracilor şi scăpăm din mâinile vrăjmaşilor.

Copiii neatenţi, care cască gura pe drumuri, mor de obicei în accidente, precum şi păsările ce privesc în ochii şerpilor sunt electrizate şi cad în gura şarpelui şi sunt înghiţite de el.

„Păsărelele" sunt protejate de mama cea iubitoare, care are aripi de modestie şi le încălzeşte cu evlavia şi frica de Dumnezeu. Însă când sunt „jumulite", ele îngheaţă. Primele răceli duhovniceşti copiii le iau de la ferestrele deschise ale simţurilor părinţilor. Mai mult îi răceşte mama, când nu este îmbrăcată cu modestia şi încearcă chiar să-şi „îngheţe" şi pe copii ei.

Comportamentul fals al părinţilor, oricât de bun s-ar părea, nu ajută lăuntric pe copii, de aceea nici nu se supun, nici măcar atunci când se foloseşte un ton mai aspru. Dacă totuşi se supun, aceasta o fac deoarece pentru moment nu pot face altfel. Când însă se măresc puţin şi nu au mare nevoie de părinţi, atunci lovesc urât cu piciorul şi scot la iveală împotriva părinţilor lor toată mânia ce-o aveau ascunsă înlăuntrul lor.

Viaţa sfântă a părinţilor ajută sufletele copiilor, făcându-i să se supună în mod firesc, şi cresc cu evlavie şi fără răni sufleteşti (cu îndoită sănătate); atunci se bucură copiii de părinţii lor, precum se bucură şi părinţii de copiii lor şi în

această viaţă, şi în cealaltă veşnică, unde iarăşi se vor veseli împreună.

Stareţele, care sunt maici duhovniceşti şi au marea misiune în a renaşte duhovniceşte pe copile, este bine ca să nu se impună faţă de acestea cu funcţia egumeniei, ci cu harul evlaviei, care să izvorască din viaţa lor sfântă. Cele care n-au făcut niciodată supunere cu adevărat au un motiv în plus de a nu face pe marile stareţe.

Să nu dorim să ţinem ucenici dacă nu putem şi noi la început să o facem din când în când pe ucenicul, ca să putem merge împreună.

Ucenicul, mai ales la început, are nevoie de mare afecţiune pentru a nu creşte dezavantajat, deoarece mulţi copii în lume au părinţi, dar nu puţini dintre ei, din păcate, fie că au, fie că n-au părinţi, tot una le este, deoarece nu ştiu ce înseamnă afecţiunea, ci numai nemulţumirile lor.

De aceea trebuie să avem dragoste şi afecţiune cu mult discernământ, ca să ne putem creşte fiii duhovniceşti cu îndoită sănătate, pentru ca să nu se vatăme când sunt mici nici de râvna lor copilărească şi fără de discernământ.

Precum mirenii cei bogaţi îşi fac copiii lor bogaţi în cele materiale, pentru că au bogăţie, aşa şi cei bogaţi duhovniceşte îşi fac pe fiii lor bogaţi. Însă ca să dobândim bogăţia cea duhovnicească va trebui să devenim mai întâi săraci de patimi (lepădaţi, fireşte, şi de lucrurile materiale). Când deci nu vom mai avea deloc patimi, atunci vom avea bunătate din belşug şi o vom împărţi, în general, la toţi fiii, care se vor hrăni chiar şi trupeşte, deoarece bunătatea împreunată cu căldura dragostei dă mai multe calorii fiilor decât orice altă hrană.

Aşadar, dacă noi nu dobândim bogăţia duhovnicească, spre a ne putea întreţine din dobânzile duhovniceşti atunci când vom lucra în dar pentru ceilalţi, vom fi cei mai nefericiţi şi vrednici de milă. Dar nici să nu socotim drept timp pierdut lucrarea pentru noi înşine − fie pentru puţin timp, fie pentru mult, fie pentru totdeauna − în toată viaţa noastră, deoarece lucrarea mistică are însuşirea să propovăduiască tainic cuvântul lui Dumnezeu înlăuntru, în sufletele oamenilor.

Virtutea are însuşirea să trădeze pe om, oriunde s-ar ascunde. Chiar de s-ar preface cu nebunia în Hristos, ea tot îl va trăda, deşi mai târziu, căci vistieria agonisită de ea, care se va descoperi toată mai târziu, de asemenea va ajuta multe suflete, ba poate atunci chiar mai mult.

Încrederea în Dumnezeu este o rugăciune tainică neîncetată, care atrage fără zgomot puterile lui Dumnezeu acolo unde trebuie, şi astfel mereu Dumnezeu este proslăvit cu recunoştinţă de fiii Săi cei iubitori.

Monahii cei neagonisitori, care se încred pe ei înşişi lui Dumnezeu, au toate vistieriile lui Dumnezeu în mâinile lor, dacă vor voi să-şi întindă mâinile lor la cer şi să ia de acolo binecuvântări.

Cei neagonisitori au şi toate vistieriile oamenilor cunoscuţi lor, care s-au încredinţat pe ei înşişi în mâinile oamenilor neagonisitori ai lui Dumnezeu.

Cei neagonisitori mişcă chiar şi pe tâlhari, care de multe ori ajută şi ei pe cei lipsiţi, precum şi tâlharii înşişi sunt ajutaţi prin pilda neagonisirii lor, dar mai ales prin rugăciunea lor ca Dumnezeu să-i lumineze să se pocăiască şi să nu mai fure pe mai departe. Dacă vreodată tâlharii se înşală şi merg să fure de la unii ca aceştia şi nu găsesc lucruri de procopseală ca să ia, se învaţă iarăşi din neagoniseala lor, dar mai mult din bunătatea negonisitorilor, cărora le pare rău pentru furi că au făcut atâta osteneală şi pleacă cu mâna goală. Această părere de rău este foarte sensibilă şi îi preschimbă pe tâlhari.

Însă cei ce nu ne ţinem făgăduinţa neagoniselii şi adunăm bogăţie, adunăm şi pe tâlhari noaptea, ne dau şi bătăi, ne iau şi bunurile de valoare şi ne lasă numai cele sărace, cele călugăreşti. Adică ce nu punem în lucrare datorită Evangheliei şi Sfinţilor Părinţi, o punem în lucrare prin prădarea tâlharilor.

Să nu ne odihnim cu gândul când rămânem neagonisitori din prădarea tâlharilor, ci dimpotrivă, va trebui să ne mustre conştiinţa că n-am ţinut neagoniseala şi nu ne-am gândit din timp să dăm noi înşine lucrurile noastre, care le trebuiau mirenilor, pentru ca să nu fie nevoiţi să devină hoţi, şi astfel să-şi primejduiască şi să-şi piardă reputaţia lor. Iar dacă ar fi

şi puţin sensibili, atunci vor avea şi mustrări de conştiinţă că au lovit un călugăr, deşi în esenţă i-au făcut un bine, chiar şi în acest mod rău.

Aşadar să dezgolim puţin chilia noastră de bogăţie şi sufletul nostru de patimi, ca să aibă sens viaţa şi misiunea noastră de monahi, deoarece acolo unde este bogăţie materială, este sărăcie duhovnicească.

Bogăţia aduce catastrofă în suflet, atunci când nu se împarte sufletelor sărace pentru sufletul nostru şi pentru sufletele morţilor noştri.

Bogăţia îneacă sufletul cu multa nelinişte a nesăturării. Când vom vedea un om cu o mare nelinişte, mâhnire şi întristare, deşi le are pe toate (nu-i lipseşte nimic), trebuie să ştim că îi lipseşte Dumnezeu.

Bogaţii cei mai mari şi cei mai buni ai lumii sunt cei care nu au bogăţie materială, ci sunt prea săraci, precum sunt prea săraci şi de patimi. Aceştia nu au lucruri nefolositoare nici înlăuntrul lor, nici în afară din cele materiale, ci numai pe Dumnezeu şi se veselesc mereu trăind viaţa paradisiacă încă de aici, deoarece acolo unde este Dumnezeu, acolo este raiul.

Unde nu există deloc mângâiere omenească, acolo împărăţeşte Dumnezeu, şi atunci veselia dă pe dinafară, pentru că este multă şi nu mai încape înlăuntru, în inimă.

Dragostea care se cultivă în pustia cea fără de mângâiere nu încape în lume, deoarece ea nu are nimic lumesc în ea. Nici în mintea multor oameni (care gândesc lumeşte) nu poate încăpea, ba chiar de multe ori unii ca aceştia auzind despre ea (dragostea pustnicească), se pot şi sminti.

Când desţelenirea duhovnicească a inimii lumeşti se face departe de lume de către dragostea lui Dumnezeu, atunci un om poate cuprinde în inima sa pe toţi oamenii, toate animalele, chiar şi toţi şerpii, dimpreună cu toată firea cea frumoasă a lui Dumnezeu şi pe toate le vede bune şi frumoase, deoarece atunci sufletul cel frumos al omului izvorăşte mereu numai bunătate.

Pentru a dobândi bunătatea lăuntrică ajută mult să ne punem în situaţia celuilalt, deoarece atunci vin în mod firesc dragostea, întristarea, smerenia, recunoştinţa noastră faţă de Dumnezeu, dimpreună cu necurmata doxologie şi cu

rugăciunea din inimă pentru aproapele nostru. Atunci şi rugăciunea noastră este primită de Dumnezeu şi ajută pe aproapele nostru.

Dacă vom cugeta chiar şi la starea şarpelui fără îndoială că şi pentru acesta ne va durea mult, lucru pe care îl va simţi îndată şi se va apropia de noi ca un prieten. Firește, atunci recunoştinţa noastră faţă de Dumnezeu va fi mai mare că ne-a cinstit cu chipul Său şi nu ne-a făcut şerpi − deşi este Stăpân şi ar fi putut să ne facă şi şerpi, să ne târâm pe jos şi să mâncăm pământ şi cea mai mare parte din vreme ne-am fi aflat amorţiţi prin găurile îngheţate.

Prin urmare, dragostea cea îndurerată, când se pune în situaţia celuilalt, acel om ia şi pe şerpi în inima sa şi şi-i face prieteni; în timp ce invidia face pe om şarpe muşcând pe oameni şi otrăvindu-i, iar oamenii cei otrăviţi îl lovesc atunci cu răutate. Iar atunci − ferească Dumnezeu − se prezintă o privelişte a iadului cu tot tipicul diavolesc.

Cei invidioşi şi răi, oriunde s-ar afla, transmit răutatea şi toate drăciile, precum şi chinul iadului, încercând să chinuie şi pe alţii, precum fac şi dracii.

Oamenii care au dragoste şi bunătate se aseamănă cu îngerii, care transmit bucurie şi veselie, oriunde s-ar afla.

Pe femei, deoarece au mai multă dragoste din firea lor, diavolul le luptă cu tărie (din invidie) şi încearcă să otrăvească dragostea lor cu invidia cea otrăvitoare, şi dacă reuşeşte asta la vreo femeie, răutatea acesteia poate ajunge la un grad drăcesc, ferească Dumnezeu!

Bărbaţii au mai multă ceaţă de mândrie, dar, dacă la mai puţina ceaţă femeiască vrăjmaşul adaugă şi invidia, atunci se face mai nesuferită decât acea ceaţă otrăvitoare a bărbaţilor (prin umezeala invidiei).

Oamenii care ne supraveghează ne pot ajuta, numai să le îngăduim prin caracterul nostru smerit, deoarece dacă − ferească Dumnezeu − trăim învăluiţi în ceaţă vom crede că toată lumea trăieşte într-o astfel de atmosferă, şi nu ne vom nelinişti defel, ci vom rămâne mereu bolnavi în ceaţă, până ce vom muri, tot bolnavi.

Dacă vreodată ne aflăm singuri şi nu avem pe altcineva ca să-l rugăm să ne ajute, pentru a ne vedea greşelile noastre, atunci să ieşim afară din atmosfera chiliei noastre la un loc liniştit şi singuratic şi să ne cercetăm pe noi înşine ca pe o a doua persoană şi astfel vom înţelege dacă mergem drept sau ne înşelăm.

Cercetarea de sine este absolut necesară − precum şi băcanii, dacă nu urmăresc câştigurile sau pagubele lor, ca să se ferească de ele, repede dau faliment. De asemenea, şi atenţia la gânduri e absolut necesară, deoarece dintr-o mică neatenţie mulţi şi-au ars casele lor, rămânând pe drumuri şi nefericiţi.

Începătorul, pentru construirea casei lui duhovniceşti, pe lângă materialele ce le pune la dispoziţie, are trebuinţă şi de un meşter bun, care, după ce îi va dărâma vechea sa casă, pentru a-i izgoni dinlăuntru pe vechiul chiriaş, omul cel vechi, să înceapă lucrările pe rând, până la mobilarea casei lui celei noi.

Când încep dările la rindea, va trebui să găsim fibrele lemnului, ca să nu rindeluim contra şi, din pricina noastră, să se ridice aşchii. Dacă sunt aşchii va trebui ca şi cuţitul rindelei să nu fie mult în afară şi să pătrundă adânc. În acest caz trebuie ca rindeluirea să se facă când dintr-o parte, când din alta, pentru că altfel lemnele nu devin netede.

Unele scânduri, deşi pe dinafară se văd că ar fi tari, pe dinăuntru sunt numai putregai care se vede atunci când li se rindeluieşte puful. Altele, deşi pe dinafară se văd nefolositoare, pe dinăuntru sunt sănătoase. De aceea, să nu ne bizuim pe concluzii exterioare, fără să încercăm cât mai mult, atunci când ne lipseşte iluminarea dumnezeiască sau experienţa.

Monahii ar trebui să devină lumină, de aceea vor trebui să săvârşească lucrarea pinului, care îşi schimbă aşchiile sale în făclie. Pinul trebuie să crească la loc stâncos şi însorit şi după ce i s-a cioplit coaja şi începe să lăcrimeze, acele lacrimi ale răşinii care adapă continuu trunchiul, prin razele calde ale soarelui, încet-încet preschimbă tot pinul într-o făclie mare ce îşi oferă lumina şi surcelele, pentru ca oamenii să-şi aprindă făcliile lor.

În mod firesc, cioplirea are drept scop să înlăture coaja omului vechi, iar nu să rănească fără discernământ pe oameni şi să-i facă nefolositori.

Să nu ne impunem niciodată în mod milităresc, ci în cel îngeresc al evlaviei. Cârja stăreţiei, când are harul lui Dumnezeu, de departe adună pe călugări, ca metalele (cele dumnezeieşti), prin magnetul (evlaviei).

Dacă aţi ajuns stareţe, slujiţi în smerenie pe Hristos în misiunea voastră şi slujiţi precum Hristos pe Ucenicii Săi.

Totdeauna să vă aduceţi aminte şi de Moise, câte a tras cu cele două milioane de popor cârtitor şi câtă rugăciune cu dragoste a făcut pentru poporul său, primejduindu-se ani întregi şi el în pustie, până să-l aducă în pământul făgăduinţei. Dacă acestea le veţi aduce în memoria voastră, veţi lua curaj mult şi nu veţi murmura niciodată pentru prea neînsemnatele voastre greutăţi în comparaţie cu cele ale lui Moise.

Să nu urmărim niciodată stăreţie sau alte ranguri, ca să fim slăviţi pentru ele, deoarece aceasta descoperă boala avansată ce o avem şi că mergem fiind bolnavi pe un alt drum decât acela al smereniei, pe care au călătorit Sfinţii Părinţi şi au ajuns în rai.

Dacă nu putem imita pe Sfinţii Părinţi ai Egiptului, cu marea lor scumpătate morală, să imităm cel puţin pe cămile, care, deşi mănâncă puţin, ridică totuşi multă greutate şi din multa îngenunchere şi-au ros genunchii lor; şi, fiind greu încărcate, merg smerit în urma unui măgăruş. Au şi următorul tipic: pe binefăcătorul lor nu îl uită niciodată şi îi sunt îndatorate cu recunoştinţă.

Cei ce în mod firesc au cunoscut marea valoare a Pocăinţei (Schimei îngereşti), nu doresc alte vrednicii, căci toate sunt deşarte în această viaţă. Când înţelegem acestea, atunci în mod firesc ne supunem în mod smerit şi trăim în pocăinţă în locul nostru de metanie (mănăstire) cu răbdare, bucuroşi în toată viaţa noastră.

Cei ce primesc Schima îngerească în tinereţe şi se

nevoiesc smerit şi cu mărime de suflet, mişcă mult pe Dumnezeu. Şi deşi s-a prăfuit puţin Schima pe dinafară (în vremea cea îndelungată), cred că e mai curată decât schima ce o primesc cu scop la bătrâneţile lor, pentru a trăi puţin în nepăsare şi a se făli cu ea nouă în ceasul morţii (luată de la croitor în ceasul acela), dând făgăduinţele lor năsăliei cu o voce pe jumătate moartă, că îşi vor păzi fecioria, neagoniseala şi ascultarea. Unde? În mormânt? Să nu ne odihnim gândul nostru cu aceste simţăminte false.

Altceva este când un bătrân a izbutit să ajungă în ceasul al unsprezecelea şi primeşte imediat Schima îngerească şi se nevoieşte cu mai multă prihănire de sine pentru că multă asceză trupească nu mai poate face.

Fericiţi sunt cei ce au primit Schima îngerească şi se nevoiesc cu smerenie şi mărinimie de suflet şi trăiesc pe pământ ca îngerii, luminând lumea cu exemplul lor luminos şi miluiesc lumea (vii şi morţi) cu rugăciunile lor către milostivul Dumnezeu. Viaţa lor sfântă cred că este cea mai mare pomenire pentru toate generaţiile de morţi din rudenia lor, odihnind mult sufletele lor, prin bucuria ce-o simt pentru cele izbutite de generaţia acestor schimnici; fireşte, aceasta pe lângă faptul că Dumnezeu le odihneşte sufletele prin rugăciunile acelora, cele bine primite.

Foarte întristător e atunci când oamenii care trăiesc o viaţă păcătoasă adaugă mereu greutate peste sufletele adormiţilor din neamul lor, deoarece aceia se simt vinovaţi că s-au făcut pricină să se nască aceşti oameni şi să trăiască depărtaţi de Dumnezeu şi că îi aşteaptă iadul cel veşnic, după micul iad al acestei vieţi în care trăiesc în păcat.

Rugaţi-vă ca Bunul Dumnezeu să ne lumineze pe noi, toţi oamenii şi să ne dea pocăinţă, de care toţi avem nevoie (eu poate mai mult decât toţi), pentru ca moartea să ne găsească într-o stare duhovnicească bună, şi să dobândim Împărăţia cea cerească a lui Dumnezeu.

Amin, Amin, Amin!
Să dea Dumnezeu!

Cu dragoste în Hristos,
fratele vostru, Monahul Paisie

EPISTOLA a V-a

Despre Feciorie şi Dragoste

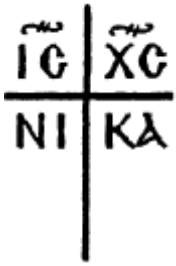

„Cinstita Cruce”
26.11.1973

Maică Stareţă Filoteia, binecuvântaţi!

Mă mir cum de surorile aşteaptă să vin, deşi nu am nici 6 luni de când am plecat. Ca să nu le mâhnesc, am stat şi am scris o scrisoare de 30 de pagini obişnuite şi în ele fiecare va afla câte ceva, să-şi liniştească gândul şi să simtă cam aceeaşi bucurie pe care ar simţi-o în prezenţa mea.

În ea scriu despre dragoste şi smerenie lovind mintea în general şi subliniind însemnătatea harului lui Dumnezeu. În puţine cuvinte lovesc duhul filosofic de înşelare şi cel apusean eretic, curente care, din păcate, influenţează începând de la paracliseri şi până la universitari.

Un motiv în plus, pentru care am simţit nevoia de a scrie acestea a fost faptul că aveţi acolo multe intelectuale care, dacă nu vor înţelege ce înseamnă harul lui Dumnezeu, se vor chinui toată viaţa şi se vor simţi nefericite, căci într-adevăr, aşa şi vor fi.

Dacă vreodată o veţi transcrie, să-mi trimiteţi o copie, ca nu cumva să vă scriu aceleaşi lucruri într-o altă scrisoare viitoare.

Nu am nimic altceva.

Hristos şi Maica Domnului să fie cu voi

Fratele vostru, Monahul Paisie

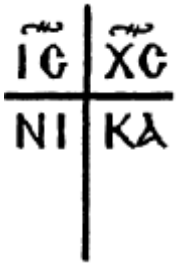

Chilia „Cinstita Cruce”
25.11.1973

„Sfântă Ecaterina, ajută-ne nouă!”

Către surorile mele monahii afierosite lui Hristos din sihăstria Sfântului Ioan Teologul, care s-au distins prin feciorie şi dragoste, trimit de departe puţine pagini despre feciorie şi dragoste, ca să le ajut să le imite după literă. Cuvintele mele sărace le voi însoţi cu rugăciune, ca să le binecuvânteze Dumnezeu, Părintele nostru Cel bogat.

Precum am înţeles, ca să iubim pe Dumnezeu trebuie să credem în Dumnezeu. În mod firesc, asemenea cu credinţa noastră este şi credinţa noastră. Dacă dragostea noastră este căldicică, se vede că şi credinţa noastră este căldicică. Credinţa fierbinte în Dumnezeu naşte dragostea fierbinte faţă de Dumnezeu şi faţă de chipul lui Dumnezeu, semenul nostru, şi din preaplinul dragostei noastre − care nu încape în inimă şi se revarsă − se adapă şi sărmanele animale.

Dragostea fierbinte şi îmbelşugată, deoarece este şi nobilă, niciodată nu priveşte la interes în jertfa ce o face fie pentru Dumnezeu, fie pentru aproapele. Cel ce face fapte bune, dar priveşte la răsplată, este lucrător, şi când se îndepărtează de păcat ca să nu meargă în iad şi unul ca acesta se îngrijeşte pentru starea sa cea bună. Însă cel ce face fapte bune din dragoste, fără ca să se gândească la răsplata cea cerească şi nu păcătuieşte ca să nu-L rănească pe Hristos, Făcătorul său de bine, Care S-a rănit sus pe Cruce, ca să ne răscumpere cu Preascumpul Său Sânge, şi din mărime de suflet nu vrea să meargă în iad, ca să nu-L mâhnească, acesta nu este numai lucrător bun, ci şi fiu bun al lui Dumnezeu.

Mulţi grăim despre dragoste (precum şi eu), dar nu cunoaştem de câte carate este dragostea noastră. Dacă Hristos, vrând să ne încerce, ca să aflăm fiecare dintre noi

valoarea dragostei noastre, ne-ar fi spus: „Fiilor, raiul s-a umplut şi nu mai am unde să vă pun!”, unii dintre noi am fi spus cu obrăznicie: „Şi de ce nu ne-ai spus asta mai devreme!” Unii ar fi alergat ca să nu piardă deloc timp, nici măcar un minut, ca să se distreze, şi nu ar mai fi vrut nici să audă de Hristos.

Însă fiii cei mărinimoşi ai lui Dumnezeu I-ar fi spus lui Hristos cu evlavie: „Nu te mâhni deloc pentru noi, este destul că raiul este plin. Aceasta ne dă o atât de mare bucurie, ca şi cum noi ne-am afla în rai!” şi ar fi continuat ca şi mai înainte nevoinţele lor duhovniceşti, cu mărime de suflet şi bucurie pentru Acela pe Care L-au iubit cu atâta dragoste.

Dragostea ieftină priveşte întotdeauna la interes şi creştinul care o trăieşte, deoarece această dragoste e puţină, are o limită până acolo unde nu se osândeşte, ca să dobândească cele ale lumii. De pildă să mănânce până la miezul nopţii lăsatului de sec (până la doisprezece fără cinci minute) şi să vrea să dobândească şi orice bucurie lumească până acolo unde nu se osândeşte, pentru ca să aibă apoi şi pretenţie: de ce nu simte dragostea lui Dumnezeu înlăuntrul său etc. (înlăuntrul dragostei sale celei ieftine).

Dragostea scumpă (fierbinte) care se jertfeşte nu mănâncă lumeşte, ci mănâncă lăuntric din dragostea lui Dumnezeu, şi atunci toată viaţa omului este un post continuu şi toate zilele sale sunt o bucurie continuă de Paşti. Dragostea scumpă faţă de Dumnezeu, cu jertfele ei, înfierbântă dulce inima şi ca un abur sare din ea dumnezeiasca dragoste care nu se poate abţine, ci se uneşte cu Dumnezeu. Această stare duhovnicească ieşită din limite scoate pe om nu numai afară din sine, ci şi inima o scoate afară din trup (din dorinţele trupeşti) şi se dă în întregime şi filtrată lui Dumnezeu.

Inima, când în întregime este dată lui Dumnezeu, atunci în mod firesc este împărţită şi la lumea toată, iar dragostea este atunci dumnezeiască. Această dragoste mare şi dumnezeiască a lui Hristos nu se închide nici înlăuntrul inimii, nici în casă, nici în asociaţii, nici cu sârma ghimpată a frontierelor, deoarece Hristos nu Se poate închide. Dacă există sârmă ghimpată la frontierele creştinilor ortodocşi, aceasta dovedeşte starea noastră duhovnicească ghimpoasă, că purtăm numai numele lui Hristos, nefiind în esenţă creştini, închizând numai numele lui Hristos, şi nu pe Hristos, Care nu Se poate închide.

Uităm că suntem fiii lui Adam după trup şi ai lui Hristos după duh. Când va exista dragostea cea scumpă, atunci va

simţi unul pe altul frate şi, fiindcă roada Duhului este dragostea (Hristos), atunci creştinii nu vor da atenţie nici la frunze (prin a face deosebire trupească), pentru că pe toate le vor vedea curate şi sfinte, fiind îmbrăcaţi cu harul lui Dumnezeu.

Cât timp Adam a iubit pe Dumnezeu şi a ţinut porunca Sa, a locuit în raiul lui Dumnezeu, şi Dumnezeu a locuit în inima paradisiacă a lui Adam. Iar Adam cel gol era îmbrăcat cu harul lui Dumnezeu şi împrejurul său se mişcau toate animalele, pe care le mângâia cu dragoste, iar acelea îl lingeau cu evlavie, ca pe stăpânul lor. Când Adam a călcat porunca lui Dumnezeu s-a golit de harul lui Dumnezeu şi a îmbrăcat îmbrăcăminte de piele şi fiind alungat din rai s-a sălbăticit harismaticul Adam. Precum şi multe animale s-au sălbăticit din pricina lui Adam şi în loc să se apropie de el cu evlavie, să-l lingă cu dragoste, se năpusteau cu mânie ca să-l rupă sau să-l muşte.

Împlinirea poruncilor lui Dumnezeu şi acum îl apropie pe om de Dumnezeu, îndepărtându-i hitonul de piele, omul cel vechi. Şi îmbrăcându-se din nou omul de către Dumnezeu cu harul Său, revine în starea sa primară, de dinainte de cădere. Atunci se mişcă nevinovat printre oameni şi fără frică printre animalele sălbatice, care simt de foarte departe nevinovăţia şi dragostea sa, apropiindu-se iarăşi de om şi, gudurându-se cu evlavie, îl recunosc ca stăpân al lor, încetând sălbăticia lor, căci stăpânul lor s-a domesticit.

O, binecuvântată pustie, care ajuţi atât de mult ca să împaci făptura lui Dumnezeu cu Ziditorul ei şi care te preschimbi apoi în rai pământesc şi readuni animalele sălbatice în jurul omului ce s-a domesticit!

Aşadar, iubeşte, pe cât poţi, pustia şi viaţa nematerială şi aruncă, pe cât poţi, din lucrurile tale materiale în curţile săracilor. Schimbă-ţi viaţa atât cât poţi, ca să te eliberezi de neliniştea lumească şi viaţa ta să dobândească sens.

Cel ce se eliberează de lucrurile materiale foarte repede îşi eliberează şi inima sa, ca să o dea lui Dumnezeu, precum uşor îşi taie şi patimile. Această îndoită eliberare sunt cele două aripi care urcă sufletul alături de Dumnezeu, la menirea sa.

Iubeşte binecuvântata pustie şi respect-o, dacă vrei să te ajute şi ea cu pustietatea ei cea sfântă şi cu liniştea ei cea dulce, ca să te domesticeşti şi să se pustiască patimile tale şi să te apropii de Dumnezeu.

Ia aminte să nu adaptezi pustia cea sfântă la starea ta

pătimaşă, deoarece aceasta este o mare neevlavie (ca şi cum ai merge să te închini la Sfânta Golgota cu alăuta). Pustia este pentru o viaţă duhovnicească mai înaltă, îngerească, şi pentru mai multă nevoinţă trupească, iar nu pentru mai multă comoditate trupească.

Iubeşte aşadar pustia cu toată pustietatea sa aspră, dacă vrei să rodească repede sufletul tău cel sterp şi să se imaterializeze.

Când se depărtează cineva în pustie, departe de lume şi de materie, îndată i se adună inima sa la Dumnezeu, şi atunci inima sa nu mai lucrează întru nimic, în afară de Dumnezeu. Deoarece omul vrea să urce adesea la Dumnezeu, prin urmare este necesar să se şi ridice de multe ori de pe pământ. Când începe să se ridice, mintea nu mai lucrează atunci, ci lucrează numai harul lui Dumnezeu, care se interesează numai de cele duhovniceşti. În mod firesc nu se compară atunci lucrarea dumnezeiască cu lucrarea creierului, care este trup. Creierul se osteneşte de multe ori ani întregi să înveţe una-două limbi străine, şi în epoca noastră aproape cei mai mulţi oameni ştiu limbi străine, dar, neavând nicio legătură cu limbile Sfintei Cincizecimi, trăim cea mai mare babilonie.

Când omul are Dragostea (pe Hristos), şi mut să fie, se poate înţelege cu toate miliardele de oameni, ba chiar şi cu orice vârstă a oamenilor, care şi ea are propria sa limbă. Dragostea cu durere faţă de semenul său are puterea lui Hristos şi schimbă suflete de barbari şi îmblânzeşte animalele sălbatice care se apropie de el ca mieluşeii.

Cel ce iubeşte pe toţi oamenii şi suferă pentru nenorocirile lor, unuia ca acesta Dumnezeu niciodată nu va îngădui să sufere din pricina nenorocirii sale.

Celuia ce nu îi pasă de sine din dragoste faţă de ceilalţi află marele interes al lui Dumnezeu faţă de el şi toţi oamenii se interesează de el.

Cel ce izbuteşte să aibă mereu mintea sa la Dumnezeu simte mereu prezenţa lui Dumnezeu alături de el, cu toată afecţiunea Sa părintească.

Unde există dragoste, acolo sălăşluieşte Hristos (Dragostea), şi unde există smerenie deţinătorul ei prinde harul lui Dumnezeu şi stăpâneşte în el Dumnezeu, iar pământul se preschimbă în rai. Acolo unde lipsesc dragostea şi smerenia se sălăşluieşte aghiuţă (vrăjmaşul), şi oamenii trăiesc încă de aici iadul împreună cu el, înrăutăţindu-şi mereu starea lor în cealaltă viaţă, în focul veşnic.

Bogatul cel nemilostiv şi mândru[37] din Evanghelie, când a murit, nu putea sări peste marea prăpastie ce îl despărţea de rai, de sânul lui Avraam. Noi, cei care ne aflăm acum în viaţă, dacă vrem, cu harul lui Dumnezeu putem să o sărim şi să ne aflăm încă de acum în sânurile lui Dumnezeu, dacă ne vom lepăda de nemilostivirea şi mândria noastră.

Iar dacă omul împovărat ar vrea să sară, va trebui ca mai întâi să se uşureze de povară; la fel şi noi va trebui să lăsăm greutatea păcatelor noastre prin mărturisire. Precum omul care nu poate ieşi afară îşi otrăveşte tot organismul şi îşi creează multe anomalii trupeşti şi chiar sufleteşti, la fel şi cel ce nu se mărturiseşte îşi otrăveşte mereu sufletul său şi îşi distruge şi trupul prin viermele conştiinţei ce lucrează mereu în el.

Precum părinţii cei buni îşi iubesc toţi copiii lor deopotrivă şi arată un interes mai deosebit pentru cei slabi şi neputincioşi, la fel face şi Bunul nostru Părinte, Dumnezeu, pentru fiii Lui cei neputincioşi (trupeşte sau duhovniceşte), numai ei de ar avea dispoziţia cea bună pentru a da prilej intervenţiei Sale dumnezeieşti.

Precum fraţii cei sănătoşi din dragoste faţă de fraţii cei slabi sau bolnăvicioşi, întotdeauna ridică lucrurile cele mai grele şi lasă pe cele mai uşoare, tot astfel şi fraţii cei buni în viaţa duhovnicească întotdeauna iau asupra lor nedreptatea cea grea şi lasă dreptatea cea uşoară celor neputincioşi.

Cei ce au dragoste şi smerenie mare şi adună ticăloasa nedreptate, de care toţi se scârbesc, fac cea mai mare pomană, deoarece, în timp ce pentru sărmanii copii din flori există case de copii, unde sunt protejaţi de oameni, pentru ticăloasa nedreptate însă, din păcate, nu există azil şi toţi se scârbesc de ea, pentru că este foarte grea şi urâtă. Mulţi vor dreptatea şi spun că au dreptate, dar răul e că, din nefericire, fiecare îşi ia mai multă dreptate decât i se cuvine, de aceea se şi mănâncă între ei.

Cei sănătoşi, care au dragoste şi smerenie, de multe ori se ceartă din dragoste: care dintre ei să ridice mai întâi cele mai grele şi să agonisească lucrurile cele mai rele, sau să ţină cele putrede pentru el ca să le mănânce, iar pe cele mai bune să le dea aproapelui său, care este Hristos. Şi, deşi mănâncă cele putrede, simte mai mare dulceaţă decât fratele său care mănâncă cele sănătoase, deoarece mănâncă dragoste şi se mănâncă de dragoste. (Aşa se mănâncă între ei oamenii

[37] Lc. 16, 19-31.

duhovniceşti.)

Precum pentru sănătatea trupului ajută mult ieşirea spre locuri bogate în oxigen, cu o atmosferă curată şi linişte, aşa şi sănătatea sufletului este ajutată mult de mănăstire şi de pustietatea ei, cu neră spândirea şi liniştea lor, departe de lume.

Ia aminte ca nu cumva liniştea ta să o faci nelinişte, datorită vizitatorilor neliniştiţi.

Primirea de străini să o faci numai atunci când este motiv, deoarece altfel te faci fără de minte, precum şi vizitatorul care insistă să fie primit, deşi nu are motiv, se face foarte obraznic.

Să nu te faci prieten nici cu ranguri mari, a căror vizită va fi ca la o grădină zoologică, când au duh lumesc, nici cu oameni neîntorşi la cele dinlăuntru sau cu duhuri neliniştite, care să treacă ca vântul prin grădina ta duhovnicească.

Ia aminte să nu te încurci cu afacerile oamenilor care nu au legătură cu viaţa monahală; nici de departe să nu-i ajuţi (afară numai cu rugăciunea), deoarece mereu îţi vor strica liniştea şi pacea şi niciodată nu te vei putea ruga nici pentru pacea lumii, nici pentru tine însuţi, nici pentru alţii.

Pe omul care te încurcă cu voie, dacă nu e bolnav, iartă-l şi încă de „şaptezeci de ori câte şapte”[38] şi îndepărtează-te de el cu dragoste, pentru mântuirea lui şi pentru mântuirea ta (numai roagă-te pentru unul ca acesta).

Cel ce se îndepărtează de oameni şi nu pierde timpul păcătuind în continuare, ci se închide în chilia sa şi sapă înlăuntrul său, foarte repede îşi va deschide mina sa duhovnicească şi devine bogat duhovniceşte, putând să ajute şi pe alţii.

Cel ce se îngreuiază să sape înlăuntrul său şi vrea să se plimbe, niciodată nu se va gospodări duhovniceşte, ci întotdeauna va fi lucrător, cultivând patimile sale sub supravegherea lui aghiuţă. De aceea e mai bine să se închidă cineva în chilia sa şi să lucreze cele puţine pe care le ştie, decât să umble mereu să înveţe multe, vânzând în afară multe deşteptăciuni, iar înlăuntrul său să fie gol şi să rămână nelucrător.

Cât preţuieşte o cunoaştere de sine nu preţuiesc toate cunoştinţele lumii. Deoarece cunoaşterea de sine va aduce în mod firesc smerenia, şi cel ce o are şi-o va face avuţie, însoţindu-l mereu harul lui Dumnezeu, iar multele cunoştinţe

[38] Mt. 18,22.

tind să umfle capul, să-l facă aerostat şi să se primejduiască, fie spărgându-se în aer (cu schizofrenia), fie prăbuşindu-se (cu mândria) şi făcându-se praf. De aceea cunoştinţa trebuie să fie urmată de frica de Dumnezeu şi să păşească împreună cu practica, ca să existe echilibru. Prin urmare, avem mai multă nevoie de lucrare în chilie decât să dorim să învăţăm mereu.

Nu te obişnui să ieşi afară din chilia ta cea călduroasă dacă nu există motiv serios, ca să nu te lovească pe neaşteptate curenţii lumeşti cei reci; iar aceasta mai ales dacă eşti bolnav duhovniceşte.

Sufletul celui ce obişnuieşte să umble numai afară de chilia sa seamănă cu starea părăsită a chiliei sale, pe care o găseşte plină de murdărie de şoareci, precum şi curtea sa plină de buruieni şi de şerpi.

Cel ce stă în chilia sa este ocrotit ca ostaşul în refugiul său, şi mai ales dacă e „puf” (nou recrut) va trebui să nu iasă afară.

Începătorii, datorită miopiei lor duhovniceşti ar trebui să simtă ca o nevoie sfatul celor mai bătrâni, care văd departe datorită experienţei.

Începătorii nu trebuie să se descurajeze la început în mănăstire din pricina negrelii duhovniceşti ce o simt, deoarece verdeaţa aceea din lume era iarbă, şi nu grâu, şi odihnea numai ochii. În vreme ce negreala aceasta este arătura semănăturii duhovniceşti, în care mai târziu va înverzi grâul şi va da spic şi rod.

Să nu îţi pară rău nici pentru kilogramele trupului pe care le-ai pierdut prin călugăria ta, deoarece numai viermilor le pare rău pentru aceasta, care aşteaptă să prăznuiască, după ce vei muri. Tu va trebui să te bucuri că se dezintoxică în felul acesta şi sufletul, iar jertfa aceasta a nevoinţei pentru dragostea lui Dumnezeu are mai mare valoare decât jertfele ce le-au făcut oamenii în Vechiul Testament, care, ca să-şi arate recunoştinţa lor faţă de Dumnezeu, jertfeau animale grase.

Monahul nevoitor se înduioşează de trupul său scheletic şi-l priveşte cu evlavie, ca pe prietenul său.

Însă cel iubitor de trup se întărâtă mereu de sălbaticul său trup cel bine hrănit şi îl vede ca pe un vrăjmaş, simţindu-se supus lui şi primind arderea iadului încă din această viaţă în trupul şi în sufletul său.

Pe trup îl ajută mult postul, şi mai mult privegherea şi rugăciunea, dar acestea numai atunci când în suflet este

găzduită smerenia.

Când în suflet există mândrie şi îl avem pe aghiuţă, de aceea şi dă mereu cu copita, deşi scheletic de-ar fi, ca măgarii scheletici care au năravi, pe care deşi îi lasă flămânzi până la moarte ca să se îmblânzească, ei lovesc mereu cu copitele pentru că au în ei nărăvire rea (pe aghiuţă).

De aceea este absolut necesară radiografia pentru începător, făcută de medicul său duhovnicesc, ca să-i vadă mai întâi suferinţa, după care acelaşi medic urmează să rânduiască medicamentele şi dieta.

Începătorul bolnăvicios, când evită să consulte pe medicul duhovnicesc, nu va câştiga niciodată sănătate (îndoita sa sănătate).

Începătorul sănătos care evită sfaturile şi supravegherea duhovnicească, mai devreme sau mai târziu se va îmbolnăvi greu.

Mândria şi voia proprie sunt cele două coarne ale lui aghiuţă, care neîncetat îmbrâncesc pe începători spre prăpastie.

Smerenia, deoarece are ascultare şi jertfire, mulţumeşte mai mult pe Dumnezeu decât orice altă jertfă şi alungă pe diavolul foarte departe, ca nicio altă tămâie, şi atunci încetează să funcţioneze şi legile duhovniceşti.

Omul care se vatămă când este lăudat îşi descoperă boala duhovnicească (afară numai dacă e mic de vârstă şi are pruncia şi egoismul îndreptăţit, pe care nu e recomandat să le taie cineva deodată).

Cel ce face pe stricatul la minte (nebunul pentru Hristos) are mai multă minte decât toţi filosofii lumii, deoarece filosofii se înşală de lumea cea deşartă şi de slavele ei, iar nebunul pentru Hristos a izbutit să-şi bată joc de deşertăciunea lumii şi să trăiască în realitate ascuns în sfânta făţărnicie; adică a fugit de făţărnicia lumii în laturea adevărului. Când a văzut că pe el sinceritatea nu l-a folosit, a înaintat la sfânta făţărnicie, ca să-şi păstreze comoara sa duhovnicească.

Nu te chinui la gândul că n-ai izbutit să fii slăvit sau să te îmbogăţeşti cu bucurii şi slave deşarte, pentru că în adevărata viaţă acestea nici nu sunt de trebuinţă, nici nu se pot muta, ci vom duce numai faptele noastre, care ne vor şi scoate paşaportul potrivit pentru călătoria noastră cea mare şi veşnică.

Să simţi mare bucurie atunci când trăieşti lipsit de griji şi când au dispărut dinaintea ochilor tăi lucrurile materiale, pentru că atunci vei vedea faţa lui Dumnezeu şi încă din

această viaţă vei simţi prezenţa Lui alături de tine, descoperindu-ţi tainele Lui.

Eroul smerit şi nebăgat în seamă al lui Hristos este cel mai înţelept din lume, deoarece izbuteşte să-şi păzească vistieria lui duhovnicească în tezaurul lui Dumnezeu.

Cel mândru e lipsit de minte, deoarece îl înşală aghiuţă cu o caramea de laudă şi îi mănâncă toată osteneala averii sale.

Cel smerit are totdeauna şi dragoste − deoarece aceste două virtuţi sunt surori −, şi prin aceste două însuşiri distinctive, smerenia şi dragostea, Sfinţii Îngeri deosebesc pe fiii lui Dumnezeu, pe care îi iau cu dragoste şi îi trec fără frică prin vămile din văzduh, urcându-i la Părintele Cel iubitor.

Cel smerit este evlavios şi tăcut, şi prin acestea se înrudeşte şi cu Preasfânta Născătoarea de Dumnezeu Maria, cea plină de har, care deşi avea înlăuntrul ei pe Cuvântul lui Dumnezeu întrupat, a tăcut până ce S-a născut Cuvântul şi a vorbit El singur la vremea când a trebuit.

Cel mândru este neliniştit lăuntric şi zgomotos în afară, mereu aruncând cuvinte, nucile goale pe care le are, ca să facă zgomot. Şi chiar de va avea vreuna sănătoasă, dar şi ea e plină de egoisme (ca nuca cu tăciune).

Iar când îi atingi egoismul, atunci îi ies la iveală toate patimile sale (ca furnicile când atingi trunchiul putred al nucului).

Cel ce nu primeşte o pălmuială smerită sau o observaţie − fie că n-a greşit deloc atunci, dar a greşit altădată şi a achitat acum, fie că n-a greşit deloc niciodată, dar a îngăduit Dumnezeu să depună o drahmă în casa de depuneri veşnică a Sa −, un om ca acela va fi pălmuit mereu de egoismul său, va fi pălmuit de ceilalţi şi mereu va fi pălmuit de aghiuţă, care îl va arunca din ispită în ispită, ca să-l descurajeze şi să îşi piardă şi sufletul.

Cel ce sapă adânc înlăuntrul său şi pune o temelie smerită casei lui duhovniceşti, taie astfel şi rădăcinile egoismului său, iar casa sa rămâne în veac fără de nicio vătămare.

Cel ce nu se încrede în Dumnezeu, ci cu încredere în sine zideşte cu închipuire lumească, unul ca acesta zideşte pe gunoaie, iar mai devreme sau mai târziu zidirea lui se va surpa şi-l va surpa şi pe el şi pe cei ce îi acoperea.

Cel ce se încrede în capitalul său şi deschide lucrare mare, dacă nu are cap, se va îndatora. La fel şi în viaţa duhovnicească nu ajung numai aptitudinile trupeşti şi mintea

cea multă, dacă nu dăm întâietate harului lui Dumnezeu, ca el să chiverniseasc㠎.

Viaţa simplă dă multe posibilităţi omului ca să se poată urmări pe sine, ca să nu falimenteze duhovniceşte şi să-şi aibă îndoita sa sănătate. Cel mai mult însă ajută caracterul simplu, care primeşte simplu şi cu mulţumire observaţiile ce i se fac, şi în felul acesta izbuteşte să-i facă pe toţi oamenii medicii şi infirmierii săi şi să aibă o sănătate mai bună decât a tuturor.

Unii suferă de egoism când li se fac observaţii. Însă nu toţi cei care suferă când li se fac observaţii au şi egoism, ci mulţi din multă filotimie şi mare sensibilitate îşi măresc greşelile lor şi din pricina greutăţii în plus ce o ridică (fiind sensibili) se încovoaie. De aceea e necesar să luăm aminte la sufletele sensibile, care au multă filotimie, să nu le nedreptăţim, (socotind că ar avea chipurile mult egoism), ca să nu le rănim şi să le facem netrebnice.

Pe cel mândru căruia i-ai rănit egoismul să nu-l cercetezi îndată, dacă nu se vindecă puţin rănile lui, deoarece şi cu răsfăţarea (cu cuvintele tale bune) îi vei irita rănile. Este de preferat să nu te apropii de el până ce nu se vor închide prin trecerea timpului şi se vor uita.

Copacului celui mare, care are multe sucuri, să nu îi tai deodată toate ramurile, atunci când vrei să îl altoieşti, pentru că va arunca mereu sucurile lui cele mânioase şi lăstărişul său. La fel se petrece şi cu cel în vârstă în viaţa duhovnicească.

Cartoful vechi are nevoie desigur de cuţit ca să se cureţe bine (chiar şi fiert de ar fi, când se răceşte), şi de multe ori dacă vrea cineva să-l cureţe bine, nu rămâne nimic. Şi nici cel ce curăţă nu scoate nimic, iar cartoful suferă şi se descurajează că nu a rămas nimic din el. De aceea este de preferat să te faci că nu vezi şi să laşi puţine pete negre, deoarece e fără raţiune să cerem aceleaşi de la unii ca aceştia, ca şi de la cei mici, care se aseamănă cu cartofii cei noi, a căror coajă e fragedă şi se duce şi fără cuţit.

Fiindcă Hristos dă aceeaşi plată lucrătorului din ceasul al unsprezecelea, ca şi celui din ceasul întâi, să potrivim logica noastră la cea a Evangheliei, care, omeneşte, se vede nelogică.

La Dumnezeu toate sunt bune foarte: şi zecele celor cinci talanţi, şi patrul celor doi talanţi, şi doiul fiecărui talant. Dreptatea dumnezeiască are alte limite matematice, căci uneori unu şi cu unu fac doi, iar alteori fac milioane.

Cel ce vrea să examineze logica dumnezeiască cu mintea sa, va pierde şi puţina minte ce-o are. Şi cel ce limitează logica dumnezeiască în capul său, îl va crăpa şi va deveni schizofrenic.

Cel ce îşi ascute mintea sa mereu cu cunoştinţe şi trăieşte depărtat de Dumnezeu, o va face în cele din urmă pe aceasta cu două tăişuri; cu unul se va tăia încet-încet pe sine, iar cu celălalt va tăia pe oameni, cu hotărârile minţii lui exclusiv omeneşti.

Dimpotrivă, credinţa în Dumnezeu atrage puterea dumnezeiască spre cele de jos şi întoarce pe dos toate concluziile omeneşti, face minuni, învie morţi şi lasă ştiinţa cu gura căscată.

Taina este taină şi mintea n-o poate explica, ci ea numai se trăieşte. Ca să trăiască cineva tainele, va trebui să îşi omoare omul cel vechi, să revină într-un fel la starea cea dintâi, de dinainte de cădere, să aibă nevinovăţie şi simplitate, astfel ca credinţa sa să fie neclătinată, şi să creadă cu desăvârşire că la Dumnezeu nu există nimic pe care să nu îl poate face. Când cineva înaintează de la început cu credinţă, fără îndoială, încet-încet se vor petrece cu el fapte mici şi mai mari, devenind astfel mai credincios, trăind tainele dumnezeieşti de aproape şi devenind astfel teolog, deoarece nu le-a prins numai cu mintea, ci le-a trăit în realitate.

Mare rău este când teologhisim sec cu mintea noastră şi o prezentăm pe ea ca având Duh Sfânt. Asta se numeşte encefalologia care naşte babilonia, în timp ce în teologie există multe limbi (multe harisme), dar toate limbile sunt de acord, deoarece Unul este Stăpânul lor, Sfântul Duh al Cincizecimii, iar limbile sunt de foc.

Cel ce trece cu vederea iluminarea dumnezeiască şi dă întâietate minţii, alcătuind numai o predică frumoasă cu cuvinte frumoase, unul ca acesta se înrudeşte cu arienii, care credeau că Hristos este zidire a lui Dumnezeu.

Noi, ortodocşii, credem şi mărturisim că Dumnezeu Cuvântul nu a fost făcut, ci S-a născut „din Tatăl, mai înainte de toţi vecii” şi S-a întrupat „de la Duhul Sfânt” şi din Fecioara Maria şi a adus mântuirea lumii.

Cuvântul minţii nu produce schimbare în suflete, pentru că e trup. Cuvântul lui Dumnezeu, Care S-a născut de la Duhul Sfânt, are putere dumnezeiască şi preface sufletele.

Duhul Sfânt nu Se pogoară cu aparatele, de aceea teologia nu are nicio treabă cu duhul ştiinţific. Duhul Sfânt

pogoară singur, când va afla condiţiile duhovniceşti în om. Condiţia duhovnicească este ca omul să îşi cureţe de zgură cablurile sale duhovniceşti, să se facă un conductor bun, ca să primească curentul duhovnicesc al iluminării dumnezeieşti, făcându-se astfel savant duhovnicesc, teolog.

Harul lui Dumnezeu adună ca magnetul metalele (oamenii). Mintea goală este un toiag de fier fără magnet, care loveşte metalele ca să se lipească, dar ele se îndoaie şi nu se lipesc.

Ia aminte să nu ceri vreodată vedenii sau harisme de la Dumnezeu etc., ci pocăinţă, care îţi va aduce smerenia, după care Bunul Dumnezeu îţi va da ceea ce îţi este absolut necesar.

Dacă vrei să prinzi pe Dumnezeu aşa fel ca să te audă când te rogi, întoarce butonul la smerenie, deoarece pe această frecvenţă lucrează întotdeauna Dumnezeu, şi cere cu smerenie mila Lui.

Atunci când în mod firesc se va înmulţi dragostea dumnezeiască înlăuntrul tău, atunci să apuci microfonul, ca cel îndrăgostit, şi să nu doreşti să te depărtezi de chilia ta, fără numai dacă te întrerupe cineva sau intervine vreo lucrare serioasă; ba chiar şi de aceasta de multe ori nu se interesează (cel ce se roagă).

Cel care n-a intrat în noima rugăciunii, ca să-i simtă marea ei necesitate, socoteşte rugăciunea ca pe o corvoadă şi se aseamănă cu copilul cel fără de minte care se scârbeşte de sânul maicii sale şi de toată dulceaţa dragostei şi siguranţei din braţele ei şi, prin urmare, este bolnăvicios şi nenorocit. Ia aminte să nu îţi iroseşti preţioasele tale puteri în griji de prisos şi deşarte, obosindu-ţi trupul, iar mintea risipind-o fără folos şi dând apoi lui Dumnezeu în vremea rugăciunii oboseala şi căscăturile tale, ca jertfa lui Cain cu rămăşiţele lui. Căci, ca urmare, şi starea ta lăuntrică va fi cea a lui Cain, cu nelinişte şi suspine de la aghiuţă, care va fi alături de tine.

Cel care trece cu vederea rugăciunea şi îndatoririle sale, fără îndreptăţire, şi mereu munceşte doar fizic (zideşte piramide lui Faraon), se depărtează de Dumnezeu şi se sălbăticeşte, lovind mereu cu tărie pe Sfântul Înger păzitor cu loviturile neorânduielilor lui, până când îl alungă de tot. Şi atunci îl primeşte pe aghiuţă ca chivernisitor al său, care îi face îndată următoarele schimbări: 1) îi suprimă metaniile şi i le înlocuieşte cu comboloiul[39] lumesc; 2) îi suprimă cu

[39] Aţă cu mărgele învârtite pe mână de oameni lumeşti spre

desăvârşire studiul duhovnicesc şi i-l înlocuieşte cu reviste şi ziare lumeşti. Îl stăpâneşte cu totul în cele din urmă şi suferă lăuntric cerând relaxare, ca şi Saul când s-a depărtat de Dumnezeu şi s-a îndrăcit.

Studiul duhovnicesc încălzeşte mult sufletul şi alungă grijile zilei, şi atunci, cu sufletul eliberat şi transpus în duhovnicia atmosferei dumnezeieşti, mintea se mişcă nerăpită.

Ia aminte să nu ceri în rugăciunea ta ca să vezi lumină, vedenii sau îngeri. Nevoieşte-te cu smerenie şi fă puţină răbdare şi vei vedea în cealaltă viaţă toate tainele lui Dumnezeu, iar aici vei călători în siguranţă. Unii cer să vadă lumini şi îngeri, dar degrabă au sosit dracii, cu veşminte şi lumină falsă, răpind pe unii ca aceştia, chipurile ca să-i urce la Dumnezeu, dar i-au prăbuşit în haos.

Dacă nu eşti luptat de draci să nu crezi că ai ajuns la măsuri mari şi se tem de tine, ci să ştii că Bunul Dumnezeu te păzeşte (deoarece eşti slab duhovniceşte), ca pe puiul de găină de uliu.

Dacă simţi mereu mare veselie lăuntrică în sineţi, să nu-ţi spună gândul că ai ajuns sus, ci să ştii că toate patimile sunt vii înlăuntrul tău. Iar aceasta o face Dumnezeu din marea Sa bunătate, că îţi dăruieşte mângâierea Sa dumnezeiască pentru că te-ai chinuit pentru dragostea Lui şi te-ai lipsit de mângâierea omenească în pustie.

Chiar dacă eşti luptat cu tărie de la început, aceasta nu numai că nu trebuie să te deznădăjduiască, ci, dimpotrivă, trebuie să ştii că vrăjmaşul cu experienţa sa de mii de ani a înţeles că vei spori şi vrea să te înfricoşeze cu ameninţări, cu năluciri în somn şi în stare de trezie, ca să te împuţineze şi să-ţi părăseşti nevoinţa ta.

Dacă îl dispreţuieşti şi te încrezi în Dumnezeu, va ceda, dar după puţin se va apropia de tine ca un prieten, din partea dreaptă, care, după ce te-a ajutat să te nevoieşti mai mult, acum te va servi cu bomboane, ca să sugi gândurile de mândrie. Şi dacă nu le scuipi, ci le vei suge (că aproape te-ai sfinţit, sau chiar te-ai sfinţit), atunci va veni cu televizorul său, cu apariţiile sale ca Sfânt, ca înger etc. până ce sau te va scoate din minţi, sau te va prăpăstui − ferească Dumnezeu!

Ia aminte, de asemenea, să nu-ţi apreciezi singur starea ta duhovnicească după cantitatea nevoinţelor tale, a rugăciunilor cu metaniile, a metaniilor etc. Cere smerit mila

lui Dumnezeu şi mântuirea tuturor oamenilor, mai întâi, şi apoi un colţ al raiului pentru păcătoşenia ta, numai şi numai ca să nu mâhneşti pe Hristos că te afli în iad.

Dacă te iubeşti pe tine mai mult decât pe ceilalţi oameni, să ştii că nu trăieşti în duhul lui Hristos. Dacă în tine vezi mai multe isprăvi decât în ceilalţi şi te mândreşti pentru aceasta, chiar dacă este adevărat, să ştii că eşti într-adevăr foarte nedrept (nedreptăţeşti pe Dumnezeu) şi nemulţumitor, pentru că nu le-ai legat acestea de Dumnezeu.

Dacă simţi odihnă în locurile frumoase, cu verdeaţă etc. şi nu te odihneşti în chilia ta, să ştii că încă trăieşte toată lumea în tine. Însă a ieşi cineva afară din chilie şi a folosi aceasta în cele duhovniceşti, sau în lucru, aceasta ajută mult, deoarece şi lucrul aduce îndoita sănătate, în suflet şi în trup, când se face cu dreaptă socoteală.

Munca multă şi multa grijă face pe monah lumesc şi trăieşte deja ca un mirean, cu toată neliniştea şi agonia lumească. În puţine cuvinte, ţii o parte din iad încă din această viaţă prin neîncetatele nelinişti, nenorociri etc.

Să ai cu tine neîncetat răbdarea, ca fiind medicamentul cel mai bun, care tămăduieşte încercările de durată, deoarece multe încercări trec numai cu răbdarea (cu trecerea timpului), precum şi zăpada şi gheţarii trec numai cu răbdarea aşteptării primăverii, când se topesc de însorire. Zăpezile şi gheţarii nu se topesc cu mâhnirea, ci cu răbdarea.

Nădejdea în Dumnezeu este cea mai mare siguranţă a omului. Încrederea în sine este vrăjmaşul nostru cel mai mare şi mai rău, ce ne aruncă deodată şi fără milă în aer, lăsându-ne nefericiţi pe drumuri.

Nu te nevoi fără discernământ, ca torentul, cheltuindu-ţi toate puterile tale deodată, ci cu filotimie şi dreaptă socoteală (cu atât mai mult cu cât în firea ta există mărime de suflet), ca să nu-ţi creeze vrăjmaşul nelinişte, silindu-ţi filotimia ta, fără discernământ, peste puterile tale.

Dacă din fire eşti oarecum aspru, nici aşa să nu te sileşti fără discernământ, ca să nu te răzvrăteşti şi să te stăpânească vrăjmaşul cu neruşinarea duhovnicească faţă de cele dumnezeieşti şi prin desăvârşita nepăsare.

Înmoaie-ţi, pe cât poţi, inima ta cea aspră când e alături de sufletele rănite, ca să devină sensibilă şi smerită, şi cere smerit mila lui Dumnezeu, care nu va întârzia să vină.

Cel ce nu crede în Dumnezeu, ca să-I ceară mila Sa în încercările sale, mereu rămâne neajutorat, nemângâiat şi chinuit în viaţa sa de aici (pentru că atunci viaţa sa nu are

sens), osândindu-se veşnic pe sine însuşi. Iar cel ce crede în Dumnezeu nu bea niciodată otravă (numai să vrea), dacă otrava încercării ce i-a venit îl apropie de dulcele Iisus, Care o va preschimba în sirop dulce şi îl va folosi.

Cel mai bun medicament pentru cea mai mare nenorocire a noastră este nenorocirea cea mai mare a celuilalt, numai să o alăturăm de a noastră, ca să distingem marea diferenţă şi marea dragoste ce ne-a arătat-o Dumnezeu, îngăduind mica încercare ce ne-a ajuns. Atunci vom mulţumi şi lui Dumnezeu şi ne va durea şi pentru cel ce suferă şi ne vom ruga din inimă ca să-l ajute Dumnezeu, Care îl va şi încununa, dacă nu murmură, ci suferă cu bucurie şi cere chiar şi încercări, ca să plătească pentru păcatele sale sau să se facă astfel părtaş la Patima Domnului său, ca dovadă de recunoştinţă.

Fericit este cel ce izbuteşte în felul acesta să îl ia din urmă pe diavolul cel fricos care îşi adună atunci pe drăcuşorii lui şi se face fum negru, pentru că i s-a aflat scopul său. Bunul Dumnezeu să lumineze şi să întărească toată lumea Sa ca să-l lovească pe aghiuţă drept în scopul său şi să nu se mai mişte din iad (să-şi facă acolo canonul său şi să se pocăiască, dacă e cu putinţă), lăsând în pace făpturile lui Dumnezeu, ca să-şi spele păcatele şi să nu mai adauge altele.

Rugaţi-vă şi pentru mine, făptura cea slabă a lui Dumnezeu, căci „pentru păcatele mele cele multe se îmbolnăveşte trupul şi slăbeşte şi sufletul meu”... nădăjduiesc în Dumnezeu să mă învrednicesc de pocăinţă pentru rugăciunile voastre.

Cu dragoste în Hristos,
fratele vostru, Monahul Paisie.

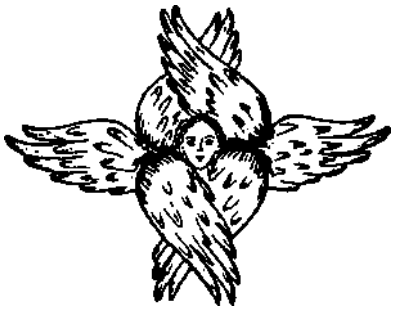

EPISTOLA a VI-a

Fericiri...

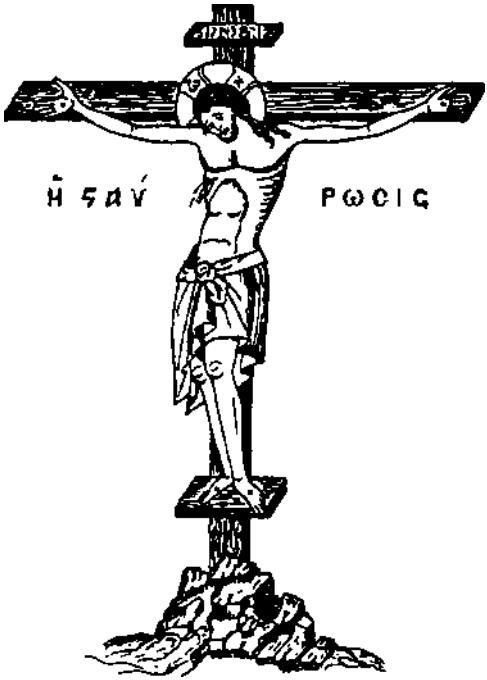

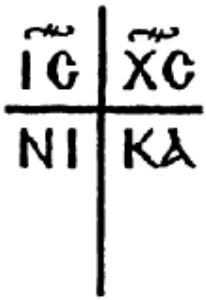

Chilia „Cinstita Cruce”, 2.12.1972

Maică stareţă Filoteia, binecuvântaţi!

Astăzi m-a apucat o nebunie şi am luat creionul şi aşa cum face nebunul când îşi scrie năzbâtiile sale pe ziduri cu cărbune, am stat şi eu să scriu cele ale mele pe hârtie ca un smintit, şi iarăşi ca un smintit să trimit cele scrise. Această a doua nebunie o fac din multa dragoste faţă de surorile mele, ca să se folosească măcar câtuşi de puţin.

Pricina primei nebunii au fost cinci scrisori, una după alta, primite din diferite locuri ale Greciei, pe diferite teme. Deşi toate întâmplările erau binecuvântări mari ale lui Dumnezeu, aceştia însă au ajuns la deznădejde, deoarece le-au întâmpinat în mod lumesc.

După cuvenitul răspuns la scrisorile lor am luat creionul ca un smintit, precum am spus, şi am scris acestea, pentru că cred că şi bănuţul de la fratele vostru cel călător va fi ca un amnar pentru fiecare soră, ca să-şi aprindă cu el lumânarea în chilia sa şi să-şi aducă slavoslovia ei Bunului nostru Dumnezeu.

Simt mare bucurie atunci când fiecare soră, ducându-şi crucea ei, face şi nevoinţa corespunzătoare cu mărime de suflet.

O inimă ca soarele de mare şi de strălucitoare, şi tot este puţin dacă ar da-o cineva lui Hristos ca recunoştinţă pentru marile Lui daruri, şi în chip deosebit pentru cinstea aparte ce ne-a făcut-o nouă, monahilor, prin înrolarea în tagma Sa îngerească prin chemări personale.

De asemenea, mare cinste li se cuvine părinţilor acestora, care s-au învrednicit să se încuscrească cu Dumnezeu. Din păcate însă, cei mai mulţi părinţi nu înţeleg

aceasta şi, în loc să fie recunoscători lui Dumnezeu, dimpotrivă, se revoltă etc., deoarece pe toate le văd lumeşte, precum şi oamenii care mi s-au făcut pricină să iau creionul şi să scriu toate acestea ce le voi arăta mai departe.

1) Fericiţi sunt cei ce au iubit pe Hristos mai mult decât toate cele ale lumii şi trăiesc departe de lume şi aproape de Dumnezeu, împărtăşindu-se de bucurii paradisiace încă de pe pământ.

2) Fericiţi sunt cei ce au izbutit să trăiască ascunşi şi, dobândind virtuţi mari, n-au dobândit nici măcar un nume mic.

3) Fericiţi sunt cei ce au izbutit să facă pe nebunii şi în felul acesta şi-au păzit bogăţia lor duhovnicească.

4) Fericiţi sunt cei ce nu propovăduiesc Evanghelia prin cuvinte, ci o trăiesc şi o propovăduiesc prin tăcerea lor, prin harul lui Dumnezeu, care îi şi trădează.

5) Fericiţi sunt cei ce se bucură când sunt clevetiţi pe nedrept, iar nu atunci când sunt lăudaţi pe drept pentru viaţa lor virtuoasă. Aici este semnul sfinţeniei, şi nu în nevoinţa seacă a faptelor trupeşti şi în numărul mare al nevoinţelor, care, atunci când nu se fac ce smerenie şi cu scopul de a omorî pe omul cel vechi, creează numai simţăminte false.

6) Fericiţi sunt cei ce preferă să fie nedreptăţiţi, iar nu să nedreptăţească, şi primesc în mod liniştit şi în tăcere nedreptăţile, deoarece ei arată de fapt, prin aceasta, că ei cred „întru Unul Dumnezeu, Tatăl Atotţiitorul” şi pe Acesta Îl aşteaptă ca să fie îndreptăţiţi, iar nu de oameni, şi astfel termină de îndată cu deşertăciunea.

7) Fericiţi sunt cei ce fie s-au născut betegi, fie s-au făcut din neatenţia lor şi nu murmură, ci slavoslovesc pe Dumnezeu. Aceştia vor avea locul cel mai bun în rai, împreună cu mărturisitorii şi mucenicii, care pentru dragostea lui Hristos şi-au dat mâinile şi picioarele lor, iar acum, în rai, neîncetat sărută cu evlavie picioarele şi mâinile lui Hristos.

8) Fericiţi sunt cei ce s-au născut urâţi şi sunt dispreţuiţi

aici, pe pământ, deoarece acestora li se cuvine locul cel mai frumos din rai, atunci când slavoslovesc pe Dumnezeu şi nu cârtesc.

9) Fericite sunt şi văduvele care au purtat negru în această viaţă, fie şi fără de voie, şi trăiesc o viaţă duhovnicească albită, slavoslovind pe Dumnezeu fără să murmure, şi nu cele nefericite, care poartă haine pestriţe şi duc o viaţă pestriţă.

10) Fericiţi şi de trei ori fericiţi sunt orfanii care s-au lipsit de afecţiunea părinţilor lor, deoarece unii ca aceştia au izbutit să-şi facă pe Dumnezeu ca tată al lor încă din această viaţă, având în acelaşi timp şi afecţiunea părinţilor lor, de care s-au lipsit, depusă în Casa lui Dumnezeu, care creşte cu dobândă.

11) Fericiţi sunt părinţii care nu folosesc cuvântul „nu" pentru copiii lor, ci îi înfrânează de la rău prin viaţa lor sfântă, pe care copiii o imită şi, bucuroşi, urmează lui Hristos cu nobleţe duhovnicească.

12) Fericiţi sunt copiii care s-au născut sfinţi „din pântecele maicii lor", dar mai fericiţi sunt aceia care s-au născut cu toate patimile moştenite ale lumii, însă s-au nevoit cu sudori şi le-au dezrădăcinat, dobândind Împărăţia lui Dumnezeu „întru sudoarea feţei"[40].

13) Fericiţi sunt copiii care de mici au trăit într-un mediu duhovnicesc şi astfel, fără osteneală, au sporit în viaţa cea duhovnicească.

Dar de trei ori fericiţi sunt copiii cei nedreptăţiţi, care nu au fost ajutaţi deloc (ci dimpotrivă, au fost îmbrânciţi spre rău), dar care îndată ce au auzit de Hristos şi-au şi curăţat ochii şi, cu o întoarcere la 180 de grade, şi-au lustruit deodată sufletul lor, ieşind din sfera de atracţie a pământului şi mişcându-se în orbita duhovnicească.

14) Mirenii îi numesc norocoşi pe astronauţii care se mişcă în spaţiu, câteodată în jurul lunii, alteori pe lună.

Însă fericiţi sunt nematerialnicii lui Hristos, zburătorii prin rai, care urcă la Dumnezeu şi regulat umblă prin rai, în

[40] Fac. 3, 19.

locuinţa lor permanentă, cu mijlocul cel mai rapid şi fără mult combustibil, ci cu un posmag.

15) Fericiţi sunt cei ce slavoslovesc pe Dumnezeu şi pentru luna ce îi luminează şi pot merge noaptea.

Însă mai fericiţi sunt cei ce au priceput că nici lumina lunii nu este a lunii, şi nici lumina lor duhovnicească nu este a lor, ci a lui Dumnezeu. Căci făpturile, fie că strălucesc ca oglinda, fie ca o sticlă simplă, fie ca o tablă de conservă, dacă nu vor cădea razele soarelui pe ele nu este cu putinţă să strălucească.

16) Mirenii îi numesc norocoşi pe cei ce trăiesc în palate de cristal şi au toate înlesnirile.

Însă fericiţi sunt cei care au izbutit să-şi simplifice viaţa lor şi s-au eliberat de laţul acestei evoluţii lumeşti a multor înlesniri (= a multor greutăţi) şi s-au slobozit de neliniştea înfricoşătoare a epocii noastre de azi.

17) Mirenii îi numesc norocoşi pe cei ce pot să dobândească bunătăţile lumii.

Dar fericiţi sunt cei ce le dau pe toate pentru Hristos şi sunt lipsiţi de orice mângâiere omenească, tot pentru Hristos, astfel izbutind să se afle mereu în Hristos, zi şi noapte, în mângâierea Sa dumnezeiască, cea care de multe ori e atât de mare, încât unii Îi spun lui Dumnezeu: „Dumnezeul meu, dragostea Ta nu se poate suporta deoarece este multă şi nu încape în inima mea cea mică.”

18) Mirenii numesc norocoşi pe cei ce au funcţiile cele mai înalte şi cele mai mari case, deoarece aceştia au toate posibilităţile şi se mişcă uşor.

Dar fericiţi sunt cei care au numai un cuib, în care se cuibăresc, şi puţină hrană şi îmbrăcăminte, după dumnezeiescul Pavel[41]; în felul acesta ei au izbutit să se înstrăineze de lumea cea deşartă, folosind pământul drept scăunel, ca nişte copii ai lui Dumnezeu, iar cu mintea aflându-se mereu alături de Dumnezeu, Bunul lor Părinte.

19) Norocoşi li se pare mirenilor că sunt cei care, îmbătându-se, se socotesc ajunşi generali şi miniştri, fie numai şi pentru puţine ceasuri, şi mult se bucură ei de

[41] I Tim. 6, 8.

aceasta.

Dar fericiţi sunt cei ce şi-au omorât omul cel vechi şi s-au imaterializat şi au izbutit să devină îngeri pământeşti prin Sfântul Duh şi au aflat caneaua cea dumnezeiască a raiului, din care beau şi se îmbată continuu cu vinul cel din rai.

20) Fericiţi cei ce s-au născut nebuni, căci vor fi judecaţi ca nebuni, şi astfel vor intra în rai fără paşaport.

Dar fericiţi şi de trei ori fericiţi sunt cei foarte învăţaţi care o fac pe nebunii pentru dragostea lui Hristos şi îşi bat joc de toată deşertăciunea lumii, care nebunie pentru Hristos preţuieşte mai mult decât toată ştiinţa şi înţelepciunea înţelepţilor întregii lumi acesteia.

Vă rog pe toate surorile să vă rugaţi ca să-mi dea Dumnezeu, sau mai degrabă să-mi ia puţina mea minte, ca să dobândesc raiul, fie şi în felul acesta, prin faptul de a mă judeca ca nebun. Sau să mă înnebunească cu dragostea Sa, ca să ies afară din mine, afară din lume şi din sfera de atracţie a pământului, deoarece altfel nu are sens viaţa mea ca monah. Am albit la exterior ca un monah nepăsător, dar mă îndreptăţesc că sunt bolnav, când se întâmplă să fiu bolnav. Iar alteori iarăşi mă îndreptăţesc că sunt bolnav, deşi sunt bine, şi doresc scândură umedă. Rugaţi-vă pentru mine.

Hristos şi Maica Domnului să fie cu voi

Cu dragoste în Hristos,
Fratele vostru, Monahul Paisie

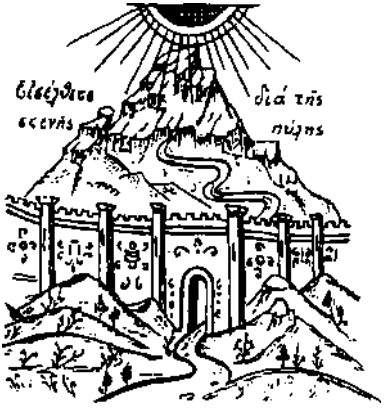

CUPRINS

În loc de prefaţă....9
ÎNSEMNARE CA PROLOG....16
Epistolă − testament....18
EPISTOLA I Către începători....19
Misiunea monahului....22
Pregătirea în lume....26
Despre păstrarea nevinovăţiei sufleteşti şi trupeşti....26
Studiul duhovnicesc....27
Pregătirea părinţilor şi fraţilor....29
Obligaţii familiale....30
Plecarea din lume....32
Alegerea mănăstirii....33
Monahism şi gând lumesc....37
Începutul petrecerii monahiceşti....39
Ascultarea....40
Legăturile cu străinii şi cu fraţii....41
Punerea în valoare a chiliei....43
Atenţia afară din chilie....44
Rugăciunea neîncetată şi cunoaşterea de sine....45
Studiul duhovnicesc....47
Asceza....49
Discernământul în postire....51
Metaniile....53
Discernământ la somn....54
Atenţia în nevoinţa duhovnicească....55
Bucuria duhovnicească....56
Pocăinţa....57
EPISTOLA a II-a O mică binecuvântare din puţine „seminţe uscate”....59
Monahismul....61

Dragostea....68
Smerenia....73
Rugăciunea....75
Teologia....80
Părinţii Bisericii....83
Mândria....86
Ispitele....89
Sfinţenia....91
Discernământul....93
EPISTOLA a III- a „Plante duhovniceşti”....101
EPISTOLA a IV-a „O mână de experienţă, seminţe de dovleac prăjite la focul ispitelor”....109
EPISTOLA a V-a Despre Feciorie şi Dragoste....123
EPISTOLA a VI-a Fericiri....138

PESCUIREA MINUNATĂ, EV. LUCA, CAP.V, STIH 1-11

„Curăţia lăuntrică a frumuseţii sufleteşti a omului adevărat înfrumuseţează şi pe omul cel din afară, acea dulceaţă dumnezeiască a dragostei lui Dumnezeu îndulcind chiar şi înfăţişarea sa. Frumuseţea lăuntrică a sufletului, pe lângă că înfrumuseţează duhovniceşte, sfinţind chiar şi exteriorul omului, lucru trădat de dumnezeiescul har, înfrumuseţează şi sfinţeşte chiar şi hainele cele rupte pe care le poartă omul lui Dumnezeu.”

*

„Inima, când este dată lui Dumnezeu în întregime, atunci în mod firesc este împărţită şi întregii lumi, iar dragostea este atunci dumnezeiască. Această dragoste mare şi dumnezeiască a lui Hristos nu se închide nici înlăuntrul inimii, nici în casă, nici în asociaţii, nici cu sârma ghimpată a frontierelor, deoarece Hristos nu Se poate închide. Dacă există sârmă ghimpată la frontierele creştinilor ortodocşi, aceasta dovedeşte starea noastră duhovnicească ghimpoasă, că purtăm numai numele lui Hristos, nefiind în esenţă creştini, închizând numai numele lui Hristos şi nu pe Hristos, Care nu Se poate închide.”

*

„Dragostea duhovnicească este mai înaltă decât dragostea ce o au fraţii după trup, pentru că se înrudeşte cineva prin Hristos, şi nu prin mamă. Toţi cei ce au această dragoste nobilă sunt plini de bunătate, pentru că înlăuntrul lor au pe Hristos, iar pe feţele lor este zugrăvită îndumnezeirea. Nu este cu putinţă să vină dragostea lui Hristos în noi dacă nu ieşim noi înşine din dragostea noastră, astfel ca să o dăm lui Dumnezeu şi chipurilor Sale şi să ne dăruim

mereu celorlalţi, fără să vrem ca ceilalţi să ni se dăruiască nouă.”
(Din cuprinsul „Epistolelor”)